

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VI. évfolyam 5. szám, 2011. május

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Nagy Gabi tiffany-lámpája (Fotó Girasek Károly)

Tartalom:

- 3.o. : **Ima bocsánatért;** (Ketykó István verse)
4. o.: **Zsebike;** (Pongrácz Ágnes verse)
6.-15. o.: **A vámosmikolai katolikus templomok védőszentjeiről;** (dr Koczó József helytörténeti írása)
16. o.: **Válasz helyett II. (h. lajoskáéknak);** (Csáky Károly verse)
18. o.: **A magasztos Múlt;** (Szájbely Zsolt írása)
20. o.: **Nekem e táj;** (Szákács László verse)
22.-24. o.: **Barackfa;** (Kovács T. István írása)
26.-29. o.: **Kóczán Mór: Olimpiai bronzérmes gerelyhajító református lelkész Diósjenőn;** (Végh József helytörténeti írása)
30.-31. o.: **Az aktív pihenésről;** (Petrozsényi Nagy Pál írása)
32.-35. o.: **A medál; A vörös rózsza;** (Barna Krisztina meséi)
36. o.: **Kenyérmorzsa;** (Kő-Szabó Imre írása)
38.-41. o.: **Különleges olvasmányaim: Élete történelem;** (Kovács T. István sorozata)
42.-45. o.: **„Lázadókkal nem tárgyalok” Ivánka Imre (1818-1896);** (Csáky Károly megemlékezése)
46. o.: **Retus közben;** (B. Tóth Klára verse)
48.-49. o.: **Szulizni tudni kell!;** (Pribojszky Mátyás írása)
50.-51. o.: **Isten éltesse! Pribojszky Mátyás 80 éves;** (Karaffa Gyula köszöntője)
52. o.: **A kabasólyom;** (Hörömpő Gergely verse)
54.-72. o.: **Terbegec szakrális emlékei;** (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
74. o.: **A kéményseprő;** (Elbert Anita verse)
76.-79. o.: **Aki a Spangár antológiából kimaradt II.** (Fülöp Tamás versei; Tóthárpád Ferenc írása)
80.-89. o.: **Bemutatjuk: Havasréti Pált és Nagy Gabit;**
90. o.: **Csíkсомlyói éjszaka;** (Szakáli Anna verse)
92.-93. o.: **Udvari bolondok;** (Polgár Veronika írása)
94.-95. o.: **Felhívás;**
96.-97. o.: **Beszámoló;**
98.-100. o.: **Programajánló;**
101. o.: **Impresszum;**

E havi számunkat a Tolmácson élő és alkotó Nagy Gabi keramikus-üvegművész tárgyainak fotóival díszítettük. A képeket Girasek Károly fésülte át. Köszönet a képek közlési jogáért. A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN

Ima bocsánatért

Juditnak

*Ne vedd el tőlem a falovakat,
ha szótlanság hever játékaim között,
mert jönnek rendet rakni a szavak
szétszórt polcaimon keljfeljancsi módján
talpraállnak a mondatok...
Ne vedd el tőlem a falovakat,
ha szürke hályog száll szememre
és beterít szárnyával az éjszaka,
mert jönnek tollamra
dolgos kis csapatok;
tolláskodnak hajnali verebek fülemben
kiröpülnek félig meztelen verseim
combod meleg fészkeből...
bocsáss meg átkos némaságomért - - -
ha már szólni nem tudok
csak nézz rám nedves szemmel
tedd kiszáradt nyelvemre a holdat
- szentséges ostyát -
a tömjénillatú csöndben
tested oltára előtt térdepelve
megjön hangom is -*

Ámen.

Vácrátót , 1982. május 20.

PONGRÁCZ ÁGNES

Zsebike

Zsebike tegnap lement a tóhoz.
Nem tudott úszni, csak ugrani...

... a lét és a nem-lét határán
az ég mocsárrá lesz,
a hínár-világban a test lebeg,
és száll,
száll a lélek...

Zsebike tüdejéből a levegő
gyöngy-szerű buborékban
a felszínére tört,
és nem sírt,
mert a könnycsepp a vízben
úgysem látszott volna....

...amikor angyal van a közeledben,
a bőrödön érzed az aranyló fényeket...
én nem szoktam érezni,
s látni is csak akkor,
ha lehunyom a szemem...

Zsebikét sokáig nem kereste senki.
Felpuffedt arcára már többé
nem ült ki a bánat.
és aki ismerte, tudta,
ő haza-talált... végre-valahára...

... néha jó... és néha fáj,
de Zsebike nem én vagyok...

Halak

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

A vámosmikolai katolikus templomok védőszentjeiről

A Börzsönyi Helikon olvasói előtt nem teljesen ismeretlen a Börzsöny nyugati lábánál fekvő falu katolikus egyházközségének múltja, hiszen a tavalyi februári számban Csáky Károly **Vámosmikola szakrális emlékei** című képes helytörténeti írása bepillantást nyújtott e témába. Most egy másik nézőpontból, a település templomai patrónusainak, papjainak, kiemelkedő személyiségeinek bemutatásával kívánunk az egykori járási székhely régi katolikus hitéletéről képet alkotni.

“Item Nycolaus sacerdos Sancti Laurentii de Michela iuratus dixit non credere (beneficium) valera ultra mediam marcam, solvit III. grossos.” (magyar fordításban: Miklós pap Szent Lőrinc védelme alatt álló Mikolán fél márka tizedjövödelemmel bír, és 3 garas pápai tizedet fizet.)

A középkorból fennmaradt források általában együtt említik a települést és egyházát. Vámosmikoláról az idézett, egyik legrégebb feljegyzés az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben található. A tizedszedők feljegyezték a templommal rendelkező helységeknek, a templom védőszentjének valamint plébánosának nevét, továbbá, hogy a plébánosnak mennyi a jövödelme, amely után a pápának tizedet kellett adnia. (A templomok védőszentjére vonatkozó szakkifejezések az egyháztörténeti irodalomban: *patróna, patrónus, tituláris szent* – a templom védőszentje, névadó szentje; *patronátus* – védnökség /a védőszent oltalma/; *patrocínium* – a templom védőszentjének ünnepe, búcsú/nap/).

A rövid írásos emlék tehát fontos információkat közöl. Mikola a XIV. század elején, a harmincas években egyházashely: temploma és papja van. Templomának védőszentje Szent Lőrinc. Plébánosának nevét is megőrizte a feljegyzés: Miklós pap. Ő az első ismert személy Mikoláról. Önkéntelenül felvetődik a kérdés: vajon nincs-e köze a község elnevezéséhez? A mikolai plébános tizedjövödelme évi fél márka (1 márka = 60-70 garas), azaz kb. két aranyforint, melyből 3 garas tizedet fizetett a pápának.

A pápai tizedlajstromon túl Mikola plébánosát tárgyalt korszakunkban említik még 1465-ből – *plebanus de M.* – és ugyancsak név nélkül 1469-ből továbbá 1478-ból. 1542-ben plébániája üresedésben volt.

Mit tudunk a falu templomának tituláris szentjéről? Szent Lőrinc vértanú diakónus a legnagyobb tisztelettel körülvevett szentek közé tartozik. A római kánonban is helyet kapott, s a régi római naptárban kiemelt ünnep volt vértanúságának napja: 258. augusztus 10. Életéről azonban semmi, haláláról is csak néhány megbízható történeti adat maradt ránk, ugyanakkor tagadhatatlan, hogy Lőrinc hosszú időn át a leginkább tisztelt szentek közé tartozott.

Vámosmikola középkori templomát Szent Erzsébet patronátusaként is említik a feljegyzések. Nem tarthatjuk kizártnak, hogy ez egy másik templom volt. Bakács István szerint ugyanis az egyháztörténeti kutatások azt bizonyítják, hogy a patrocínium időtállóbb, mint maga az épület, s gyakran az elpusztult templom helyén felépített újnak a védőszentje is ugyanaz, mint a régié.

Hogy Vámosmikola esetében is ez történt-e, arról sem az írásos, sem a régészeti-műemléki adatok nem nyújtanak elegendő bizonyítékot. A középkori templom községbeli elhelyezkedését egy 1750 körüli településrajz alapján tudjuk behatárolni, ami feltünteti a templom alaprajzát is.

A templomocská a mai Szent János tér közelében állt. A XVIII. századi canonica visitatiók leírása szerint torony nélküli, kisebb méretű román stílusban épült templom boltozatos apszissal és sík hajómennyezettel. Mintegy 12,5 méter hosszú és 6,4 méter széles lehetett. Déli oldalon nyíló kapujának mindkét oldalán egy-egy ablak. Ugyancsak két ablak volt az alaprajz szerint a szentélyben is. Az épületet körülvette a cinterem, a temetőkert, melyben egy haranggal felszerelt harangláb állt. 1967-ben, amikor a jelenlegi óvoda helyén még a tanácsháza működött, ennek kertjében árokásással több sírt megbolygattak. Juhász Etelka régész egy rétegben elhelyezkedő négykoporsós sírt figyelt meg az árokban. A leletek a XI-XII. századból származnak (bronz fülesgombok, ezüst hajkarika), részben késő középkoriak vagy újkoriak. Valószínű, hogy a múlt században innen került elő a Magyar Nemzeti Múzeum részére átadott bronz- és ezüstkarika, Diocletianus kopott bronz érme, IV. Béla rézérme és I. Ferdinánd 1529. évi körmöcbányai veretű ezüst dénára. A sírok templom körüli temetkezésre utalnak, és annak közeli elhelyezkedését igazolják. 1997-ben, a községben folyó gázvezeték fektetésekor ugyancsak előkerültek temetkezésre utaló tárgyak: koporsódeszka és -szeg, posztódarab, csontok, hajmaradványok. Az iskola helytörténeti szakköre ezeket a leleteket a váci múzeum régészének, Tettamanti Saroltának adta át.

Mikor változhatott meg Vámosmikolán a templom védőszentje?

Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepét 1670-ben vették fel a római naptárba, november 19-ére, mely napon ereklyéit áthelyezték. Ez az időpont a magyarországi török hódoltság utolsó szakaszára esik. Nem kizárt, hogy a török hódoltság alatt vagy megszűnte után – ami az Ipoly völgyében 1685-re tehető – Mikola templomát újjá kellett építeni, és a felszenteléskor nyerte el Árpád-házi Szent Erzsébet titulását. A 1732. évi egyházlátogatási jegyzőkönyvben olvasható: *A templomot a katolikusok régen építették, anyaga: kő. Szent Erzsébet királynő tiszteletére szentelték, amint ez köztudomású.*

(Fordította: Róka Lajos ny. ref. lelkész; Balassagyarmat)

(Előző havi írásunkban nyomon követhető, hogy a templomot 1700 előtt már a reformátusok használták, és 1745-ben került ismét a katolikusok használatába.)

Az esztergomi főegyházmegye honti főesperességéhez tartozó, 1745-ben templomát visszanyert vámosmikolai katolikus közösség egyházszervezetileg Nagyörzsöny leányegyháza volt 1787-ig.

A templom visszavételét **A vámosmikolai róm. katolikus egyházközség élete** című történeti feljegyzésben így örökítették meg:

„A nemkatolikus lelkész eltávolítása után a telek a plébániai házzal, mely fából volt és a nemkatolikus lelkész lakta, valamint a nemkatolikus templom, mely a birtok alsó részén feküdt és már 1742 előtt is megvolt, katolikus jogokba mentek át.”

A régi középkori templom azonban a növekvő számú katolikus hívő részére kicsinek bizonyult, ezért rövidesen új templom építésébe kezdtek. Az Országos Levéltárban fennmaradt a templomépítésnek néhány hiteles dokumentuma. Olvassunk bele az utókornak számos tanulsággal szolgáló levelekbe!

A vámosmikolaiak levele Esterházy herceghez /1745/

Címzés: *A megvilágosított, magasanszületett, a Szent Római Birodalom Hercegének, Esterházy Pál Antal de Galántának, Foschtenstein örgróffjának, császári és királyi Katolikus Tanácsosának, a Soproni vármegye legfelsőbb nemesség kamarásának, örökölt és valóságos főispánjának, a mi nagyságos Hercegünknek és Urunknak, Urunknak...*

Aláírás: *Vámos Mikola közösségtől kézzel való továbbításra*

Megszólítás: *A Szent Római birodalom legfelvilágosodottabb legkegyelmesebb Herceg Urának
Uram, Uram...*

Alattvalói alárendeltségünkben menekülünk a legkegyelmesebb Magas hercegségedhez szükségünk által kényszerítve, mert már több mint 40 éve templom és pap nélkül vagyunk vámosmikolai fáradozásainkban, és mivel templomba csak a mezőkön keresztül tudunk eljutni.

Most azonban, mivel Istennek hála legkegyelmesebb Magashercegséged által megkaptuk a templomot, arra kérjük kegyelmességedet, hogy lásson el bennünket egy lelkipásztorral is, mivel azonban nagyon szegények és vagyontalanok vagyunk, alázatosan arra kérjük legkegyelmesebb Hercegségedet, hogy legyen segítségünkre a lelkipásztor fizetését illetőleg, továbbá mivel a templom kicsi és szűk, arra kérjük Ökegyelmességedet, hogy építtesse nagyobbra a templomot. Hogy ökegyelmessége szegény templomunkra fordított költségeit a mindentudó Isten megjutalmazza, szorgalmasan fogjuk őt kérni, hogy Hercegségedet ajándékozza meg sok évvel, és szerencsés jólétben őrizze meg sokáig.

Azonkívül Ökegyelmes Hercegségedet az irányban keressük meg kérésünkkel, hogy mivel a korcsma más alattvalóknál mindenütt egy fél évig van nyitva, és sehol nincsen egy uradalmi korcsma, és mi is csak egy fél évig látogathatjuk a korcsmát mialatt az uradalmi korcsma egész éven át üzemben van, amiből nekünk nagy kárunk származik. Mivel nagy szegénységben élünk, nagy részeket /porciókat/ kell leadnunk az uraságnak, nagy költségeink vannak, mindenkinek eleget kell tennünk, és sehonnan sincs semmi jövedelmünk, sem keresetünk: tehát ezért kérjük a Hercegséged könyörületét, engedje meg kegyesen, hogy a mi korcsmánk egész teljes éven át nyitva tarthasson, és hogy a nagyságos uraság uradalmi korcsmája ne menjen el, hanem maradjon meg tovább is.

Amennyiben Ökegyelmessége a nagy kegyelem megvilágítása folytán a fentieket nekünk szegény alattvalóknak megteszi, fáradságos életünk ellenére mindennapi és éjszakai imáinkban és Szentmise áldozatban azért fogunk könyörögni Istenhez és az ő szerető Édesanyjához, hogy Isten hosszú életet kölcsönözzön és tartsa meg friss testi egészségben legkegyelmesebb Hercegségedet.

Ökegyelmes Hercegséged kegyes döntését várva a mi nagyságos és magasságos Urunk, Urunk

Mi, Vámos Mikola falu szegény alattvalói

(A német nyelvű szöveget fordította: Nagy László, marianista szerzetes; Ausztria)

A vámosmikolaiak honti főespereshez intézett levele

Mi, Vámos Mikolai Bírák és az egész község, közakarattal elismerjük szokott élő pecsétünkkel, hogy ha Isten kegyelméből és méltóságos Hercegünk kegyelmességéből plebanust nyerhetünk, bővebb fizetésre magunkat alább írt mód szerint kötelezzük:

Természetben:

- 1./ Kézpénzben 30 forint*
- 2./ Mind közönségesen tizenkét akó Bort, fejéret adunk 12*
- 3./ Minden esztendőben száz pozsonyi mérő búzát: azaz 100*
- 4./ Minden gazda egy tyúkot, két tojást, és vajból egy itcének negyed részét*
- 5./ Két vetésre való szántóföldet, minden vetésre be lehet vetni
tíz pozsonyi mérőt, az az: 10*
- 6./ Egy rétet, kívül lehet két nyári szekér szénát behozni. Ezen felül
mindenféle munkával ezen réthez és szántóföldhöz ami szükséges.*
- 7./ Konyhára szükséges elegendő fát.*
- 8./ Amikor valahová hívják őt, szent mise vagy prédikációtartás céljából,
ameddig nem tudna lovakat tartani, addig két mérföldre való távolságra
alkalmat kell erre biztosítani.*

Kiadva a község pecsétjével a fent nevezett Vámos Mikola helység jegyzője által.

Ezt a kötelezvényt a jegyző saját aláírásával és pecsétjével megerősíti. Ezen felül még kiegészítem azzal, hogy a plébános stólája az adományok összegével együtt szükséges, hogy elérje évente kb. a 15 forintot.

Tájékoztatom még a tekintetes urat, hogy az 1-6.-ig terjedő pontok vonatkoznak a filiákra is, sőt ki kell terjeszteni azokat a mikolai kálvinistákra is, hiszen a plebanus azok felett is felügyeleti jogokat gyakorol. A perőcsényiek is ehhez a rendelkezéshez tartásuk magukat.

Kelt: Vámosmikola, 1745. Ápr. 19. napján

(A latin nyelvű szöveget fordította: Róka Lajos)

Az 1754. évi egyházlátogatás már említést tett a jelenlegi templomról, mely a 1813. évi főesperesi látogatás feljegyzése szerint 1752-ben épült herceg Esterházy Pál Antal támogatásával. A templom belső terében a diadalív kronogrammájának kiemelt, római számértékű betűiből is az 1752. év keltezése olvasható ki:

HAN**C** ESTERHÁZY PRIN**C**EPS TIBI **M**AG**D**ALA **F**IGIT (Fordításban: E templomot Esterházy herceg Magdolna neked építtettem)

A templomról részletes leírás olvasható az 1779. évi egyházmegyei látogatásról felvett jegyzőkönyben.

Visitatio Batthyana Eccl. Börsöniensis filialis possessio Vámos Mikola

/Batthyány-féle egyházmegyei látogatás Börsöny leányegyházában, Vámosmikola birtokon (1779)/

Vámos Mikola

Az első: Az egyházhoz tartozó Vámos Mikola leányegyház folyó mentén fekszik, minden különösebb nehézség nélkül megközelíthető. A templom körül nincs temető terület, sikk földön épült Felső Herceg Esterházy Pál Antal kegyúri jóvoltából.

Második: Ez a templom kőből épült, zsindegyel van fedve, négyszögű kövek borítják, előlnézetből szilárd kiképzésű a torony, a templom szentélye mintegy három ölre tehető hosszanti irányban, magassága pedig körülbelül 4 ölre tehető. A tulajdonképeni épülettest el van választva lépcsővel, ami a szentélyt kiemeli, és elválasztja a rács. A templom hajója 9 öl (hosszú) és 5 öl széles, magassága pedig 6 ölnyi. A tető javításra szorul, úgyszintén a toronyra szerelt óra is elromlott. A templom végében egy karzat van. A torony magassága a föld felszínétől számítva 15 öl, szélessége pedig 4 öl. 7 ablaka van. Biztonságos, kulccsal záródó ajtaja van. Van egy kellően megerősített sekrestyéje, amely boltozott és eléggé világos. A templom az anyaegyház és a hozzácsatolt leányegyházak céljaira van használatba. A templomnak van sírboltja is, ám a tiltó rendelkezés ideje óta abba senkit nem temetnek. Mivelhogy a templom védőszentje Mária Magdolna, akinek ünnepe július 22-én van, így annak tiszteletére épült, és akkor

szokás tartani neki szentelt ünnepet is. Ebben a templomban minden 3. vasárnap szokás misézni, amit önálló lelkész végez. Ezen a templomon kívül a falu alsóbb részein vannak még maradványok az előző templomból, ezek körül egykor temető is volt

Harmadik: A templomban található egy fából készített szószék, amelynek feljárója a sekrestyéből nyílik, két jól megmunkált gyóntatószék, három oltár. Egy nagyobb méretű a többinél, amelynek oltárlapja oltárterítővel fedett, és ott elhelyezhető a kehely és a tányér. A nagyobb oltár kellékeit, vagyis amely a Fájdalmas Anya tiszteletére van szentelve, Révay Pál rozsnyói püspök szentelte fel, a Nepomuki Szent János tiszteletére felszentelt oltárt pedig Nagy István. A főoltáron van elhelyezve hat, fából készült aranyozott gyertyatartó, míg a többi oltáron négy. Oda szokás elhelyezni a kereszteléshez szükséges eszközöket, egyébként a keresztvizet a sekrestyében megfelelő helyen szokás tartani. A sekrestye száraz és világos, a bútorzata miatt eléggé zsúfolt, de tisztán van tartva.

(Ford.: Róka Lajos)

A vámosmikolai katolikus egyházközség történetével kapcsolatos feljegyzésben olvasható: „Az új templom a község közepén, szép téren épült, minden irányból megközelíthető, kőből és kemény téglából, belül teljesen festve, hossza 25,5 méter, szélessége 10,5 méter.” A diadalív feliratából és az érseki látogatás jegyzőkönyvéből is kiténik, titulusa Szent Mária Magdolna. Ünnepe: július 22. Felszentelésének pontos időpontja nem ismeretes.

Három oltára a templom felépítésének idejéből származik. A főoltár Szent Mária Magdolna tiszteletére épült. Oltárkövét, melybe Szent Modestinus és ismeretlen vértanú ereklyéit helyezték el, 1758. szeptember 11-én Révay Pál esztergomi segédpüspök áldotta meg. Az evangélium (bal) oldali mellékoltár a Fájdalmas Szűzanya tiszteletére épült. Oltárkövébe 1764. október 3-án Szent Pius és Innocentinus vértanú ereklyéi kerültek elhelyezésre. Ugyancsak Révay Pál segédpüspök (későbbi rozsnyói püspök) szentelte fel. A lecke (jobb) oldali mellékoltár Nepomuki Szent János tiszteletére készült. 1778. június 4-én oltárkövébe Szent Flórián és Laudutus vértanú relikviáit Nagy István esztergomi segédpüspök helyezte el, és áldotta meg. A főoltárkép is XVIII. századi alkotás, Mária Magdolnát ábrázolja, Friedrich Bernard munkája. A templom alatt lefedett kriptá található.

A mostani plébánia építése 1797-ben kezdődött el a patrónus Esterházy Miklós herceg szorgalmazásával, a nép által készített téglákból, mely az 1813. évi főesperesi látogatás idejére még nem készült el. A feljegyzés szerint udvara nagyon szűk és tűzveszélynek annyira ki van téve, hogy ilyen esetben a plébános nemcsak ingóságait, de életét is alig tudná megmenteni. 1875-ben az uradalom a Baráti Huszár családé lett, s ezt követően a mindenkori hitbizomány élvezője gyakorolta a kegyúri jogokat és köteleességeket.

A vámosmikolai katolikus lelképásztörök nevét 1787-től ismerjük. Ettől az évtől anyaegyház, míg plébánia jogúvá 1810-től vált.

1332-1337 körül	Nicolaus sacerdos – Miklós plébános
1787-1790	Taixlberger Mátyás helyi káplán
1790-1791	Spurney Ignác helyi káplán
1791-1795	Hanusovszky Clarus helyi káplán
1792	Morvay József helyi káplán
1792	Bévész Pál helyi káplán
1796-1843	Egyházy Ádám helyi káplán, 1810-től plébános
1843-1854	Pilliár István plébános
1854-1886	Lakner István plébános
1887	Gyürki Endre adminisztrátor
1887-1897	Morvay Lipót plébános, 1897-ben esperes
1898-1899	Dr. Frenk István adminisztrátor
1899- 1923	Gyürky Endre plébános
1924-1946	Dr. Kiss Lajos plébános
1946-1970	Kajmó József plébános
1970-1986	Csornai Boldizsár plébános
1986-1989	Koza József plébános
1989-1990	Bodor György plébános
1990	Béla Vince plébános

1990-1998 Hartung Ferenc plébános
1998-2000. júl. 31. Szabó László plébános
2000. aug. 1.-2011. jan. 18. Kalácska Ferenc plébános
2011. jan. 18-tól Medgyes Tibor plébánia-vezető

Az önállósult vámosmikolai római katolikus egyházközség 1787. októberében helyi káplánt kapott Taixlperger Mátyás személyében, aki 1790. január 9-ig szolgált itt. Őt 1790. április 3-tól 1791-ig Spurney Ignác követte. 1791 és 1795 között Hanusovszky Clarus ferences páter a helyi káplán. A tiltó rendelkezések ellenére, minden bizonnyal őt temették utolsóként a templom alatt lévő kriptába, 1795 decemberében. Németh Lajos szerint 1792-ben Morvay József és Bévész Pál káplánkodott Vámosmikolán. Az anyakönyvekben viszont nem találtam nevüket. 1796. január 10-én Egyházy Ádám került Vámosmikolára helyi káplánnak.

Egyházy Ádám, a Pozsony megyei nemes 1764. április 9-én született Szempcen. 1788-ban fejezte be a négyéves teológiát Pozsonyban, a Seminarium Generallban. Ezután Vásárúton volt lelkész, 1791-től Lekéren, majd innen került Vámosmikolára. 1810-ig káplán, majd 1843. november 25-én bekövetkezett haláláig a község plébánosa volt. Későbbi utóda, Lakner István plébános Simor bíboros hercegprímás felkérésére 1886. március 15-i keltezéssel a készülő Némethy-féle „Series...” részére ezt jelentette: „*Egyházy Ádám plébánosnak maradandó érdeme az, hogy Vámosmikola német hitközséget magyarrá tette.*”

A helyi temetőben található síremlékén áldásos tevékenységét a hálás hívek így örökítették meg:

*„Itt fekszik a pásztor
a bárányok között,
akiket 48 éven át legeltett,
igével és példával táplálékot adva.
Egyházy Ádám
meghalt Vámosmikolán
79. éves korában,
az üdvösségnek 1843. évében
november 25-én”*

(Fordította: Molnár Frigyes tanár úr;

Vác, Madách Gimnázium)

A katolikus egyházközség három temetőjéről rendelkezünk adatokkal:

Az első a középkori templom körül helyezkedett el. A második az Ipoly-parton, az egykori major helyén volt (a katonai felmérések térképen is jelölik). A jelenlegi sírkert mintegy 200 éve lehet a község délkeleti részén, ugyanis a halotti anyakönyvben 1806 júniusban tesznek említést az új temetőről. Egyházy Ádám plébánost már ide temették (1843), a nagykeresztet felirata szerint 1853-ban állították.

Források és felhasznált irodalom:

Monumenta Vaticana Hungariae – Magyarországi Vatikáni Okirattár I/1. A pápai tizedszedők számadásai 1281 – 1375. Budapest, 1887.

Magyar Országos Levéltár Térképgyűjtemény, Budapest. T. 2No. 1167.

Esztergomi Főegyházmegye PLt. Visitationes Canonicae 1559-1852. Liber 19. Hont és Liptó megyék. 42-44. pag. OL Filmtár 23445-ös doboz.

OL Esterházy cs. lt. P 108. Rep. 80. Fasc. 0. N° 190 et N/a. OL Filmtár 17538-as doboz.

A vámosmikolai róm. kat. egyházközség élete. Római Katolikus Plébániahivatal irattára, Vámosmikola.

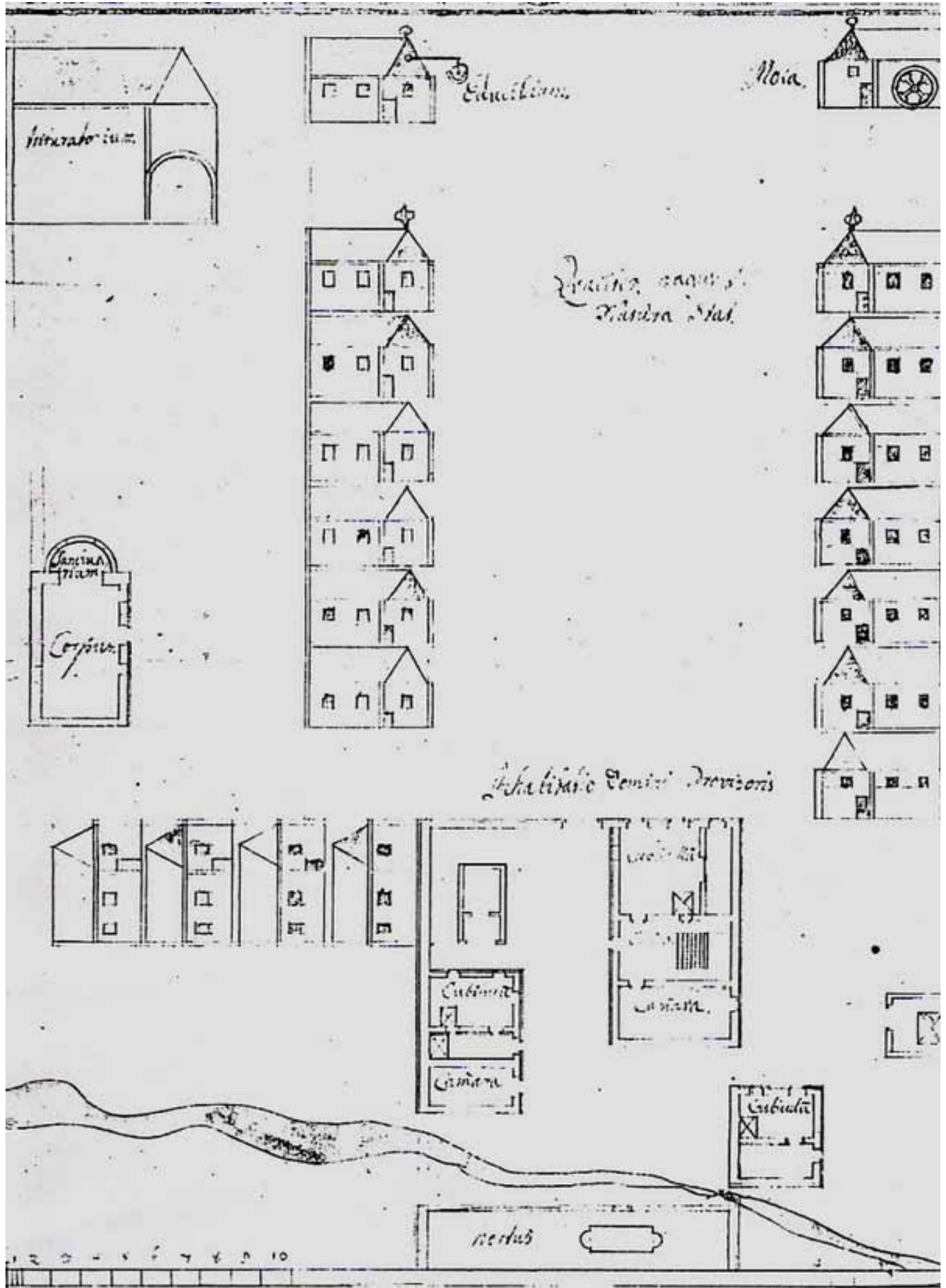
Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt. Budapest, 1971.

Diós István, dr.: Szentek élete. Budapest, 1984.

Némethy, Ludovicus: Series parochiarum et parochorum archi-dioecesis Strigoniensis; Esztergom, 1894.

Pest megye műemlékei I-II. Szerk.: Dercsényi Dezső. Magyarország Műemléki Topográfiaja V. Budapest, 1958.

Pest megye régészeti topográfiaja. A Szobi és a Váci járás. (XIII./2.) Szerk.: Torma István. Magyarország Régészeti Topográfiaja 9. Budapest, 1993.

Mikola településrajza a XVIII. századból, a régi templommal

+

Mi Vámos Mikolai Birak, az az egyházi Curia Kéz
 akaratokkal Recognoscabrick Levelet. az parochialis
 hogy ha Isten Kegyelmesül, az Mészárosok Hóvágyának
 Kegyelmeségiből, Mészárosok Plébánosjához nézve
 az az írások szerinti magunkat által írt mód szerint közzétett
 úgy mint:

In Natura
 No. 30

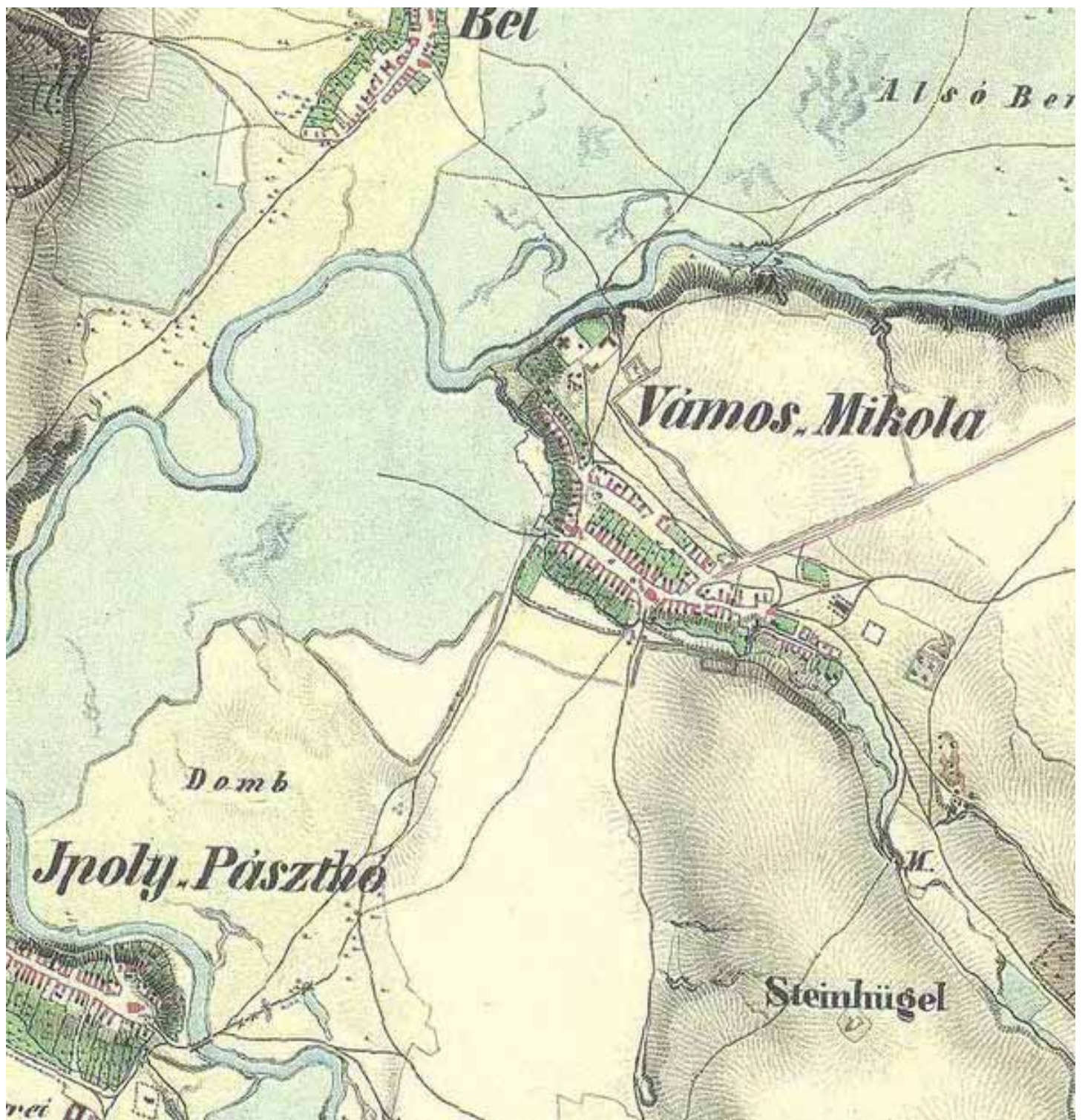
- 1° In parata . . . . .
- 2° Mind Kösönjegessen kienket Akad. it fejéret . . . . .
- 3° Minden Ertendő in tota Sás Részj. itaró Dúsát . . . . .
- 4° Minden Parca egy helyet két Tz. . . . .
- 5° Két Vetésre való Szanto földet minden Vetésre bíbi . . . . .
- 6° Egy Kétet Kiből Lehet két nyari . . . . .
- 7° Jégendő fat Kozhara való . . . . .
- 8° Minden valakova fog invitáltatni . . . . .

Extra datum Sub Sigillo Com
 per Notarium prefata Po
 nis Vámos Mikola.

Hanc accedim propria Notarij Syngrapha et Sigillo confirmant, addo probant
 quod Sola plebani cum officio et portu civitan ad f. 15 per Annon.
 Inferono etiam Dominum spectabilem quod, quo ad 10° men
 etiam Pasto dicit ipse p. haly giban a hunc percipit. Sed si possent
 ita attrahere, hunc Mikolai Cabim. 118. Substhor. Post et Plébany.
 Percepim. 10° men etiam Post et hanc applicari jura merito.
 Actum Vámos Mikola die 19 April 1745.

Levél 1745-ből a plébános javadalmazásáról

A régi temető az Ipoly partján a II. katonai felmérés térképén

Egyházy Ádám síremléke

baráthi Huszár Károly máltai lovag.
Araché (IV., Václavova 24) felvétele

Az utolsó kegyúr- Baráthi Huszár Károly 1940

A r.k. templom a XX. század elején

CSÁKY KÁROLY

Válasz helyett II. (h. lajoskáéknak)

Jelentem
nek-
tek,
kegyel-
mes
ura-
ím,
csak így dadog-
va:
a csillagok még
nem jöttek le
az égből,
s igazából
nincs sem-
mi bajom.

Bár
egyszer megvakulnak
fent is a
fények,
s akkor majd tapogatózva
keressük egymást,
és vacogunk a sötétben hálát-
lanul,
mint Isten süket angyalai
földreszállás előtt.

2011. május 22.

Tűzkakas

SZÁJBELY ZSOLT

A magasztos Múlt

Eltörött lantok húrjait pengeti a szél, s a sápadt arcú tegnapok még fölkapaszzkodnak a hasztalan fohászra kulcsolt kezek kérlelhetetlen, könnyörtelen közönyén. A tinta ívei nélkül fehérlő lapokra rányomja szignóját az Idő. A zöld dombok felett széthasad a felhők magháza, és a kicsiny fény-magvak lustán nyújtózkodnak a szivárványt szülő vízcseppek bársonyos ölében.

A kéregbe vésett vallomások ideje most lejárt. Titkos szavakat hord hátán a szellő, s a kövek gyűrűjében fakadó forrásból fodrozódó felhők formálódnak, mintha csak az elgondolás előtti üresség töltene fel kanyargó, porlepte medrét a kopottas könyvlapok közé préselt rózsák illatos olajával. Az öntudatlanság langymeleg gyolcsaiba csavart tekintetek ártatlan ragyogását kettéhasítja a hűvös zápor, s bármerre is fordítom könnygubóba rejtőző tekintetemet, a táncoló oszlopok repkény-szimmetriája folyton-folyvást magához szorítja a fiatal hajnal harmat-hajlatait.

Ó, eljövendő, alaktalan gondolatok! Félbehagyott mondatok hevernek a hasztalan zöldellő fű között...

Mozdulatlanságom mámoros misztikumát tükrözik a félbetört török torzó pengéi. Itt, a tölgyek birodalmában, a távolban éledő hullámok édesbús szimfóniáját hallgatván, minden megtervezett mozdulat kicsúszik az uralkodni vágyó elme kérlelhetetlen kezei közül.

A csend visszazuhan az üvöltő szájakra, lassan megkerüli a partra vetett halként haldokló nyelveket, és szárnyaival eltakarja az üveggé álmodott Napot.

A felidézhetetlen pillanatok panoptikumában lustán pengeti lantját a vágy.

Keleten lassan egy újabb nap formálódik, de ezekben a pókháló-födte termekben már múlhatatlan momentumként magaslik a magasztos Múlt...

Bence lovag

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Nekem e táj

„nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent, ...”
látja-e lent az embert, és napjait az uralkodás,
a kapzsi akarat, gázolva mindenki lábnyomát,
ki keresztje alatt más utat választ,
utóbb már arra kényszerülve, hogy nyomtalant

üzenetünket a holnapokba vivő gyermekeink
szegénységét, éhségük háborgó korgását, az erre vak
üres szólamok visszhangtalanságát az emelvényekről látja-e

látja-e, hogy a bakter körül már senki sincs,
nincs zszibongás, kacagás,
... csak újrajátszás,
háborúké, újabb háborúké a való világ, és a virtualitás,
mintha-játékká avanzsálva, mert sikoly, zokogás nincs
a programokban, projekt a meghatározás

az ember csak kontúr, szám és számolatlan,
a falakon már csak árny vagy lenyomat

bennem minden pillanat kérdőjel, azok pontjai egyre
mélyebbre gyökereznek, felkiáltó jelekké magmánk felé,
talajért, melegért, a létért

ők erdők már, kicsi e táj, a háta is szilánkos az ígéretektől

mérges gombák szövik át az életet, és oldják, oldják,
bukott szárnyak robognak e glóbuszal, ... de hova

... és látja az angyal az írás e jeleit, viszi azok üzeneteit,
imát és fohászt, az otthonhoz, az Istenhez,
de nincs válasz, ... emberek

csak álarc, túlharsogás, kordon, rács, és szögesdrótokon
a szélbe szaggatott táj, gyerekek, asszonyok, apák története

a légert nem akarják lebontani, embert emberré hagyni, élni,
... hisz meztelenné lenne az éppen kis- vagy nagykirály

nekem e táj akkor is hazám, házam, és neked is templomom,
Neked is, Eaton Darr

Tekerős Madonna

KOVÁCS T. ISTVÁN

Barackfa

A sárgabarack csábítólag mosolygott rám a fonott gyümölcsös kosárból. Meg kellett tartóztatnom magam legalább egy óra hosszáig, mikor már a tejeskávéval békén megférnek odabent. Bezzeg nem ártott meg nekem az a barack, bármit is ettem előtte, mikor még gyerek voltam.

Kicsi házunk kertjében diófa méretű barackfa kínálta nyaranként bőséges termését és míg csak érett az a gyümölcs, én minden reggel ott lakmároztam a fa kiálló, vastag ágára felmászva. Így volt az akkor is, ha tejet reggeliztem kenyérral. Kutya bajom se lett tőle. A szerelmi lázat pedig nem gondolom betegségnek. Kamasz korában az ilyesmit különben is titkolja az ember, noha a nyolcadik osztályos bizonyítvány kézbevétele után azt hiszi, hogy már legénysorba lépett.

A bizsergető kíváncsiság is a barackfa magasába kényszerített engem, amikor a szomszéd özvegyasszony hetedikes kislány unokája érkezett meg nyaralni a szomszédunkba.

A barackfáról jól belátható volt Zsófi néni udvara és azt én a kis pesti szösztörvény megérkezése óta rendszeres megfigyelés alatt tartottam. Még füttyörésztem is, mintha csak jókedvemben tenném, hogy így hívjam fel magamra a figyelmet. Mikor aztán véletlenül megjelent az udvaron, a látása édesebb volt nekem, mint a sárgabarack íze, amit a szándékomat leplezve, szedegetni kezdtem a fáról.

A megismerkedésre nem kellett sokáig várnom, mert hamarosan elkezdődött az aratás. Zsófi nénémmel minden nyáron kijártunk a lekaszált tarlókra, hullott kalászkokat szedegetni. Ezt, a szegényemberek sorsát jobban megértő gazdák megengedték a földjeiken. Csak az számított volna lopásnak, ha a keresztekbe rakott kévékből húzgáljuk ki a szálakat, de ezt a becsület is tiltotta nekünk.

Zsófi néném mindig hajnalban jött értem. A tarlón összegyűjtött kalászkokat kis csokrokba kötöttük, aztán vittük haza a hátunkon, egy nagy kötéllel átkötve.

A magányosan élő, nincstelen, idős asszony így szerezte be az egész évi kenyérnek valóját. Téli estéken a mi kemencénk oldalának támaszkodva melengette a hátát, mert tüzelni valója sem nagyon volt az ő kemencéjébe. Legfeljebb csak olyan alacsony hőértékű giz-gaz, amit nyáron kaszált le az árokpartokról. A velünk töltött estéken mesélt a régebbi időkről, amikor még élt az ura és nem kellett tallóznia, mert akkor még ők is a saját földjükön arattak. Ezen az elbeszélésén jókat mosolyogtunk magunk közt, mert így adta elő a panaszát: „-Három hold földünk volt nekünk, ami sajnos.”

Ezzel azt akarta mondani, hogy a kicsike birtok sajnos árverésen veszett el, mert nem tudták visszafizetni a férje gyógyíttatásakor felvett bankhitelt. A mi baromfi állományunkat is a tarlókon, összegyűjtött takarmányon tengettük tavasztól a nyár végéig, mert más nem volt már újig. A malacaink is mindig éhesek és olyan soványak voltak, hogy ki tudtak ugrani az akol kerítése fölött és felfaltak néhány csirkét az udvarban. Ezeket az őszi vágásra nevelt süldőket egész nyáron folyóvível, paréjjal, a falut körbeölelő szőlőskertekben összegyűjtött gyomokkal tartottuk el, majdnem az első kukoricatörésig.

Állat és ember nehezen élt azokban a háború utáni években. A kenyérfejadag személyenként 25 deka volt egy napra. Szalonna se nagyon került a házaknál. A feleslegnek nyilvánított részt az aratás és a disznóvágás után is fillérekért kellett beszolgáltatni az államnak. Ám a hullott kalászkok gyűjtögetését, meg a cséplőgép utáni söprögetést nem tartotta nyilván a hatóság.

A cséplés közben sok búzaszem pörgött ki a zsákok mellé, amit a gép után mi söpörtünk össze, és a portól, pelyvától megrostálva raktuk a zsákunkba, mikorra már egy új szerűben bűgött a cséplőgép. Pirinek is a söprögetést kellett megtanulnia először, és persze olyan korán felkelni az ágyból, mikor a nap még nem is látszik, csak sejteti magát pirosbársony felhőtakarója alatt, a keleti ég hajlatán.

Én toltam a targoncát, amin a szükséges eszközöket vittük magunkkal.

-Ő az én unokám -mutatta be röviden Zsófi néni Piroskát az induláskor, aki álmos szemekkel nézett rám, s éppen csak a nevét bökte ki, aztán leszegett fejjel ballagott mellettünk.

-Úgy látom, nem szoktad a koránkelést -szóltam hozzá, hogy valamit mondjak neki.

-Nem hát -felelte morcosan és inkább a nagyanyjától kérdezte:

-Soká érünk még oda?

-Ha fáradt vagy, ülj fel a targoncára -nevetett Zsófi néni és a nézéséből azt olvastam ki, hogy biztassam csak az unokáját.

-Ülj fel,na!-ajánlottam én is, miközben igyekeztem olyan képet vágni, mintha kénytelen-kelletlen vállalnám a fuvaros szerepét. Pedig nagyon is örültem, hogy ilyenformán kialakult a kapcsolat közöttünk.

-Jujj! -panaszkodott, mikor az első kátyúban nagyon zökkent alatta a kerék.

-Hát, ez nem a pesti villamos- mondtam beszélgetést erőltetve, mire halvány mosoly csillant meg a szemében.

-Mindig gyalog megyek az iskolába -mondta.

-Hát felétek nem jár a villamos?

-A teleptől messze van - fejezte be a diskurzust. Aztán az álmoságtól még mindig bágyadtan hallgatott, míg ki nem értünk a már elhagyott szérúbe, ahol Zsófi néni elmagyarázta, hogy neki csak a zsákot kell tartania, amikor a kirostált magokat bele öntjük.

Nemsokára megjelent a csősz is, megállt fölöttünk fényesre csiszolt botjával, lábánál a mindig parancsra figyelő kutyájával. Meg akarta tudni, hogy kik vagyunk, nem megyünk-e a tilosba, de közelebb kerülve felismert bennünket és békés hangon ránk köszönt.

-Na, jó reggelt! Telik a zsák?

-Hát, muszáj annak -felelt rá Zsófi néni.

-Jó' van a -hagyta helyben, aztán Piroskára nézett.

-Hát ez a kisjány? Csak nem a te menyasszonyod, hé?-fordult hozzám tréfálkozva, és egyet kacsintott.

-A zsófi néni unokája -feleltem elpirulva.

-Me', hát ideje már asszonymak valót keresni -évődött tovább velem, majd Zsófi nénémhez fordult.

-Na, csak söprögessenek. Hónap már a másik lógerben is végez a gép, oda is mehetnek majd -mondta, aztán elballagott. Úgy láttam, hogy Piri nem jött zavarba. Az álmosága elmúltával felélénkülve, csak nevetett a botos ember tréfáján. Néha még a szemem közzé is mosolygott, amikor nekem tartotta a zsák száját, amitől én nagyokat pislogtam és attól tartottam, hogy Zsófi néném leolvassa az arcomról, mit érzek az unokája iránt.

Ahogy teltek a nyár napjai, egyre közvetlenebb lett a kapcsolatunk Pírral. Ám még sokáig nem mertem színt vallani. Szerettem volna egy olyan szép, hozzá méltó vallomást tenni, amelyenket a könyvekben olvastam, de nem volt meg hozzá a bátorságom.

-Te! A Piri nekem megsúgta, hogy tetszel neki -mondta egyszer az unokahúgom, kaján vigyorral, amire mérgesen leplezve magamat, azt válaszoltam; -Kit érdekel?

-Tán gyáva vagy?

Ez olyan kérdés volt, amit durcásan elutasítottam, de mégis szembe kellett nézmem azzal, hogy a vakáció egyszer elmúlik. Ez a szőke pillangó meg, akinek a nevetése számomra úgy hangzott, mintha ezüstcsengő szólna, a járását meg olyannak láttam, mintha mindig tánclépésben mozogna, haza utazik. Hogy bírom én ki nélküle a következő nyárig, míg ismét eljön? Ha eljön egyáltalán.

Amikor Zsófi néninek dolga akadt a faluban, Pirit magára hagyta a házban. Egy ilyen alkalomkor átmentem hozzá. Éppen a konyhában takarított.

-Mit akarsz?-kérdzte. Nagymama rám parancsolt, hogy amikor ő nincs itthon, senki sem jöhet be.

-De én valami fontosat akarok neked mondani -közöltem, nem kis izgalommal a hangomban.

-Na, vajon mit?-nézett rám olyan szemekkel, hogy ettől ismét elakadt a szavam.

-Hát, hogy is mondjam csak?

-Na, mondd, mert mindjárt itt lesz a mama.

Azt én már most is a hátam mögött éreztem, ezért gyorsan szerettem volna kihasználni a kedvező pillanatot, de még mindig nem tudtam, mit kezdjek vele.

-Bökd már ki, mit akarsz -szólt rám Piroška, valamit megsejtve a szándékom felől.

-Csak azt akarom mondani -hebegtem- hogy te nagyon szép vagy.

-Ugyan már! -felelte a kislány, aki ebben a percben komikus figurának láthatott, de azért volt városi gyerek, hogy ne jöjjön túlságosan zavarba. Úgy látszott, mintha a bók is tetszene neki.

-Te, kis törékeny baba - fakadt ki belőlem nagy szívdobogás közben.(Ezt a mondatot is olvastam valahol.)

-Hi-hi-hi- Erre már nagyot nevetett Piri és kacarászva megismételte a szót.-Törékeny baba! Ha-haha!

-Ne kacagj ki, mert...

-Mert?-nézett rám és még mindig kacagott.

-Mert megcsókollak -mondtam önkéntelenül és bátorságot öntve magamba, közelebb léptem és hirtelen magamhoz szorítottam.

-Naa! Megmondalak -taszított el magától, mire elengedtem.

-Jól van-mondtam. Ha nem szeretsz, én el is mehetek.

-Na, várj egy kicsit. Ne menj még!-változott hirtelen kedvéssé a hangja. Puha kezecskéjével megsímogatta az arcomat és egy gyengéd puszit lehelt rá.-Csak nagymama ne tudjon semmiről -mondta.

-Kettőnk titka.Na szerbusz -köszöntem el, és úgy mentem ki az udvarból, mintha valamit elloptam volna öreg szomszédasszonyunktól.

Augusztus végéig sokszor lestem ki, mikor megy el otthonról a nagymamája. Eleinte sok kis ügyetlen puszikat adogattunk egymásnak. Később arra is rájöttünk, hogy kell igazából csókolózni. Megígértem neki, hogy én is igyekszem majd Pestre kerülni és ha kitanulok egy szakmát, elveszem feleségül. Írtam hozzá egy kis verset is,de a versírás bajjal jár.

Piri, mind gyakrabban járt át hozzánk is, mintha csak a húgomhoz jönne, de inkább miattam.Gyanítottam, hogy a szülők sejtenek valamit, mert mindig sejtelmesen mosolyogtak, ha Piroska került szóba a háznál. A női hiúság meg benne van már a tizenéves lány természetében is. Piri egy utcabeli kislánnyal is közeli barátságot kötött, s annak bizalmasan megvallotta, hogy neki egy fiú verset írt.

-Verset?- élénkült fel a barátnő és addig faggatta Pirit, míg az meg nem mondta az én nevemet.

Pletykálni pedig a kislányok is hamar megtanulnak. .Ezért tudta meg aztán a környékbeli gyereksereg, hogy mi is van kettőnk között. Ugrattak is engem utcaszerte. A kisebbek még messziről is utánam kiabáltak, hogy Vőlegény! Mikor lesz a lagzi vőlegény?

Nagyon megharagudtam ezért Piroskára, akin úrrá lett a hiúság és nem tudott titkot tartani.

Nem győztem tagadni, hogy bármi közöm lenne ehhez a pesti fruskához, akit ezután kerülni kezdtem. Akkor is elmentem otthonról, amikor a nyaralása utolsó napján átjött hozzánk és azt remélte, hogy tőlem is elköszönhet.

-Sírva ment el az a kedves kislány -mondta édesanyám. Igazán elköszönhetél volna tőle.

Soha többé nem láttam Piroskát. Nagyobb koromban, mikor már én is Pesten dolgoztam, néha eszembe jutott, hogy meg kellene keresni őt és azt mondani neki:-Buta voltam. Ne haragudj rám. De hát az én számomra akkor még nem volt olyan könnyen áttekinthető az a nagy világváros, nem tudtam, hol, merre találhatnám meg.

Csak azt a matuzsálemkort megért vén barackfát látom még ott állni a régi házunk előtt. Ám akinek elmesélem, hogy arra járva rácsodálkoztam, megmosolyog. Hogy állna már ott? A barackfák rövid életűek. Hát, gondolom ilyenkor; Az lehet, hogy más barackfáknak ez a tulajdonsága. De az első szerelem tiszta, szép emléke, a mi barackfánk örök életű.

Szent István

VÉGH JÓZSEF

Kóczán Mór

Olimpiai bronzérmes gerelyhajító református lelkész Diósjenőn

Kóczán Mór Kocson született 1885. január 8-án egy ötgyerekes polgári család negyedik gyermekeként. Apja Kóczán Lajos a kocsi református elemi iskola rektora volt. Kocson járt elemibe, majd Beregszászban járt gimnáziumba. A Kollégiumban kezdett el sportolni. Ott alapozta meg fizikai erejét azzal, hogy 70 kg-os létrát emelgetett súlyzó gyanánt. Robbanékonyágát azzal fokozta, hogy a súlylökést nekifutásból gyakorolta. Egy lócsei diákversenyt követően igazolta le őt kiemelkedő eredményei révén először a Budapest Torna Club, majd a Ferencváros atlétája lett. Az érettségi után Pápán tanult teológiát, s itt szerzett 1908-ban lelkészi oklevelet is

Kóczán Mór a Budapest Torna Club sportolójaként

Az FTC-beli időszakára így emlékezik vissza egy forrás: „Az akkoriban kedvelt *“végén fogásos”* stílussal 1911-ben nem hivatalos világcsúcsot dobott (60,64 m), ami csak azért nem lehetett hivatalos, mert a nemzetközi szövetség csak egy évvel később hagyta jóvá először a világcsúcs-listát. Akkor pedig már bevezették a *“középen fogást”*. Így utazott ki Kóczán Mór a stockholmi olimpiára, ahol az FTC történetében megszerezte az első atlétikai érmet, harmadik lett 55,5 méterrel. Ráadásul úgy, hogy két alkalommal is túldobta a svéd győztest, ám a svéd bírák szerint mindkétszer kilépett.

Később is sorra aratta sikereit. 1914-ben a nagy esélyes finn bajnok előtt 58,72 méteres teljesítménnyel angol bajnok lett. Az szinte természetes, hogy 1911-től 1914-ig, majd 1918-ban itthon is legyőzhetetlennek bizonyult.

Foglalkozott még súlylökéssel, diszkoszvetéssel, gerelyhajítással is. Részt vett az 1908-as londoni-, és az 1912-es stockholmi olimpián. A londoni olimpián való első fellépése nem a legjobban sikerült, de ez nem törte meg. A stockholmi olimpián már harmadik helyezést ért el. 1914-ben Anglia-, 1916-ban Magyarország nemzetközi bajnoka, 1920-ban Csehszlovákia bajnoka. 1924-ben 40-évesen csehszlovák színekben vett részt a párizsi olimpián. 1900-tól a BTC, 1910-től az FTC, majd 1920-tól a csehszlovák Sparta Praha dobóatlétája volt. 1908-tól 1914-ig szerepelt a magyar válogatottban. Korára még nem jellemző a mai nagyfokú specializáció, valamennyi dobószámban versenyzett, de elsősorban gerelyhajítóként vált világhírűvé. 1909 és 1911 között három alkalommal javította meg a gerelyhajítás világcúcsát, de mivel a Nemzetközi Atlétikai Szövetség a világcúcslistát csak 1912-től hagyta jóvá, ezért ezek ma nem hivatalos világcúcsok.

A magyar válogatott tagjaként részt vett az 1908. évi londoni és az 1912. évi stockholmi olimpián. Mindkét esetben versenyzett gerelyhajításban és diszkoszvetésben, illetve 1908-ban szabadfogású gerelyhajításban, és súlylökésben, 1912-ben kétkezes gerelyhajításban is. Az 1912. évi olimpiára nem akarták elengedni, ezért Kovács Miklós álnéven utazott és versenyzett. Miután gerelyhajításban 55,5 méteres dobással, a svéd Erik Lemming és a finn Juho Saaristo mögött a harmadik helyet szerezte meg, felettesei a szép eredmény miatt eltekintettek a büntetéstől. Ő volt az első nem skandináv versenyző, aki olimpiai érmet tudott nyerni gerelyhajításban. 1919-től a csehszlovák válogatottban szerepelt. 1924-ben részt vett a párizsi olimpián. Az aktív sportolást 1926-ban fejezte be.

Sporteredményei gerelyhajításban: olimpiai 3. helyezett (1912), angol bajnok (1914), ötszörös magyar bajnok (1911–1914, 1918).

1907-ben Csallóközarányosra került segédlelkésznek, majd lelkésznek. 1914-ig működött itt. Itt is nősült meg. Felsége Halász Karola volt. Két gyermekük született, Gizike, ki 11 évesen elhunyt, s Edit. Kitől később három unokájuk is született.

Diósjenőn 1909-ben volt segédlelkész. A gyülekezet történése, Nagy Zoltán lelkipásztor ezt jegyezte fel róla: *„Fiatal lelkészként jött és egy évet töltött el a diósjenői gyülekezetben. Magas termetű, szikár ifjú volt. Naponként sportolt, edzette magát. ... A diósjenői gyülekezetben mindmáig emlegetik a különös testedzést végző káplánt. Az 1960-as évek elején meghívtam Diósjenőre, egy templomi szolgálat elvégzésére. Az akkor már hetvenedik életévén jól túljárt idős nyugdíjas derűs történeteket mondott el egykori erejéről, mely korhoz képest még akkor is töretlen volt. Végigjárta a paróchia kertjét, udvarát, ahol egykor gerelyvető edzéseit végezte. Elmondta, hogy egy alkalommal a rosszul hajított gerely átütötte a templom ablakát és a templomi úrasztala elé esett. Nostalgiaival kereste az „asztagolásnál” (kazalrakás) használt 12 méter hosszú létrát, melyet reggelenként emelgetett, hogy fokozza erőnlétét. A magyar sport történetének őskorában különös edzési eszköz volt az a nagylétra. ... Bemutatta egykori székgyakorlatait, mellyel vénségében is bámulatba ejtette nézőit. Milyen testi ereje lehetett ötven évvel előbb!”*

1910-ben márciustól májusig Diósförgetpatonyban volt segédlelkész. Később Csilizradványon működött lelkészként. Egyházi felettesei kezdetben nem nézték jó szemmel a sportpályafutását, kifogásolták, hogy *“pórére vetkőzve dárdát hajigál a vásári nép szórakoztatására”*. Az eredmények hatására azonban ők is megengyhültek, a hívei pedig kifejezetten büszkék voltak a lelkészükre. Csilizradványon is aktív sportéletet szervezett. Falusi sportkört alakított, s a sport szeretetére nevelte a fiatalokat.

1948-ban áttelepült Magyarországra és Alsógöd lelkésze lett. Aktívan részt vett Göd sportéletében, edzősködött, és versenybíróként dolgozott. Itt élt 1972. július 30-án bekövetkezett haláláig. A 87 éves sportembert a Pázmány Péter utcai temetőben helyezték örök nyugalomra.

A gödi Kóczán-díj serlegei

Kóczán Mór emléktáblája Csallóközaranyoson,

Emlékére Göd Város Önkormányzat Képviselő-testülete 1999-ben Kóczán Mór vándordíjat alapított. Az önkormányzat évente a legjobb teljesítményt nyújtó egyéni női és férfi, valamint csapat kategóriában adja át a Kóczán Mór Díjat.

Csallóközaranyoson az Alapiskola és Óvodát hálából róla nevezték el. 2008. októberétől a magyar tannyelvű csilizradványi alapiskola is az ő nevét viseli. Ez alkalommal avatták fel Kóczán Mór domborművét, Nagy Géza szobrászművész munkáját. Diósjenőn is rendszeresen rendeznek emlékezetére sportversenyeket.

Források:

A Diósförgepatonyi Református Gyülekezet honlapja
<http://metropolita.hu>

Landódy Andrea: Kóczán Mór nevét vette fel a csilizradványi iskola, Új Szó Online, 2008. október 23.

Magyar Életrajzi Lexikon, Budapest, Akadémiai Kiadó

Nagy Zoltán: Gyökerek, Mikszáth Kiadó, Diósjenő, 1993.

Simon Sándor: A Fradi mai szakosztályai: Atlétika (1.rész: 1900-1919), FTC Baráti Kör honlapja 2009. december 6.

Vízváry Vilmos: Kóczán Mór, Gödi Almanach, 1995.

PETROZSÉNYI NAGYPÁL

AZ AKTÍV PIHENÉSRŐL

- Hurrá, holnaptól szabadságra megyek, doktor úr! Szinte el sem hiszem, hogy ennyi zűrös, reggeltől estig tartó robot után végre alaposan kipihenhetem magamat.
- Robot? Hogy oda ne rohanjak!
- Á, mit tudjátok ti, doktorok. Ti beballagtok a jó hűvös rendelőbe 8-ra, 9-re, mindenestre minimum félórai késéssel, dolgoztok négy órát, azzal viszontlátásra, mialatt én... Van neked fogalmad, mit jelent odakinn, esőben, hóban vagy 40 fokos melegben megépíteni egy-egy útszakaszt?
- Ami abból áll, hogy időnként összezsáptok egy projektet, aztán ellenőrzitek, hogy ögyelegnek a feltúrt úttestek előtt a munkások.
- Nono, azért ne túlozzunk! Nem állítom, hogy mindenki maximális erőbedobással dolgozik, de az ütemtervet, biztosítalak, betartják. Kérhetek-e ennél többet egy melóstól?
- Még hogy betartják? Hogyne, már ha az eső, a talajvíz, az elrontott vízcsövek és isten tudja, még micsoda akadály újabb terminust nem generál, utána még egyet és még egyet, amíg három hónap alatt végre elkészül az egy hónapra tervezett útszakasz.
- Ezt a szakértelmet! Kolléga, le vagyok nyűgözve magától.
- Semmi szakértelem, csak miután a mi utcánkat is feltúrták, volt alkalmam néhány apróságot megfigyelni a helyszínen.
- Például?
- Nem elég? Oké, sorolom: elnyújtott étkezési szünetek, pontatlan tervezés, elkerítetlen árkok, vízaknák, hevenyészett kőművesmunka, öreguras munkatempó, ami persze nem csoda, ha tíz melósból egy dolgozik, a többi kilenc meg csak mélézva figyel, hogyan ügyködik a komájuk. Egyszer be is estem egy ilyen aknába. Meg is kaptam érte a magamét, amiért csukott szemmel, táblát, szabályt mellőzve közlekedek az úttesten.
- Ami azt illeti azért az orvosok sem mintadolgozók. Lásd a hálapénzt, a pontos munkakezdést, udvariasságot, az operált betegben felejtett tamponokat... De tudod mit? Ne csipkedjük mi egymást, annál is inkább, mert ez csak a felszín, úgy érzem, ami mögött akár elfogadható érvek is állhatnak, csak éppen mi nem látjuk. Mellesleg nem is igen láthatjuk, amíg csak kívülről és messziről szemléljük a dolgokat. Te mikor veszed ki a szabidat?
- Holnapután.
- Te is? Akkor már ketten vagyunk. Kezdődhet a sakkverseny. Föltéve, hogy sehova sem mész nyaralni.
- Az én rezidensi fizetésemmel? Egy ilyen gazdasági válság után? Ne viccelj, mérnök úr. Majd tíz év múlva, ha még egyáltalán Magyarországon dolgozom.
- Amerika...?
- Anglia, Németország, nem számít, csak érdemünk szerint fizessenek meg bennünket.
- Értem, sőt, megértem, s miután én sem mozdulok ki otthonról, találkozhatnánk a városi nagyparkban, mondjuk, kétnaponként, ahol végre kisakkozhatjuk magunkat. Te jó ég, mennyire várom már, hogy kifeküdjek az erkélyre. Napsütés, madárfütty, két lépésre tőlem a jégbehűtött söröcskék...
- Miközben...
- Mi miközben?
- Mivel foglalkozol?
- Megőrültél? Semmivel, hiszen épp erre való a szabadság. Csak kifekszem a napra, és...
- Két nap múlva halálra unod magadat. Ismerős kép, már én is kipróbáltam, de azóta okosabb lettem, sokkal okosabb.
- Miért, te mit csinálsz?
- Kocogok. Mint Amerikában mindenki. Reggel jog, délben jog, este jog 4 éves kortól nyolcvanig. Yes, ott ez a trendi, barátom.
- De belezúgtál ezekben az amcsikba! Még a végén kézállásban vagy legalábbis négykézláb jogozol a rendelődbe.

- Ugyan, semmi köze ennek az amcsikhoz! Ezt hívják aktív pihenésnek, tisztelt mérnök úr. Kifeküdni a napra! Puff neki! Ez nemcsak unalmas, de egészségtelen is, ha szinte meg sem moccansz eközben. Mozogni kell, futni, sétálni, hogy felszabaduljon benned egy kis endorfin, no meg az izmoknak is jót tesz, ugyebár, nem beszélve a tüdőről, emésztésről stb. Én minden nap, még munkanapokon is kocogok.
- Hát... van benne valami.
- Megkérhetnélek, ne dobolj olyan idegesen az asztalon?
- Mi az, hogy idegesen? Én egyáltalán nem vagyok ideges, ez csak olyan szokásféle nálam, semmi több.
- Jó, akkor idegtelenül, csak fejezd be, mert így nem tudok koncentrálni. Köszönöm.
- Sakk-matt! Lezavarunk még egy fordulót?
- Veled? Inkább én megyek négykézláb végig a főutcán, minthogy leüljek veled még egyszer játszani.
- Kissé idegesnek látszol. Ne adjak egy sedacur forte tablettát?
- Tartsd meg magadnak! Nem ideges vagyok én, hanem kimerült. Izomlázam van attól a nyavalyás joingtól.
- Nézd csak, kocogott a mérnök úr! Helytelen, nagyon helytelen! Ilyen hassal sétálni, nem kocognod kellene. Ekkora súly túl megerőltető a lábaknak, és könnyen lúdtalpat vagy ínszalaghúzódást okozhat.
- Hoppá, erről nem volt szó! Szóval sétáljak. Így persze egész más, és szívesen is vállalom, mert, hm, már kezdem unni ezt az örökös napozást.
- Na bumm! Hát csak sétálj, öreg, cammogj csak, és a lábodon kívül gondold a karizmaidra is időnként. Magyarán, javaslom, vigyél magaddal két súlyzót is. Én mindenesetre így teszek. Néha leülök, icipicit pihenek, de hogy akkor is aktívan pihenjek, előkapom az okos telefont, és megoldok néhány sakk-, nyelvi és egyéb feladványt. Ismered a mondást: mens sana in corpore sano, ép testben ép lélek. Nekünk, orvosoknak ez a szlogenünk.
- Nem lesz ez egy kicsit sok, doktor úr? Eh, mellékes csak beváljon.
- Nálam bevált, és esküszöm, soha ilyen jól nem éreztem magamat.
- Jencikém, lesántultál? Mi történt?
- Semmi különös, csak sétáltam, útközben súlyoztam, aztán... Hát igen, leejtettem az egyik súlyzót a lábamra. No, de azért felástam az anyósom kertjét is, hogy egyszer s mindenkorra szálljon le rólam. Csak az a bökkenő, miszerint azóta ép testben épp, hogy élek, barátom.
- Szegény Jenci, aztán hova, merre sétáltál?
- Hát ahajt, a legközelebbi faluba. Mindössze tíz kilométerre van innen, de már nem bánom, sőt, örülök, mert holnaptól lejár a szabim, és visszamegyek dolgozni.
- És te ennek örülsz, jóember?
- Naná! Kell ennél jobb alkalom, hogy végre aktívan kipihenhessem magamat?

BARNA KRISZTINA

A medál

Egyszer volt, hol nem volt, még az Üveghegyen is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy ország. Ebben az országban lakott egy király feleségével és kisfiával. Mivel a király fején a haj deresedni kezdett, mindig attól félt, hogy előbb fog meghalni, minthogy kedves fiának a lakodalmát megtartanak. Ezen bucsálódott éjt-nappallá téve királyi feleségével együtt, pedig a kicsi királyfi még csak tíz éves sem lehetett.

Hát egyszer csak kigondolták a szülők, hogy fiuknak egy éven belül menyasszonyt keresnek. Az ám! De sehogy sem tudtak megegyezni, ki legyen az ara. A királyné Sohaország királyának leányát akarta, míg a király a Fekete király leányát. Addig-addig vitatkoztak, míg ez a herce-hurca átragadt az egész udvarra. A dajkától a legutolsó mosóleányig mindenki mást mondott. Egy ember hallgatta csak némán a zsörtölődéseket: a kicsi királyfi. Neki eszében nem volt elvenni senki leányát.

Egyszer aztán, mikor a parkban játszadozott a szép, napos időben, szülei kezdődő vitatkozására lett figyelmes. Ezen szegény királyficska annyira megmérgeződött, hogy a szülei elé állt, és azt mondta:

- Drága szüleim! Ha ennyire szeretnétek nekem menyasszonyt találni, feleslegesen fáradoztok. Majd találom én!

A nyakából a láncot, melyen egy ezüstsív alakú medál függött, benne mélykék igazgyönggyel, levette és így folytatta:

- Akinek ezt a láncot odaadom, az lesz majd az én feleségem.

Mintha erre a szóra várt volna, a cselédlakásból abban a pillanatban lépett ki egy konyhalány nem régen született leánykájával a karján.

Egyéb sem kellett! A kicsi királyfi nyomban odaszaladt, és a pólyás csöppség nyakába akasztotta a láncot.

- Ő lesz a feleségem. – mondta.

A királyné elájult ettől a szégyentől, hogy egy szolgáló leánya legyen az ő menyje, a király pedig éktelen haragra gerjedt.

- Én pedig fiam megtiltom neked, hogy átlépd e vár kapuját mindaddig, míg magadhoz méltó feleséget nem választasz, s e szolgát gyermekével együtt száműzöm országomból!

Hiába könyörgött a kicsi királyfi, hiába sírt a szegény konyhalány, a király kemény szívét nem hatotta meg.

Megtudta ezt a királyfi öreg dajkája. Igaz, ő is a legszívesebben hercegkisasszonyt látott volna kedves kis hercege mellett, de sajnálta a száműzött asszonykát. Hát odalépett hozzá:

- Hallgass ide! Mikor a király megkérdi, hogy útravalóul mit kérsz tőle, te válaszold azt, hogy a királyi kondából a törpe, bronzsőrű malacot kéred, mást nem. De jól vigyázz! Ha megkapod, gondoskodj róla jól, mert idővel még hasznát veheted!

Megköszönte a fiatalasszony a jó tanácsot, és meg is fogadta.

A király kapva kapott az alkalmon, úgy is haszontalan, gonosz kis jószág volt az a malac, hát odaadta nekik, vesződjenek ők vele. Bezzeg ámult, mikor a bronzsőrű malacka szó nélkül, kutyamódra követte az asszonykát!

A konyhalány a szomszédos országba ment, hátha ott kap majd munkát, de senki sem fogadta fel, csak rövid ideig. Az egyik város grófjánál takarított, a másik falu bírójánál főzött, a harmadik város uraságánál a kertet tartotta rendben.

Telt-múlt az idő, a kicsi leányka egyre csak nőtt, cseperedett. Mikor már a kezében tudta tartani a söprűt, szegény édesanyjának segítkezett, s ha volt egy-két szabad perce, kedves malackájának panasolta el minden bajukat, bánatukat. Éjjelenként a holdfényben sokszor vette kezébe a láncon függő medált, és hosszasan nézte, forgatta, csodálta a benne ragyogó mélykék igazgyöngyöt. Időnként megkérdezte édesanyját, ugyan mondja már meg, honnan való ez a lánc, de az anyja mindig csak azt válaszolta:

- Felesleges tudnod. Ez csak egy ékszer.

Ahogy teltek az évek, a leányból üde hajadon lett. Homoksínű haja varkocsban is derekáig ért, nagy kék szemei pedig már messziről elővillantak piros arcából. Mindig segített édesanyjának. Hiába hívták őt a legények a fonóba, ő csak ezt mondta:

- Nem, nem. Nem mehetek. Édesanyámnak kell segítenem.

Amint egyszer útközben betértek egy csárdába szállást kérni éjszakára, a tulaj szemet vetett a bronzszőrű malackára, aki ugyan még a térdéig sem ért, mégis a batyukat egy rőffenés nélkül vitte a hátán. A fogadós leányának pedig a láncon függő medál tetszett meg. A malackát becsukták az ólba, és ott meg is beszélte apa és lánya, hogy éjfélkor mindkettőt ellopják. Az ám! De meghallotta ezt a kismalac. Hát ha meghallotta, akkor ment is kiscsárdájához. Hiába volt erős az ól tölgyfa ajtaja, egy szempillantás alatt kilökte, azzal uccu neki vessd el magad! Szaladt a bokrok sűrűjébe. Mikor aztán minden elcsendesedett, a leányék ablakához sietett.

- Uj-uj-uj-ují! Ébredj fel kiscsárdám! Veszély leselkedik ránk! – kiabálta ugrálva a bronzszőrű malacka.

A lány felébredt a visítózásra, s kinyitotta az ablakot. Hát majdnem kiesett rajta nagy csodálkozásában, mikor a bronzszőrű malac ezt mondta:

- Gyorsan szaladj kedves csárdám! Mindjárt jön a fogadós leánya, hogy ellopja a medáloedat.

De amint ezt kimondta, már nyitódott is a szoba ajtaja, s macskaléptekkel osont be a szobába a lány. Amint meglátta, hogy a medál gazdája az ablaknál áll, elkiáltotta magát:

- Megállj! Add ide azt a láncot!

- Ugorj, kicsi csárdám! – kiáltotta vele egy időben a malacka az ablak alatt.

A leálynak nem volt más választása. Kiugrott az ablakon.

- Ül a hátamra! – mondta a malacka.

- Dehogyan ülök kis malackám! Amilyen kicsi vagy, még agyonnyomlak!

- Cseppet se félj, csak ülj rám.

Mit tehetett mást? Szótfogadott a malackának, s az adj uram-teremtőm! Úgy elkezdett futni, hogy még a leggyorsabb tántoló sem repül olyan gyorsan. Hát mikor már olyan fertály órája szaladt a bronzszőrű malac, hirtelen megállt. Egy mezőn állapodtak meg, melynek egyik oldalát erdő, másikat kis tó szegélyezte.

- Iszom egy kicsit. – mondotta a malac – Te addig szedj nekem néhány gombát a mezőn.

A Nap első sugara éppen ekkor árasztotta szét világosságát a vidéken. A lány hirtelen léptek zajára lett figyelmes, ezért felállt, és visszafelé indult, de alig lépett egyet-kettőt, hátulról megfogta valaki a karját.

- Hogy kerülsz ide ilyen korán, te szép leány? – kérdezte az ismeretlen.

A lány hátrafordult, és egy vadász látott meg maga mögött. Na de micsoda vadászt! Dali természetű, szőke, kékszemű vadászt.

- Csak gombát szedtem. – válaszolta.

- Már pirkadat előtt?

- A malackám mondta, hogy szedjek neki néhányat.

A vadásznak szöveget ütött a fejében, hogy mondhatta a malac, mikor az állatok nem beszélnek, így hát ketten indultak visszafelé. Közben a leány egy-két gombáért lehajolt, és a lánc kiesett ruhája alól.

A vadásznak hirtelen felcsillant a szeme.

- Honnan van ez a medál? – kérdezte.

- Nem tudom. Édesanyám nem akarja elárulni. Ez a lánc azóta megvan, mióta az eszemet tudom.

Eközben elérték a tavacskát, ahol a bronzszőrű malacka még mindig ivott. Mikor befejezte és megfordult, a vadász a meglepetéstől felkiáltott:

- Hiszen ez a mi bronzszőrű malackánk volt!

- De apád a konyhalány kérésére nekik ajándékozott, nem tudva, milyen jól fognak velem járni. – mondta a malacka.

Azzal a vadász elmesélte, hogy ő a szomszéd ország királyfia, akit szülei már hosszú éveken keresztül meg akartak házasítani, és saját várukban volt fogoly, míg egy óvatlan pillanatban meg nem tudott szökni. Azóta vadászként járja a vidéket.

- A medált én adtam neked még kiskoromban, hogy te leszel majd a feleségem. – mondta a királyfi.

Hej, de megörültek egymásnak! Egymás karjába borultak, majd hazamentek a királyfiékhoz.

Az öreg királyék már rég megbánták amit tettek kedves gyermekükkel, s úgy megörültek, mikor fiuk hazament, hogy már az ellen sem volt kifogásuk, hogy a mátká nem hercegkisasszony. Nemsokára csaptak nagy lakodalmat. Elhozták a leány édesanyját is, és ott ropta a királyfi vén dajkája is. De mondanom sem kell, hogy a malacka is ott volt. A dínom-dánom után a királyfi megkapta az országot, és boldogan élt a királynéval. És a bronzszőrű malacka? Ő lett az ifjú király főtanácsosa. Aki nem hiszi, járjon utána. Itt a mese vége, fussatok el véle!

A vörös rózsza

Itt sem volt, ott sem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak egy szép felesége. Sok-sok éven át szerettek volna gyermeket, de mégsem ajándékozta meg őket ezzel a sors. Ám egy reggelen ezt mondja az asszony az urának:

Hallja kelmed, milyen csudát álmodtam én az éjjel!

No hát mit?

- Megjelent álomban egy szépséges asszony, s azt mondta, hogy reggel menjünk ki a kertbe, s ott a legelső virágot, amit meglátunk, szakítsuk le, vigyük be a házba, s az léssen a mi gyermekünk.

- Hát ez igazán csuda álom volt, de azért próbáljuk meg.

Rögtön ki is mennek a kertbe, s hát mit látnak meg először? Egy gyönyörű sötétvörös rózsát. Fogják magukat, leszakítják, beviszik a házba, édes mézbe beleteszik, cirókálják-marókálják, beszélgetnek neki, s halljatok csudát! Hirtelen felhasad a rózsza szára, s kipattan belőle egy kicsiny gyermek. De milyen gyermek! Olyan volt a haja, mint annak a sötétvörös rózsának, s a szeme akár a rózsza zöld szára. Hej, megörültek neki a szegényemberék! Tejbe-vajba fűrésztötték, s elnevezték Jánosnak. A kis Jánoska nőttön nőtt, s nemsokára olyan szép dali legény lett belőle, hogy nem találni párját hétpusztá határban.

Ám egyszer csak meghalt a szegény ember, s az asszony ott maradt Jánossal. Egyszer aztán azt találja mondani János:

- Édes jó anyám, süssön nekem hamuban sült pogácsát, mer' én elmegyek világot látni, s ha Isten is akarja, hazajövök magához, és többé nem kell küszködnünk a mindennapi betévő falatért.

Az anyja eleinte vonakodott, de aztán belenyugodott. Elbúcsúztak egymástól sűrű könnyhullatások közt, de előbb a szegényasszony odaadta Jánosnak azt a rózsát, amiből még kisgyermekként kipattant volt. János vállig érő haja alá rejtette a rózsát, s elindult világgá. Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, s estére kelve beért egy sűrű-sötét erdőbe. Ott egy fa alatt letelepedett, de alig hogy leült, világosságot látott nem messze tőle. Gondolta lesz, ahogy lesz, ő megnézi azt a világosságot, hátha egy kis házikóból szűrődik ki. No ezt ugyancsak eltalálta, mert egy kis nádfedelel házikó ablakai világítottak. János belépett a konyhába, s mit talált? Egy vénséges-vén öregasszony ücsörgött a lócán, s varrogatott. János köszönt illendőképp:

- Adjon Isten jó estét öreganyám!

- Fogadj Isten, fiam. Hát te hol jársz erre, ahol még a betyárok se?

Elmondja a fiú, hogy az apja nemrégén halt meg, s hogy ő elment világot látni, hátha szerez egy kis pénzt, és hazamehet az édesanyjához, s nem kell többé éhezniük.

Az öregasszony elgondolkodva hallgatta, s azt mondta:

- Látom fiam, hogy jó szíved van, ezért segítek neked. Menj be holnap a király városába, s jelentkezz a királynál, hogy te kiszabadítod a leányát. Mert tudd meg, hogy a szép királykisasszonyt egy szörnyű haramiavezér tartja fogságban, akinél erősebb nincs a világon. Ha ki tudod szabadítani a leányt, a király neked adja nemcsak fele királyságát, de még a lányát is, és akkor élhettek boldogan te is, és anyád is.

- Köszönöm öreganyám, de nem hiszem, hogy elbírnék azzal a haramiavezérral.

- Dehogynem, fiam. Mert tudd meg azt is, hogy én vagyok a Nap öreganyja, s ha valaki megmártózik abban a vízben, amit én örzök, hétszer erősebb lesz, mint annak előtte.

Több sem kellett Jánosnak, mindjárt megmártózott a vízben, s úgy megnőtt ettől az ereje, hogy most már nem félt senki ember fiától. Megköszönte János az öreganyónak az iránta való jóindulatát, s mikor pitymallott, elindult a király városába. Nemsokára meg is érkezett a városba, s ment egyenesen a király színe elé. Ott azt mondta:

- Felsőleges királyom, életem, halálom kezedbe ajánlom, szeretném kiszabadítani a leányodat.

A királynak nagyon megtetszett a dali szép legény, s először azt mondta, hogy ne menjen, mert már hétszázhetvenhat vitéz otthagya a fogát, ne akarjon ő lenni a hétszázhetvenhetedik, de János addig erősködött, hogy a király beleegyezett. Adott Jánosnak egy kardot, s kivezette az istállóba, hogy válasszon magának lovat. János ki is választotta magának a sarokban fekvő girhes-görhes csikót. Mikor azonban kivezette a város szélére, egyszer csak megrázkódik a csikó, s olyan aranyszőrű táltosló lett belőle, hogy nincsen neki párja. Hát csak megszólal a táltos:

- Úlj fel a hátamra kicsi gazdám, s én elviszlek a királykisasszonyhoz. A királyleány éppen az udvaron fog sétálni. Te se szó, se beszéd, kapd fel a hátamra, de vigyázz, nehogy hátrafordulj egyszer is, különben jaj az életednek.

Azzal a táltos egyet ugrott, s egy tengert hagyott el, kettőt szökött, s két üveghegy fölött ugrott át. Azzal odaszólt Jánosnak:

- Figyelj kicsi gazdám, mert mindjárt elérjük a haramiavezér búvóhelyét!

Amint ezt kimondta, már ott is voltak a kertben, ahol éppen akkor sétált a királykisasszony. Jánosnak sem kellett több, a királyleányt fölkapta maga elé, s a táltos repült, mint a sebes szél. Ám észrevette ezt a haramiavezér. Uccu neki, felpattant a lovára, s utánuk! Ám ekkor János, a táltosló figyelmeztetése ellenére hátrafordult, hadd lássa, hogy követik e őket.

Erre várt a haramiavezér, egy szempillantás alatt utolérte a menekülőket. Hiába volt János erős, de a haramiavezér még erősebb volt tőle. Jánost megfogta nyakánál fogva, s úgy eldobta, hogy éppen a vezér kertjében esett le, s menten szörnyethalt. A királykisasszony felsikoltott, majd a haramiavezér magához ragadta, s visszavitte a búvóhelyére.

Telt-múlt az idő, a királykisasszony mindennap kijárt a kertbe, ahová János leesett volt, és sírt, sírt keservesen. Egy nap aztán, amint kint sétálgat, látja, hogy a kert közepén egy gyönyörű sötétvörös rózsabokor virágzik, s a szirmai a napfényben úgy csillognak, mint égen a ragyogó csillagok. Közelebb megy hozzá, s halljatok csudát! A rózsza hirtelen megszólalt:

Szép királylány ne sírjál,

Inkább csózkod leheld rám,

Hátha csózkodtól feléledem,

S újra ember lehetek.

A királylány végighallgatta a szép éneket, majd megfogta a rózsza kelyhét, és megcsókolta. Abban a pillanatban előtte termett János háromszor szebben és erősebben, mint volt. Nagyon megörültek egymásnak ám örömük nem lehetett hosszú, mert egy óra múlva János visszaváltozott rózsává. Másnap a királyleány megint kint sétálgatott a kertben, s ismét felcsendült a rózsza éneke:

Szép királylány ne sírjál,

Inkább csózkod leheld rám,

Hátha csókodtól feléledem,

S újra ember lehetek.

A királykisasszony ismét megcsókolta a rózsát, s János egyszeriben előtte termett, s most hétszer szebb és erősebb volt, mint annak előtte. Megölelték egymást, elbeszélgettek de alkonyatkor Jánosból újra rózsza lett.

A szép királylány harmadnap is kiment a kertbe, egyenesen a sötétvörös rózsához. Ekkor megcsendült a rózsza, s elkezdte énekét:

Szép királylány ne sírjál,

Inkább csózkod leheld rám,

Hátha csókodtól feléledem,

S újra ember lehetek.

Erre várt csak a királykisasszony! Nyomban megcsókolta a rózsát, s abból kipattant János, és most már százszor szebben és erősebben. Nem is kellett Jánosnak egyéb! Ment egyenest a haramiavezérhez, s úgy a földhöz teremtette, mint annak a rendje. Ám a haramiavezér felpattant a földről, s birokra kelt Jánossal, de egyik sem bírt a másikkal, mert egyforma erősek voltak. Ám egy óvatlan pillanatban János a haja alól előhúzta a rózsát, amiből kisgyermekként kipattant, s azt a haramiavezér szívébe szúrta, s egy fél percre rá a haramiavezér holtan rogyott össze.

János visszament a kertbe, ahol a királykisasszonyt hagyta. Hej, de megörült a királykisasszony Jánosnak! Mert hogy szómat össze ne keverjem, a királykisasszonynak nagyon megtetszett ám János, de a legénynek is ő. A leány János nyakába ugrott, s így szólt:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa, s a nagyharang válasszon el minket!

Egyszer csak honnét, honnét nem, előugrott, a táltos, Jánosék felültek rá, s elrepültek a királylány apjához. Ott egyszeriben csaptak nagy lakodalmat, meghívták János édesanyját is, hogy lakjon náluk. Hencidától Boncidáig folyt a mindenféle jó ital. Én is ott voltam, egy cinegeszárnyat kaptam, meglátva hazaszaladtam. Itt a mese vége, fussatok el véle!

KŐ-SZABÓ IMRE

Kenyérmorzsa

Zsóka néni azokat a tulipánokat igazgatta a vázában, melyeket nemrég hozott neki a piacról Mihály bácsi. Gyönyörködött benne, meg jól is esett, hogy az öreg nem feledkezett meg az ötvenegyedik házassági évfordulójukról sem. Mert ugye tavaly volt az ötvenedik, az arany. Meg is ünnepelték, még tortát is sütött az öregnek, mert olyan volt mindig, mint egy gyerek. Édességgel lehetett levenni a lábáról. Sok baj volt vele, mert egy kicsit szórakozott lett öregkorára. Így hetvenhat évesen már nem ritkaság, hogy nem úgy működik a szíve, mint ahogy kellene. Szervizbe kellene vinni, mint az autót, de ott sem csinálnak vele semmit. A vérnyomásával is baj van, szedi a bogyókat, amit az orvos felírt, de ez is csak napi rutinfeladat. Kiszámolja, szortírozza, beszedi és kész! Zsóka néni sem mondhatta, hogy minden rendben van vele, mert ugye négy évvel volt csak fiatalabb az öreg postásnál. Mert Mihály bácsi igazi postás volt, levélkihordó. Kerékpárral járta esőben, sárban, fagyban, napsütésben ezt a városrészt, ahol most is laknak. Ült a kerékpáron és menetközben füttyörészett. Úgy is hívták: - a füttyös postás! Negyvenkét évet kerekezett a nyugdíjig. Zsóka néninek az ízületei fájtak, szinte folyamatosan. Meleg fürdőre vágyott mindig, de ez a vágy csak álom maradt. A házassági évek teltek, mint általában a napok. Voltak jobb időszakok, de akadtak hullámvölgyek is. Lassan csiszolódtak össze, de még most sem megy minden úgy, ahogy azt Zsóka néni szeretné. Mert Mihály bácsinak már vagy ezerszer elmondta, a mosdót mosakodás után törölje szárazra. A vizes törölközőt tegye a szárítóra, ne hagyja el. - Mindig én pakolgassak utánad? A poharakat mosd ki! Mindig tiszta trutyi! Gusztustalan!

A mozgás sem az igazi, bizony így van. Zsóka néni korholja az öreget azért is: - Ha bejössz a lakásba, tedd le a cipődet. Ne taposs össze itt semmit! A feddés, feddés marad, nem változik semmi. Talán egy-két napig, aztán a kerék visszazökken a régi, kijárt vágásba. De kérdem, talán így is járható lenne? Zsóka néni azonban megrögzött dolgaiból nem enged. Amitől a legjobban kiborul, az a kenyér morzsája. – Mindenfelé csak morzsát kell szedegetnem utánad! Vigyázhatnál egy kicsit jobban! – mondja százszor, ezerszer Mihály bácsinak, aki mindig ünnepélyes fogadalmat tesz, hogy jobban fog vigyázni. De érzi, hogy ha megfeszül, akkor sem tudja az ígéretét betartani, mert ez a frissen sült kenyér héja olyan kemény, hogy pattog mindenfelé. Már arra is gondolt, hogy ezt a pékek teszik direkt ilyenné!

A tulipánok elhervadtak, öt nap után Zsóka néni a szemébe dobta. Mihály bácsi azonban már nem tudta levinni a zacskóba zárt hulladékot, mert tegnap este, elvitte a mentő. A feje fáj szörnyen, meg nem tudta mozgatni a bal lábát, karját. Zsóka néni tíz napig járta a kórház neurológiai osztályát, amikor a tizenegyedik napon, reggel az ágy üres volt. Mihály bácsi, most már mint képzeletbeli postás, szolgálati kerékpárján elkerekezett az égi mezőkre, hogy utolsó levelét az illetékesnek kézbesítse. Talán már nem füttyörészett...

Eltelt vagy hét hónap, közelgett a karácsony. Zsóka néni egyedül ült a konyhában az asztalnál. Néha kitekintett az ablakon. A hó akadozva esegedett. Kezével végigsimította a viaszosvásznat, mellyel az asztal le volt takarva. Nem talált rajta egyetlen morzsát sem, pedig most szó nélkül letörölné.

Ébredő szarvas

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

Élete történelem

Nagy kincs az, ha az embert költő fogadja barátsággal, saját termésű piros borát is kínálja az asztalánál, szíves szóval, derűs mosollyal. Ámbár Hegyesi Jánosnak, annak a sziklakemény kis embernek a mosolyát, derűjét először fel kellett ismerni az arcvonásai mögött. Mert az a felelősségtudat, amelyet a népért, nemzetért érzett, annak a súlya megkeményítette a tekintetét. Aki *Veres Péter szerint*: „*Nem tud mást mondani, mint amit gondol.*”

A Vadászat című, 1935-ben írott versében például, azt gondolta az urakról:

„/ *Nagylelkűen így szólítanak: „kedves, drága magyar testvér”, / De csak amíg enni nem kell, -/ Oda eddig se kellettél.*”/

Elgondolkodtató az utána következő négy sor is:

„/ *Aranymadár a mandátum, Érte a nagy tülekedés: / Sok szép beszéd elhangzik majd, / Hej, de igaz közte kevés.*”/

Keresztapám hívta fel arra a figyelmem, serdülő koromban, hogy van itt a mi falunkban egy igaz ember, aki a szegény sorsú parasztság szószólója és verseket is ír. Ehol van ni, olvasd csak!-nyújtotta felém, de a viláért sem adta volna nekem a *Zord időben* című gyűjteményes kötetét.

Nagy Miklós, a szeghalmi Péter András Gimnázium igazgatója fedezte fel Hegyesi János tehetségét. Az ő támogatásával adta ki a 1942-ben verseskötetét ez a plebejus szellemű középiskola, melynek alapítására, a gazdag paraszt földbirtokos Péter András áldozott a saját vagyonából, hogy legyen az alföldi Sárretnak művelt parasztsága, munkás népe.

Itt jelent meg először a vésztői *Sinka István* kötete, írók, költők, haladó szellemű kitűnőségek kerültek ki ebből az iskolából. Költő, a mi falunkban! Nagy dolog az. Ettől kezdve élt ő a tudatomban, már akkor is, amikor szinte gyerekként elkerültem otthonról. Ám haza-haza látogatva, csak felnőtt koromban volt bátorságom felkeresni ezt a kemény kötésű, gyönyörű, magyar beszédű embert.

Azok közül az autodidakta östehetségek közül való volt ő, akik szegény sorsuk miatt nem végezhetek magasabb iskolákat. *Petőfi és Arany* volt számukra a mértékadó, a politikában pedig, *Kossuth Lajos*. Ahogy *Fekete Gyula* írta a költő *Miért jöttem el?* című válogatott írásainak előszavában (Kiadta a Békés Megyei Tanács Művelődési Osztálya 1977-ben Békéscsabán, Ambrus Zoltán szerkesztésében.)

„*Az a szellemi földindulás, amely a harmincas években nálunk a paraszti élet, a munkásélet pokolfenék mélységeiből, a szellem csúcsaiból dobta föl a tehetségeket, azóta beépült a történelembe.*”

Erdei Ferenc, Féja Géza, Sinka István, Szabó Pál, Veres Péter, a földmunkás kongresszust szervezők, munkásköröket alapítók, önkezükkel munkásotthon építők kora az övék, a második világháború közeledése, az összeomlás beteljesülése, majd az országépítés néhány reményteljes esztendeje, pár év múltán a népi irodalomnak a diktatórikus hatalom által való háttérbe szorítása, a Rákosi- féle diktatúra.

A *Zord időben* kötetet sohasem sikerült megszereznem, csak a keresztapáméknál olvasottak egy-egy verssorai hagytak feledhetetlen nyomokat bennem, mint például; *A nép* című utolsó strófája.

„/ *Élhetetlenségét siratja e pár sor, / Megbecsülés helyett – megbántottak százszor: / S nekem mégis úgy fáj minden szenvedése, / Hogy az életemet feláldoznám érte!*”/

(Ez utóbbi majdnem megtörtént egyszer, de erről majd később.)

Mint a népi írók számára általában, az irodalom és a politika egyet jelentett Hegyesi János számára is. Szintén ezt tükrözi önélet írása, amely irodalmi életművének nagyobb részét összefoglaló: *Rögös utakon* című kötetében jelent meg. (Versek, prózai írások. Tevan Kiadó. Békéscsaba 1990. Szerkesztette és válogatta: Czine Mihály) Ezt egészítették ki személyes beszélgetéseink is.

Hegyesi János 1889-ben született a Békés megyei Füzesgyarmaton. Sokat szenvedett, sokat csalódott, mégis hosszú életet élt. A kilencvenes évek elején láttam utoljára, amint az árokpartot kaszálta a háza előtt. 1992 március 14-én vett tőle végső búcsút a később városi rangot kapott nagyközség népe.

A nagyszülői ház belső kis szobájából csak később tudtak szoba-konyhás házat venni a szülei.

„ Szeretetlenben nevelkedtem, de éppen ezért érzékeny voltam minden emberi durvasággal és megbántással szemben.” - írta az *Életem történelem* című önéletrajzában, 85 éves korában.

Felsőbb iskolába javasolták, de nem volt mód a taníttatására. Először borbély inasnak adták, de azt csak egy hétig bírta ki. Budapestről a folyton mellényeket készítő szabómester műhelyét hagyta ott, s választotta otthon a paraszti életet. Megjárta az első világháborút, harcolt tizenkilencben a történelmi Magyarország megmentése reményében. Utász lett a Nemzeti hadseregben. Jóindulatú tisztje észreveszi, hogy könnyen tanul, könyvekhez juttatja. Sokat olvas.

A katonaság után hol Budapesten, hol otthon dolgozhat. *”Szolgáltam urakat, uraknak szolgálót.”* -írta.

Volt fuvaros, cséplőgépnél kazánfűtő, végül állami szolgálatban, kissé biztosabb állásba kerülve, faluja határában az országutakat gondozta.

Tagja, majd vezetőségi tagként meghatározó személyisége lett a helyi munkáskörnek. 1934-től irogat cikkeket, verseket. A népi írók sajátja szerint az írás és a politika egymástól elválaszthatatlan. Akár, ha József Attila jut az eszünkbe: „ *Én vagyok az úr. A vers csak cifra szolgál.*”

Amit ír, azt a helyi hatalmasságok nem mindig veszik jó néven. Hivatali főnökei is csak azért békélnek meg politizálóval, irogató szokásaival, mert különben kiváló munkatársuk.

Előfordul az is, hogy csendőrtiszt keresi fel, akit végül ő győz meg arról, hogy hamarosan változik a világ, nem érdemes rossz emléket hagyni magáról.

Tildy Zoltánnal, a későbbi köztársasági elnökkel, akkor még szeghalmi református lelkipásztorral és országgyűlési képviselővel is jó kapcsolatba került. Később már a háború alatt a bujkálás idején Tildyvel és *Bajcsy-Zsilinszky Endrével*, az ellenállás megszervezéséről beszélgetnek, de már késő. Megkezdődik a nyilas-uralom.

Életének derűs epizódjaként említi meg, hogy került szó szerint testközelbe Veres Péterrel.

Békés városában volt dolguk és *Püski Sándoréknál* (Az ismert könyvkiadó lakásán) kaptak szállást. Egy keskeny ágy jutott kettejüknek. Abban aludták végig az éjszakát.

Életének nagy korszaka 1944-ben kezdődik, amikor a debreceni nemzetgyűlésbe hívják. *Erdei Ferenc* javaslatára ő lesz a Nemzeti Parasztpárt szónoka.

Papír nélkül beszél. Egyszerű természetességgel, szívből, érzéssel, a nép sorsáról, az országépítés feladatairól, átütő sikerrel. Később országgyűlési képviselő lesz, a parlament jegyzője, az NPP-ben pedig pártigazgató. Részt vesz a földosztásban, járja az országot. Aztán keserű tapasztalatokat szerezve megéri a párt belső és külső bomlasztását, 1949-ben otthagyja a parlamentet, hazatér a falujába.

Ott sem tart sokáig a nyugalom. 1956 októberében a község élére szólítja a falu népe. Az ő tekintélye kell az ötvenes évek sérelmeit bosszulók megfélemezéséhez, a demokratikus rend megteremtéséhez. Ezt később még meg is köszönik neki a megyei újságban. Majd 1957 februárjában, amikor már minden zaj elcsitult, a rendőrségre citálják, véresre verik, eltörik a gerincét. A verőlegények vakbuzgósága azonban kínos lesz a konszolidációra törekvő hatalomnak.

Úgy ahogy, segítik a gyógyulását. Néhány év eltelik még, míg kiadják az írásait. A fizikai fájdalomnál még nagyobb lelki fájdalomról azt mondta egyszer nekem, s alkalmasint zárt levélben is megírta;

.-A legjobban az fájt, hogy az olyan emberek aláztak meg, akikért én egész életemben harcoltam.

A vidéki lapokon kívül *Szabó Pál* közölte világosan érvelő, bölcs szavú, politikai írásait a *Szabad Szó* című lapjában.

Hegyesi János talán nagyobb és modernebb költő is lehetett volna, ha nem aprózza el a tehetségét. Ám ő nem tudta magát túltenni népének mindennapi gondjaitól.

Békéscsabán, 1988-ban, a megyei tanács művelődési osztálya kiadásában, *Keresztury Dezső* előszavával, *Csabai László* szerkesztésében jelent meg *Az Utak őre* című, Hegyesi János néhány versét prózai írásait bemutató kötete, amelyben Keresztury azt írja róla:

” Hegyesi János az utolsó igazi magyar paraszt-író. Nem rontotta meg a politika sem. A fölemelkedés lehetősége nem tette karrieristává, a hatalom nem aljasította el. Hegyesi János írásainak ugyanaz a legvonzóbb tulajdonsága, ami egyéniségének is: egyszerű, tiszta igazmondása. A nagy magyar népi költők: Petőfi, Arany neveltje; formailag is az ő csapásukon halad. Stílusának fő erénye a világosság.

Kár, hogy mozgalmas élete során, csak kevés elbeszélést írt. Azt is többnyire nagyon idős korában. Pedig nekem úgy tűnik, mintha ebben a műfajban lett volna a legtöbbre képes. *Csak a kántort* című, élvezetesen derűs története az Uri kaszinóban kártyázgató helybeli urakról szól, akik egyszercsak dühös kiabálásra, ostorsuhogtatásra riadnak.

-Csak a kántort! Csak a kántort!- hallják odakintről. A kántor is köztük van. Valaki már a revolver után kotorászik, míg végül kiderül: Az utca mély sarában megrekedt szekér gazdáját biztatják a szemtanúk, hogy a Kántor nevű lovára suhintson nagyobbat, mert az nem akarja húzni a szekeret.

Hegyesi János könyvei, életművének néhány nyomtatásban is megjelent példányai itt-ott még megtalálhatók a könyvtárakban. Érdeemes őket felkutatni.

Forrás:-Hegyesi János:Életem történelem.

-Az idézett kiadványok előszavai.

-Személyes beszélgetések és levelezések.

Hegyesi János

Úgy jöttem én is...

Úgy jöttem én is, mint a többi
Borús, robotos ember-millió,
Parányi sejtéből termékenyült,
Útjára indult áldott embrió.

Szerelmi mámor volt a kezdet,-
Vagy egy önfeledt bódult pillanat,
S már ott is voltam egy dobogó,
Életet adó anyaszív alatt.

Nehéz pénzekért nagy orvosok
Nem tanakodtak a jöttöm felett:
Terhével anyám-apám után-
A grófi tarlón kévét szedett.

S amikor pőrén megérkeztem,
Kovács kiáltó idétlen poronty:
Selyem kelengye nem várt-csupán
Nyútt ingből tépett pár pelenkarongy.

Üdvözlésemre nem szólt harang,
Ágyúdőrejtől sem zúgtak hegyek,
Szerényen jöttem, s –ha menni kell-
Ismét szerényen, csendben elmegyek.

Meggyalázva

Többször feküdtem kórházi ágyon,
Hiszen a sorsom elég mostoha-
De ilyen bajjal, mint a mostani,
Doktorok kezén nem voltam soha.

Verekedésért kerültem ide,
Ám nem azért, mert én verekedtem,-
Tizen is voltak a hős legények
S szenvedő alany megkínzott testem.

Heten, nyolcan is vertek egyszerre,
Vagy, ha fáradtak, úgy egymás után,
S én, az áldozat, csak néztem őket,
Krisztus- bánattal, bénultan, sután.

Hol egy, hol másik pofozott sorba,
A többi pihent s kéjjel asszisztált:
Parancsnokuk az asztalon ülve,
Lábát lógatva ütemet diktált.

Majd élcelődve pihenőt rendelt,
Hogy szadizmusuk teljen meg ízzel,-
S alélt testemmel újra kezdhessék:
Meg is mosdattak friss hideg vízzel.

Soha nem hittem, hogy ilyen is van,
Ily vadállati nagy kegyetlenség:
Kéjjel kínoztak a párt nevében
S a nép fiai, nem is az ellenség.

Ez fáj legjobban, mindig a népért
S szebb életéért küzdő lelkeknek:
Látom, mártírnak mindig lenni kell,
Amíg emberek, s bűnök teremnek.

Én nem ütöttem soha meg embert,
Az állatot is védtem, szerettem:
Kit kérdezzek, hogy felelni tudjon?
A sorsom mégis, mért oly kegyetlen?

Éltek előttem sok nagyobb költők,
Kiket koruk s börtön alázott:
De ilyen, mint én-nem volt tán soha,
Embervadaktól így meggyalázott.

Gyulai kórház, 1957. március 15-én.

Üldözöttek

Ragyog fölöttem a csillagos nyári éj,
Csak lelkem borítja háborgó szenvedély:
Álmatlan ödöngök kicsiny udvaromon,-
Már-már az élettől undorodom.

Bár tudnám itt hagyni ezt az átkos földtekét,
Ahol annyi bűn van, mindenütt szertesét!
Nem gyűlöltem soha, mindenkit szerettem,
És mégis itt állok-gyűlölt-üldözöttek.

Mert a bilincset nem tűröm lelkemen,-
Rút ármány és hajsza indult meg ellenem:
Így kárörvendők a vesztetre törnek.
Útjában vagyok már minden törtetőnek.

Bűnömül róják fel, amiért szavaztam,-
S nem arra, akire a parancsot kaptam:
Lelkem szerint vettem törvény adta jogom:
S legyen velem bármi, megbánni nem fogom!

Bocsánatot is csak titóletek kérek,
Kisgyermekeim, kikben hinni még remélek!
Engedjétek meg, ha szükség jön a házra,
S nem jut majd cipőre, nem jut majd ruhára!

Ártatlan kis szátok, ha majd hiába kér,
Mert kevesebb lesz a mindennapi kenyér:
S amit úgy szerettek, a tej is elmarad,-
Ne legyen köztetek egy se, ki megtagad!

És átkot ne mondjon senkire se szátok!
Hisz oka egyedül én leszek, apátok:
Kinek nem alkuvó, kemény, dacos lelke-
Az undok talpnyalást megtagadni merte.

1935

CSÁKY KÁROLY

„Lázadókkal nem tárgyalok“

IVÁNKA IMRE

(1818 – 1896)

történész és emlékiratíró, a szabadságharc ezredese

Bevezetés

A Felvidéknek számos olyan kiváló szülötte volt, akik a katonai pályán értek el kiemelkedő eredményeket. Közéjük tartozik a 110 éve elhunyt Ivánka Imre, a magyar szabadságharc honvéd ezredese is. Lexikonaink azonban nemcsak katonaként, hanem politikusként, jó gazdasági szakemberként, sőt történészként és emlékiratíróként is számon tartják őt. Mielőtt mint író embert mutatnánk őt be, tekintsük át mozgalmas életpályáját is.

Ivánka Imre 1818. december 9-én született Felsőszemeréden, középirtokos nemesi családban, Ivánka László főszolgabíró és Péchy Petronella gyermekeként. Középiskolai tanulmányait Sopronban kezdte, majd 1831-től Tullnban, a katonai akadémián „nevelkedett“. Itt együtt tanult *Görgeyvel*, akivel életre szóló barátságot kötött. Utásziskolai tanulmányai befejezése után „hadfi“ lett a Hessen-Homburg seregeiben, majd 1838-ban a 12. számú nádorhuszárok hadnagya volt, később pedig főhadnagyi rangban István főherceg hadsegédeként szolgált.

Tíz éves szolgálati idő után, épp újabb kinevezését követően, tapasztalt katonaként megvált régi hadtestétől, s 1848-ban honvéddnek állt a magyar szabadságharc katonái közé. *Batthány Lajos* ez után maga mellé vette őt nemzetőrségi titkárnak, s századosként szolgált tovább. Nagy szerepe volt a honvédség megszervezésénél: a honvédhadsereg területi beosztását tervezte. Az első sorozást négy hadtestre osztotta fel, mégpedig a vácirra, kassaira, komáromira és a debrecenire. 1848. augusztus 17-én őrnaggyá léptették elő, s a dunáninnyi nemzetőrök parancsnoka lett. Szeptemberben mintegy 5000 főnyi emberével csatlakozott a Jellasics elleni magyar sereghöz. A híres *pákozdi csatában* ő vezette a magyar sereg jobbszárnyát, amely megverte a horvátokat. Ezt követően már mint ezredes a feldunai hadtest parancsnokaként tevékenykedett.

Kossuth 1848 októberében, a schwechati csata előtt Windischgrätzhez küldte őt ultimátumával, azonban visszafelé jövet Ivánkát elfogták, s a szabadságharc végéig fogságban tartották Bécsben, illetve Königsgrätzben. A letartóztatása előtti találkozáson mondta Windischgrätz Ivánkának a címben idézett kijelentést: „Lázadókkal nem tárgyalok!“. Ivánkának lehetősége lett volna visszatérnie a szabadságharc előtti helyére, de ezt nem vállalta, s ezért is került sor letartóztatására. A szabadságharc után kegyelmet nyert, s visszavonult birtokára, később pedig a politikai és a gazdasági életbe. Pest vármegye tiszteletbeli főjegyzője, majd a dunapataji körzet országgyűlési képviselője lett. Országos szinten is jelentős tevékenységet fejtett ki: egyik alapítója volt a *Magyar Dunagőzhajózási Társaságnak*, vezérigazgatója az *Északkeleti Vasútnak*; meghonosította Magyarországon a *Vöröskeresztegyletet*, alapítója lett az *Országos Honvédgyuletnak*, világi elnöke az *Evangélikus Egyetemes Gyámintézetnek* stb. (Csáky K., 1998:54-56.)

Máriabesnyőn halt meg 1896. július 27-én. Utolsó kívánsága az volt, hogy fekete magyar díszben, a Johannita-rend palástjában tegyék a ravatalra, koporsójára pedig negyvennyolcas ezredesi csákóját, kardját és tábortörzsvénjét helyezték.

Irodalmi munkássága

Ivánka Imre irodalmi munkásságát – mint bevezetőnkben említettük is – néhány lexikonunk is ismerteti. Szinnyei József megemlíti például, hogy cikkei, tanulmányai többek közt a *Gazdasági Lapokban*, a *Vasárnapi Ujságban*, a *Honban* és az *Igazmondóban* jelentek meg. Országgyűlési beszédeit a *Naplóban* közölték. Jegyzi továbbá a *B. Eötvös József*,

Kubinyi Ferencz és Ivánka Imre országgyűlési beszédek (Pest, 1861) című munkát.

A *Magyar irodalmi hagyományok szlovákiai lexikona* történészként és emlékiratíróként tartja számon Ivánkát. Fő műveként jegyzi *A magyar hadsereg mint szervezendőnek elképzelve* (1861), a *Négyhavi szolgálatom a magyar hadseregben...* (1881) és *A népfelkelésről* (1884) írt munkáit. (Csanda S., szerk., 1981:54.)

A *Magyar Életrajzi Lexikon* mint honvéd ezredes és politikust mutatja be földinket. Az említett munkákon kívül még jegyzi az alábbi Ivánka-művet: *Gőzhajózás a magyar Dunán tájékozásul* (Pest, 1862).

Ivánka Imre, az emlékiratíró

Ha elfogadjuk a *Magyar Irodalmi Lexikon* ama megállapítását, hogy az emlékirat „*műfajilag a napló és a történetírás között elhelyezkedő, a szerző személyes élményeiről beszámoló írói mű, melyben az író – ellentétben az önéletrajzzal – elsősorban nem önmagával, hanem azokkal az eseményekkel foglalkozik, melyeknek részese vagy tanúja volt*“ (Benedek M., főszerk., 1963:289.), akkor Ivánka Imrét is az emlékiratírók közé sorolhatjuk. Igaz, írói vénája nem hasonlítható egy Kemény Zsigmondéhoz, Bethlen Miklóséhoz, Rákóczyéhoz vagy Kossuthéhoz, a *Négy havi szolgálatom a magyar hadseregben 1848 június végétől október végéig* (Budapest, 1881) című munkája alapján négis méltán megilleti őt a hely emlékiratíróink sorában.

Annak ellenére, hogy munkája talán hadtörténeti szempontból értékesebb, mint az irodalom oldaláról közelítve, érdemes foglalkoznunk vele. Hisz – a megannyi aprólékos hadügyi leírás és elemzésen túl – számtalan olyan passzusa van a kötetnek, amely jól megírt, értékes és értelmes, élvezhető és tanulságos jellem- és társadalomrajz is egyben. Ivánka kitűnően jellemez olyan ismert személyiségeket, mint *Széchenyi István*, *Görgey Artúr*, *Kossuth* és mások; jól láttat bizonyos összefüggéseket, s nem fukarkodik az önkritikától sem. A visszaemlékezések árnyaltabbá teszik a szabadságharc egyes eseményeiről, mozzanatairól alkotott képünket, pontosítják történeti ismereteinket stb.

Széchenyit idézve

Említettük, hogy Ivánka 1848. július elsejétől Batthány Lajos titkáráként teljesített szolgálatot. Ez idő tájt ismerkedett meg Széchenyivel is. Egy alkalommal a képviselőházban találkoztak, ahol épp a hadsereg szükségleteinek megadását és a haderő gyarapítását tárgyalták. Emlékirataiban Ivánka így idézi a találkozást: „*Széchenyi egy csoport képviselővel a verandán vitatkozott, állítván, hogy sem fegyver, sem ló, sem alkalmas tiszt nincsen... s engem megpillantva, felém fordul:*> *Itt van Ivánka, ez katona ember, kérdezzék meg őt.*< *Elmondtam a fegyverekre, fegyvergyárra, az ujonczok begyakorlására vonatkozó nézeteimet, – bele szólt – >de lovakat, ágyuba alkalmas lovakat csak nem teremthet< – Bocsánatot kérek, van itt alkalmas ló elég, de azokat a vásárokon, remunda áron nem adják; itt vannak a fuvarosok, kiknek 6-10-20 erős lovuk van, itt vannak a nagy urak, kiknek szintén nagy erős lovaik vannak, ezektől kettőt, négyet kell elvenni és azok értékét megfizetni. Excellentiádnak igen szép négy lóva van Pesten, azt vélem, ha meg fog kéretni, kettőt át fog adni a hadseregnek. – >Ez rablás, ez a tulajdonjog sértése,< – nagy izgatottságában távozott; ekkor beszéltem utólszor Széchenyivel.“ (Ivánka I., 1881:9.)*

Windischgrätz, Kossuth, Görgey az Ivánka-emlékiratban

Ivánka Imre Prága elfoglalásában még Windischgrätz követeként vett részt, ám nem sokkal ez után Pestre kérte áthelyezését. Windischgrätz sajnálatát fejezte ki, hogy a frissen kinevezett százados elhagyja a hadsereget. Minderről az alábbiak olvashatók a memoárban: „17-én reggel az ultimatum kézbesítésével én lettem megbizva, és vittem azt egy trombitás kíséretében a városba/.../. Délután megadta magát Prága feltét nélkül. Herczeg Windischgrätz mind a várossal, mind a lakosokkal és tanulókkal kiméletesen járt el.

A város megszállása után néhány napra osztatott szét azon halmaz levél, amely a lázadás alatt Prágába érkezett; e levelek közt volt június 15-éről keltezett kinevezésem is – századosnak a 2-ik honvédszászlóaljhoz. Haladék nélkül jelentettem magamat – szolgálati uton – előljáróimnál és kértem az engedelmet távozásra; részben gratuláltak, többen helytelenítették lépésemet; Windischgrätz sajnálatát fejezte ki, hogy a hadsereg szolgálatát elhagyom. Magyar vagyok, ott szolgálni kötelességem – volt válaszom.“ (Ivánka I., 1881:5.)

Ivánkát szoros barátság fűzte Kossuthhoz is. Az alábbiakban arról ír, hogy a nagy politikust már régebben ismerte, s egyik találkozásukon épp Görgeyt hozta neki szóba: „Kossuthot azelőtt is láttam, néhányszor beszélni hallottam Pozsonyban – a halászkapu melletti házban levő országgyűlési clubban – be is lettem neki mutatva, de nem gondolom, hogy erre emlékezett és engem ismert volna. Irószobájában, dolgozó asztala mellett ülve fogadott; szellemes tekintetét reám szegezve, beszélgető modorban kérdezett ki, végre azt mondá: >Pénz van és lesz, de ember, de ember, kit bízunk meg?<

Az Augustin-féle lapos gyujtacsok részint Wienerneustadt mellett készülnek, részint az onnan szállított anyagból a csapatoknál csináltatnak; henger alakú gyujtacsgyár csak egy van az egész monarchiában, Prágában. Egy embert tudok, a győri honvédszászlóaljhoz lett századosnak kinevezve; ő tanult katona és chemicus, ez Görgey Arthor, ez lenne a feladat ezen részével megbizandó...“ (Ivánka I., 1881:7-8.)

Ivánkának egyébként abban is nagy érdeme volt, hogy Görgeyt az ő tanácsára bízták meg a fővezérséggel. Memoárja lapjain így jellemezte a hadvezért: „*Görgeyt 14 éveskoromtól ösmerem. Együtt voltunk 4 évig a katonai intézetben, – mindig első volt, mindig szerették, tisztelték tanuló társai; a magyar gárdánál a legkitünőbb, s a hadi tudományokban a legműveltebb tisztek közé tartozott; (...) Cynikus szegény, de független, büszke (...) Ily férfiak nem árulók.*“ (Ivánka I., 1881:53.)

Együtt járt Ivánka Görgeyvel Kossuthnál azután, hogy őket soron kívül őrnagyokká nevezték ki. Az 1848 augusztus végi találkozót így idézi az emlékiratban: „*A nádornál és a miniszterelnöknél Kosztolányival megköszöntük kinevezésünket; Görgeyvel Kossuthhoz mentem és kijelentettük, hogy: látjuk, miként a mozzgató erő az országban leginkább ő maga, és miután mireánk nem mindennapi hatáskör ruháztatott, a kormány iránti engedelmességünk kijelentése mellett kötelességünk azt is nyilvánítani, hogy mi zászlóinkra írjuk >V. Ferdinánd és az 1848-iki alkotmány<, s ennek minden megatámadója ellen teljes odaadással működünk, de mint katona emberhez illik, ezen szavunk mellett megmaradunk s e határon sem innen, sem tul nem lépünk. Kossuth szintén sajtáságosan fogadott; meglehet, hogy a kinevezés s a csapatok ekkénti szervezése nem birta tetszését, azonban melegebb lett és azzal bocsátott el: >Jelszavunk az ő jelszava.<*“ (Ivánka I., 1881:13.)

A táborból, a csapatmozgások színtereiről is részletesen ír Ivánka. Minket elsősorban azonban a Görgey-vonatkozások foglalkoztatnak. Éppen ezért egy ilyen részt idézünk újra: „*Megjött Görgey Arthur is a táborba és átvette az előcsapat parancsnokságát; kimentem hozzá, Bruck előtt, a Lajta innenső oldalán egy kocsmá kis szobájában értekezünk hosszabban az eddig történetekről; ő értesített, hogy ezredesekké vagyunk kinevezve, és hogy a fővezérség átvételére, reám gondolnak, mert Móga cunctator.*

Beszélgetésünk eredménye az volt, hogy úgy mint Pesten, itt és ezentul is jelszavunk >V. Ferdinand és az 1848. alkotmány – sem több, sem kevesebb<; hogy a fővezérség, ha majd bekövetkezik annak ideje, mást nem, mint Görgeyt illeti. Ha majd engedik a körülmények, 10-12000 – ha lehet több – főből álló hadtestet alkossunk s ennek vezényletét én veendem át, a mely nem fog szétforgácsoltatni, hanem képezendi azon gárdát, a mely a döntő perczen lép fel a csatában.

Ezzel elváltunk. Én Köpcsénybe küldtettem és átvettem ott a sereg jobb szárnyát; most már, ha jól emlékezem, régi csapatomból senki sem volt mellettem, csak Rajner Pál.“ (Ivánka I., 1881:30-31.) Rajner Pál egyébként szintén Hont megyei volt, akárcsak Ivánka, s ma a lonti temetőben látható a sírhelye.

Fővezér – Ivánka vagy Görgey

A szakemberek és a politikusok közül sokan valóban Ivánkában látták a magyar hadsereg leendő fővezérét. Gracza György A magyar szabadságharc története című könyvében Mészáros Lázár emlékirataiból idézi az alábbiakat: „*Legyen szabad itt a derék Ivánkáról, kiben sok tudomány, sok katonai képesség, akarat és erély rejlett, sajnálattal megemlékezni. Örömmel teszem ezt, mivel benne oly hazai reményt láttam fölserdülni, aki aligha Görgey helyét el nem foglallandja, ha Kossuth Görgeyt csak azért, mert Ivánka Bathhány által protegáltatott, a sereg élére föl nem tolja.*“ (Gracza Gy., 1897-98:58.)

A fent idézett Ivánka-memoárból azonban az is kederül, hogy ő valójában nem is akart fővezér lenni, s ebben Görgeyvel is megegyezett. Sajnos, egynéhányan árulónak is nevezték Ivánkát, mivel elfogatása – melyről a bevezetőben mi is szoltunk – egybeesett Windischgrätz ama felhívásával, amely után a magyar tisztek egy csoportja otthagya az

országot. Földink erre is válaszolt emlékiratában, megjegyezve, hogy ha a sok bizonyítás, nemes cselekedet után is „gyanusítás rágódik becsületén, ez oly csapás amelynek elviselésére nagy önmegtartóztatás kell“. Majd így folytatja elmélkedését: „De hagyján; a keserűséget már leküzdöttem! A magyarnak rut szokása mindent és mindenkit gyanusítani, a mit nem ért, és a ki kedvében nem jár; s tulajdonsága édestestvére azon vak bizalomnak, a mellyel ragaszkodik azokhoz, a kik ábrándjaink eszményképeit csillogtatják előtte és hiúságának hizelegnek. Gyermeteg felfogás.“ (Ivánka I., 1881:43.)

Amit Ivánka a börtönből üzent

Ivánka Imre börtönideje alatt is nyomon követte – amennyire azt megtehetette – a szabadságharc eseményeit. Szinte megérezte, hogy az orosz cár csapatai segítségével majd leverik a magyar nép szabadságért vívott közdelmét. Rabtársainak tartott előadásában így fejtette ki szomorú vízióját: „*Tekintsetek a földabroszra és látni fogjátok, hogy nyugatra németek, északra szlávok, keletre latinok, délre szlávok és latinok szomszédjaink. Minden népfaj egyenkint tízszerre számosabb nálunknál. Nem azért mondom, hogy ijesztgessek, nem, hanem azért, hogy oda mutassak: mi nagy szükségünk van az egyetértésre és óvatosságra.*

Legnagyobb ellenségünk: saját magunk erejének tulbecsülése, végeredményben oly káros lehet, mint a milyen lenne a meghunyászkodás; mindkettőtől őrizkedjünk.“ (Ivánka I., 1881:47.)

Az emlékirat erényei – Ivánka szelleme szülőföldjén

Hosszan idézhetnénk még a szebbnél szebb gondolatokat, a fontosabbnál fontosabb történelmi adalékokat Ivánka Imre memoárjából. Hisz pályája során, de főleg 1848 mozgalmas napjaiban számtalanszor találkozott Kossuthal, Görgeyvel és másokkal. Termékenyítő eszmecserekre került ilyenkor sor. Ezt a napló idézett sorai is bizonyítják, s még csemegézhetnénk bőven a további fejezetekben is. A „négyhavi“ hadseregbeli szolgálatot összefoglaló visszaemlékezésnek nagy üzenetei, ma is megszívlelendő tanulságai vannak. Ugyanakkor nem is fárasztó s nem is unalmas történelmi olvasmány. Ivánka tapasztalataira, hadüggyel kapcsolatos véleményére nem véletlenül volt kíváncsi később maga Deák Ferenc, a haza bölcse is.

Ivánka Imrét tehát érdemes újra felfedeznünk, írói munkálkodását számon tartanunk – szülőföldjén is. Nemrégiben még hiányoltam, hogy szülőfalujában nem emlékeztek rá kellőképp. Azóta a helyzet változott: falunap keretében idézték szellemét, méltatták munkásságát 2003-ban Felsőszemeréden, s a volt Ivánka-kúria helyén épült iskolán emléktáblát is állítottak tiszteletére. Ezen az alábbi szöveget olvassuk: „*Ezen a helyen, a volt családi kastélyban született 1818. december 9-én IVÁNKA IMRE a Magyar Vöröskereszt országos szervezetének elnöke és az 1848/49-es szabadságharc ezredese.*“ A táblán sajnos tévesen szerepel Ivánka halálozási éve: 1896 helyett 1869-et írtak.

Felhasznált irodalom

Benedek Marcell, Főszerk.: Magyar Irodalmi Lexikon A-K. Budapest, 1963.

Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban. 1848-1849. Budapest, 1987.

Borovszky Samu, szerk.: Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmeczbánya sz. kir. város. Budapest, é.n. (1906)

Csáky Károly: Honti arcképcsarnok. Dunaszerdahely, 1998.

Csanda Sándor, Főszerk.: Magyar irodalmi hagyományok szlovákiai lexikona. Bratislava, 1981.

Gracza György: Az 1848/49-i magyar szabadságharc története I-IV. Budapest, 1897.

Ivánka Imre: Négyhavi szolgálatom a magyar hadseregben 1848 július végétől október végéig. Budapest, 1881.

Kenyeres Ágnes, Főszerk.: Magyar Életrajzi Lexikon I-II. Budapest, 1967-1969.

Kiss László: 90 éve halt meg Ivánka Imre, a „Vöröskereszt mindenese“. Orvosi Hetilap, 1984/34. 2084-2085.

Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. (CD változat)

(-): Egy huszártiszt a főrendházban. <http://talalat.kurzor.hu>

B. TÓTH KLÁRA

Retus közben

Elmesélném, milyen izgalmas, mikor
a barokk oltár mögül kikukkant az ember
ahogy keressük a kopott felületen három évszázad
távlatából a korabeli kéz nyomait, az ecset mozgását,
a húzásirányt, rekonstruáljuk a festői gesztust,
milyen lendületesen húzta meg a márvány erezeit,
hol volt friss és hol fáradt, mit festhetett este
mit reggel, hol fogyott el a festéke, és kevert új színt,
hol torpant meg: mi legyen a következő lépés
leolvashatjuk a tépelődését, jó és rossz döntéseit.

Ahogy lecsorgott a festék, s nem zavarta,
- kis átalakítással jó lesz erezetnek – gondolta és
továbbhúzta a cseppet, kis hasa lett közepén,
ahogy a papírból készített baldachin hátoldalát
a freskó perforált kartonjából szabta ki, hogy
takarékoskodjon az anyaggal.

A barokkban még nem volt merkelő,
a festősegéd kézzel lyuggatta ki a kartont,
a lyukasztóár nyomai szabálytalanul kanyarognak
az előrajzon, de néhol nagyon is szabályosan, talán
besegített ügyes kezű, kézimunkához szokott kislánya.

A lukakon ütögették át a kis túllzacskóban
a festékport, hogy így vigyék föl a rajzolatot a falra.
Alig észrevehető nyomok, mégis üzenetek.
És mi tiszteletben tartjuk hajdani kollégánk döntéseit,
vérmérsékletét, megpróbáljuk rekonstruálni a mozdulatait.
Emléket állítunk neki, a névtelennek, hogy
egyszer nekünk is megtehesse ezt egy kései utód.

2009 április 11

(Megj.: Ez a vers a berkenyei katolikus templom oltárának restaurálása közben született. B. Tóth Klára fiával, Borda Mátyással végezte ezt a munkát. A Szerk.)

Madonna

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

SZULIZNI TUDNI KELL!

A termelőszövetkezet citerazenekarának tagjai – tizenkét idős parasztember – kíváncsi érdeklődéssel köszöntötték a próbára érkező ismeretlen nőt, akit a pocakos elnök terelt maga előtt, fontoskodva. A hölgy tornyos parókát viselt, lehetett vagy ötven éves, roppant hivatalos arcot vágott, és olyan volt, mint a seprűnyél, csak kissé soványabb és görbébb.

Az elnök a tőle megszokott ünnepélyességgel bejelentette:

– Na, ide figyeljenek rám, a szentségit maguknak, ne a plafont bámulják. Hoztam egy tudós vendéget Pestről, az Akadémiáról. Nem létezik olyan, amit *ez a nő* ne tudna. Azért jött, hogy megtanítsa, hogyan lehet magukból a megye – mit megye: az ország! – legjobb citerazenekara. Hallgassanak rá, mint az üdvözítőre, és tegyenek mindent úgy, mintha én mondanám. Meg vagyok értve? Nna! – Azzal leült, elterpeszkedett a székén, szemközt a megszeppent citerásokkal, akik ettől kezdve mukkanni sem mertek. A gondos elnök dehogy is maradt volna ki ilyen fontos eseményből.

– Kérem – állt fel a tudós asszonyság, és szemüvege mögül szigorúan pillantott a zenekar tagjaira –, én doktor Szerémi Szeréna vagyok, és egyebek között népzene kutatóval is foglalkozom. Mint hallották, azért jöttem, hogy önöket, népművészeket, megtanítsam, mi a népdal, melyek a népdal legfőbb ismérvei, például miben különbözik a kupolás és az ereszkedő szerkezet. Szót ejtünk a paraszti élet legfontosabb jellemzőiről is, mert ebben gyökerezik a népművészet. Foglalkozunk a gyűjtőmunka praktikus tudnivalóival, amit önök, mint potenciális adatközlők, kiválóan alkalmazhatnak saját területükön.

A citerások ebből annyit értettek, hogy majd valamiféle adatokat kell adniuk.

– Elsőként talán beszéljünk legősibb, éppen ezért a legértékesebb dalainkról. Ide soroljuk a kvintváltó, pentaton népdalanyagainkat, vagy említhetném a mixolidokat is, bár ez annyira köztudott, hogy kár a szót vesztegetni rá. Inkább az előbbire mondanék egy példát. Jó?

– Jó! – hagyták rá a citerások, jóllehet az eddigiekből egy kukkot sem értettek. Az elnök se, de neki nem is az volt a dolga: vasvilla szemekkel vigyázta a citerások minden mozdulatát.

– Tehát, nézzük, miről is van szó. Felírok a táblára egy dallamsort, elénekeljük, utána kielemezzük – mindeközben villámgyorsan titokzatos jeleket kezdett felrajzolni a falon függő táblára. – Amint látjuk, ez egy tipikusan ősi, pentaton, kvintváltó dallam, könnyű dolgunk lesz. Nosza, énekeljék velem! – és harsányan rázendített: *“Felszállott a páva...”* – Miért nem énekelnek? – fordult hátra idegesen.

– Mert nem ismerjük – felelték tisztelettudóan a citerások.

– De jóemberek!... Itt van minden hang a táblán, csak le kell olvasniuk. Ne izguljanak, a szöveg most úgyse fontos, elég, ha laláznak. No, hadd halljam ... Raj-ta!

A citerások zavartan néztek össze. Az elnök rágyújtott, ám a vendég őt sem kímélte. Ráivallt:

– Nem dohányzunk a próbateremben, ez nálam szigorúan tilos, itt, kérem, énekelnek!

Az elnök megdöbbenve oltotta el a cigarettáját. Nem volt szokva ahhoz, hogy bárki merészeljen rászólni, de most jobbnak látta, ha befogja a száját.

– Nosza, próbáljuk meg még egyszer – biztatta lelkesen a zenekart az előadó, amikor valaki bátortalanul megjegyezte:

– Talán, ha elciterázná...

A tudós hölgy, mintha megcsípték volna a fenekét, halálra sértődve kapta oda a fejét:

– De kérem!... Hogy képzelik ezt? A citera, kedves népművészek, primitív hangszer, komoly muzsikusként nem veszi a kezébe, ez önöknek való, a nép egyszerű gyermekeinek, mi, képzett muzsikusként nem sokra tartjuk, de még mindig jobb, mintha egész nap a kocsmában üldögélnének és halálra innák magukat. Remélem, nem sértődtek meg, nincs is rá okuk, úgy hogy kezdjük el is-mét: Raaajta! – és vidáman elkurjantotta magát.

A teremben egyre kínosabb lett a csönd, senki nem énekelt a megszállottan vezénylő-hadonászó asszonysággal, akiben ekkor szörnyű gyanú támadt.

– Kérem szépen, tisztázzunk valamit. Egyáltalán tudják, mi van felírva a táblára?

– Nem tudjuk! – válaszolták kórusban a citerások. Az elnök is kis híján elszólta magát, de szerencsére még idejében észbe kapott.

A hatás leírhatatlan volt. Dr. Szerémi Szeréna feljajdult, a szívét tapogatta, mint akit meglöttek, majd lerokkadt a székre, onnan suttogta zihálva:

– Jóságos Isten... attól tartok... de meg ne bántódjanak... szóval lehetséges, hogy maguk nem tudnak *szolmizálni*?

A zenekar tagjai megsemmisülve rebegették:

– Nem tudunk... Nem is hallottuk még ezt a szót.

– De emberek! – kapott a fejéhez dr. Szerémi Szeréna. – Ez... ez skandalum. Hát hogy akarnak maguk magyar népdalt muzsikálni, ha még *szolmizálni* sem tudnak? Most mit csináljak?... – Maga elé motyogott, s néha egy-egy elmosódó mondatfoszlány hallatszott: – Így lehetetlen... már Kodály is... A tiszta forrás... a nép... – közben a kezeit tördelte kétségbeesetten.

A citerások porig sújtva ültek. Halvány fogalmuk sem volt, mi bünt követtek el, de hogy baj van, azt sejtették a vendég viselkedéséből, és nagyon szégyellték magukat.

Szerencsére az elnöknek most is sikerült a helyzet magaslatára emelkednie. Lassan, vészjóslóan felállt, hatalmas pocakját megrázta... és elbődült:

– Szóval így állunk? – üvöltötte céklavörös fejjel. – Maguk még *szulizni* sem tudnak? Hát itt már mindent nekem kell tudni? Azt hiszik, majd én fogok szulizni maguk helyett? Holnap fegyelmi az egész kurva bandának! Meg vagyok értve? Mostantól kezdve itt mindenki szulizni fog, én fogom ellenőrizni.

- Hallgasson ide – fordult a magába omló dr. Szerémi Szerénához –, ne búsuljon, majd én elrendezek mindent, ahogy mi, művelt emberek szoktuk. Egy hét múlva úgy fognak ezek szulizni, mint a kisangyal. Maga helyett is elkapom a mogyoróikat, bízza csak rám. Itt rend lesz, mert nálam, nincs mese, nálam *szulizni tudni kell!* Aztán a többi már a maga dolga...

ISTEN ÉLTESSE!!

Június 24-én Pribojszky Mátyás betölti életének nyolcvanadik évét. Szép szám, hatalmas szám, a mai fiatal-, és középgeneráció számára szinte már-már elérhetetlenül nagy szám. Hogy Mátyás megérte ezt, nagy ajándéka az Életnek. Hosszú, tartalmas pálya, hatalmas életmű van mögötte, s mondhatni, megtette azt, ami tőle tellett, a többi már nem rá tartozik. Fiatalok seregeit indította el a citerazenélés útjára, tankönyvet írt, novellákat, tartalmas, igazi írásokkal lepte meg olvasóit. Mit is írhatnánk, mondhatnánk mást Pribojszky Mátyásnak?

Adjon Isten még sok erőt, vidámságot, sok zenét, sok témát, és még legalább kétszer húsz évet!!

A Börzsönyi Helikon olvasói nevében is szeretettel és tisztelettel köszönti Önt Karaffa Gyula.

"1931-ben születtem Okányban (Békés m.). Alaperőművekben dolgoztam, majd 1971-ben az Országos Filharmóniától – elsőként az országban – citeraművészi működési engedélyt kaptam. Hangszeremmel bejártam a világot, Amerikától-Japánig, Moszkvától-Torontóig, Bagdadtól-Párizsig. Itthon – és ezt tartom fontosabbnak – sok-sok ezer gyereket, felnőttet tanítottam a népzene – főként a citera – szeretetére. 14 éven át vezettem az Országos-nemzetközi Citeratábort.

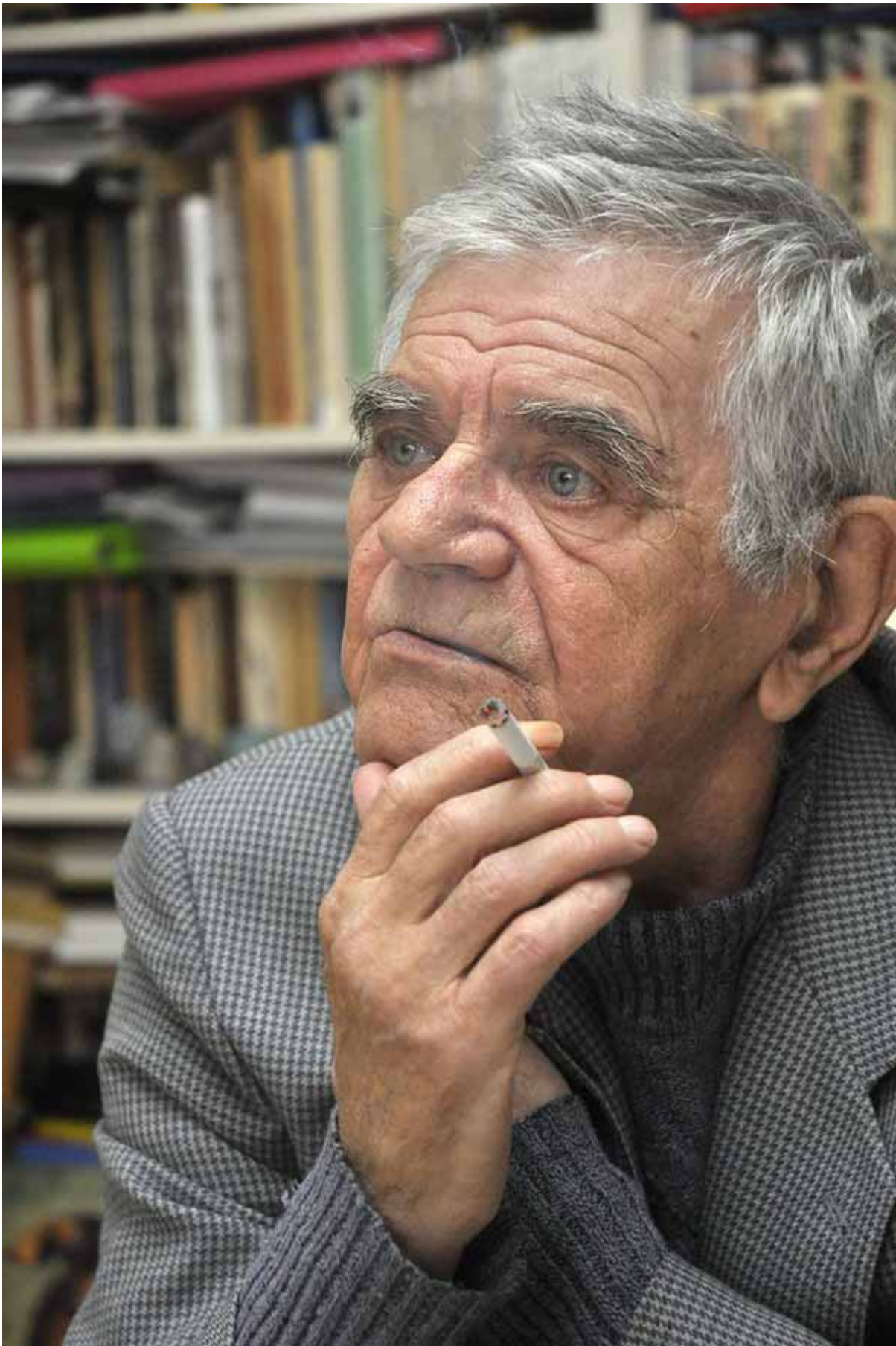
Első novelláim 1990-ben jelentek meg a KIÁLTÁS c. lapban. Eddig négy kötetem jelent meg: *Ki-ki lelke szerint* (1994), *Csoda Józsefvárosban* (1995). *Zendülés New Hungárián*(Antológia kiadó, Lakitelek; ezért Kölcsey - díjat kaptam. - *Mesék a mából-Tata2007.Önkormányzat.*

Életem negyedik korszakát kezdtem el az írással: 20 év erőműves szolgálat, 20 év citeraművészet. 20 év sport, Vajon mennyi időm marad a negyedike?..."

Pribojszky Mátyás

Pribojszky Mátyás (Bogár Ildikó felvétele)

HÖRÖMPŐ GERGELY

A kabasólyom.

Kabasólyom vitorlázott a Csóványos felől,
az orvvadász sunyin leszedte őt.
Szigorú szemmel nézett, szárnya
erőtlenül csüngött alája,
csak karma fogott konokul.
Sárga szeme hatalmasra megnőtt
és tükörré vált pupillája,
sokatmondón, haldoklón nézett
a tőle független élő nyárba.
E tükörben évszázadok játszottak,
nyugalmas évek, aztán rosszak,
süveges kis emberek raboltak,
és “kontyosok” öltek, fosztogattak,
német zsoldosok dáridóztak,
Dózsa-Györgyöket föláldoztak,
nép fiai őrvongtek, imádkoztak.
De mindnyájan rabszolgák maradtak,
úr és paraszt, proletár és gyáros,
rabszolgatelep, falu és város,
tankok robogtak, majd bombázók
hozták el nagy hangon a zárszót...
ország szakadt, a szív repedt,
kaba a védőszellem leesett.
Egy tollhalom lett.
Sokszor gúnyolt turul.
Hogy zúg a szél...
lélegzik konokul.
A csőre, karma még most is acél,

Rakamazi turul

CSÁKY KÁROLY

Terbegeg szakrális emlékei

A település történetéből

A Hont megyei Terbegeg első okleveles említése 1247-ben fordul elő Trebogoch alakban. A XIV. században már a vármegye jelentősebb települései közt szerepelt. A török időben ezt a helyiséget is sokszor sanyargatták, lakói gyakran menekítették vagyonukat az Aranybánya nevű dűlőbe. A falunak egykor több földesura is volt, köztük Pongrácz László, Lónyay Menyhért, Gyürky Sándor, Okolicsányi János és mások. A községben két kúria is állt hajdan, az egyiknek ma is láthatók a romjai.

A falu régi plébániája és temploma

Terbegeg a vármegye régi **egyházashelye** volt. Az 1332-37-es pápai tizedjegyzékben Chelchzer, illetve Trebekecz alakban fordult elő, s a **Szent Péter** apostol tiszteletére emelt **temploma** papjának jövedelmét „2 fertóra becsülik, s 3 gs pápai tizedet fizet”. (Györffy, 1987:257). 1425-ben „**eccl.b.Pauli et Petri ap. de T.**”-ként említik az okiratok, azaz az egyházashelynek Szent Péter és Pál apostolok tiszteletére szentelt temploma volt. (Bakács, 1971:202) Bakács Hont vármegye középkori egyházashelyei című tanulmányában is olvashatjuk, hogy 1425-ben **Péter és Pál apostolok** tiszteletére emelt templom állt a községben, melynek 1447-ben papját is említik. (1943:11) Isten itteni hajléka a török korban valószínűleg elpusztult. Az Esztergomi Főegyházmegye című kiadványban írják, hogy „Terbegecen 1727-ben romjaiból felépítették a **Szent Péter és Pál templomot**”. (Hegedüs-Tóth, 2000:292) Adatközlőm a szájhagyományra hivatkozva említette, hogy a faluban a plébániát is újjá akarták építeni, de a gondatlan vezetés a pénzt elköltötte, s helyette Kőkesziben épült plébánia. Az egyházközség ma Ipolynyék filiálisa. (Dankó András, 1943)

A mai római katolikus templom

Terbegeg mai templomát 1790-1794 közt emelték. A Borovszky-monográfia azt írja, hogy „A falubeli templom 1790-ben épült.” (é.n.:68) A Nagykürtösi járás egyik régebbi kiadványában az 1791-es dátumot említik, illetve azt, hogy a templom „Louis“-i, azaz XVI. Lajos-stílusú, a festés pedig 1794-ben készült. (Michalová-Michal, 1980:236) Az említett stílusra egyébként jellemző a líraiság, az antik díszítés, a világos szín stb. A Pozsony-Nagyszombati Egyházmegye Schematizmusa a **Szent László templom** benedikálásának dátumaként 1794-et jegyzi. (1995:192) Az egyik esztergomi kiadványban is az olvasható, hogy Terbegecen „1794-ben egy új Szent László templomot építettek” (Hegedüs-Tóth, 2000:293)

Az egyhajós, homlokzati tornyos barokk-klasszicista templom félköríves szentélye nyugat felé néz. A keleti főbejárat kőkeretes kapuja enyhén félköríves, felette egy ugyancsak félkörívben végződő ablakkal, egy környílással, illetve a torony hangvető ablakával. A dongaboltozatos hajót két-két félköríves ablak tagolja. A szentély déli részéhez épült a sekrestye, ahonnan ajtó vezet a korabeli szöszékre. A hajó mennyezete és a szentély festése igen zsúfolt. A templom állapota jelenleg statikai szempontból nem megfelelő. A hajó mennyezetét aládúcolták, mivel az több helyen megrepedt, s a központi mennyezeti freskónál, a Szentlelket ábrázoló galambnál be is szakadt. (Dankó András) A freskók közül így csak az **evangélistákat** ábrázoló képek láthatók. Egyes feltételezések szerint a templom freskói nem eredetiek, a régiek ugyanis a mai képek alatt rejtekeznek. Ám a legtöbb leírásban erről nem olvashatunk. Ladislav Šášky az Umenie Slovenska (Szlovákia művészete) című monográfiájában (1988:344) példál azt írja, hogy a terbegeci templom 1794-ből származó, illuzórikus fali képeinek és mennyezeti freskóinak szerzője ismeretlen. Ez vonatkozik az oltár architektúrájára s az **oratóriumot**

ábrázoló képre is. A korlátbábos díszes oratóriumban a templomépítető kegyúr, **Pongrácz László** látható zöld ruhában, imakönyvvel a kezében. Mellette a község akkori papja térdepel fekete reverendában, kezében olvasóval. A szentélynek szinte minden szeglete zsúfolásig ki van festve. A virágmotívumokon, figurális alakzatokon kívül itt látjuk a **négy sarkalatos erény** nagyméretű megjelenítését. A szürke alakzatok rekvizitumai a mérleg, a kard, az oszlop, a lángoló szív stb. A keresztény teológia négy sarkalatos erénye az Okosság, az Erősség, a Mértékletesség és Igazságosság. Ez gyakran kiegészül a Nagylelkűség és a Béke perszónifikációjával, s olykor keverednek a három isteni erény: Hit, Remény, Szeretet allegóriáival, sőt a görög-római mitológia isteni alakjaival. Az utóbbi jellemző például a terbegeci templom építésének stílusjegyeire is.

A **főoltár** korabeli fa alkotás. Az oltárszekrény ajtaját egy aranyozott kehely díszíti, s az egész oltárt két kisebb **angyalputtó** és két nagyobb **szárnyas fa angyal** őrzi. Mögötte áll rokokó keretben a nagyméretű, a védőszentet, **Szent Lászlót ábrázoló oltárkép**, alatta az építetőt s az építést megörökítő latin nyelvű emléktáblával. László a serege élén halad fehér lován. Fején korona, vállán piros palást, kezében lándzsa, mellyel vizet fakaszt a földből. A kép felső részében angyalok serege látható. A kép alsó felének szignója mára szinte nem olvasható. Ám mintha az a **Leicher** nevet s az **F.I.** rövidítést rejtene. A Csehországból származó osztrák festő, **Felix Ivo Leicher** (1727-1812) a híres művész, Maulbertch műhelyének tagja volt. Több oltárképet (Besztercebánya, Vác, Sopron, Pozsony), köztük Szent László-ábrázolást is készített. Talán ő készíthette a terbegecit is?

A szentélyt lezáró **diadalív** jobb oldalán látható az eredeti, rokokó fa **szószék**. Kosara felett a baldachinos hangvetőt a Szentlelket ábrázoló galamb díszíti, tetején a Tízparancsolat két táblája van. A szószék közelében áll a nagyméretű fa **Jézus Szíve-szobor**. Jézus fehér ruhában, piros palástban látható, feje körül aranyozott glóriával, két kezével lángoló szívére mutatva. Bal oldalon a **Lourdes-i mellékoltár** kapott helyett. Karácsonykor ezen áll a **Betlehem** is.

A hajó falain több korabeli rokokó keretes festmény látható. A déli falon függ a **Keresztre feszített Krisztus** nagyméretű festménye. Szignója nem látható. Krisztus arccal balra tekint; fején töviskorona és glória, testén ágyéktakaró látható. Karizmai jól kidomborodnak; arca inkább a reménységet, mintsem a szenvedést tükrözi. Felette egy kisebb méretű **Peita-festmény** látható. A nyugati falon **Szent Annát** látjuk Máriával, hátul pedig egy **Madonna-festmény** függ: Mária fején korona és fátyol, testén kék ing és piros palást van. A mezítelen Kisjézus fején is korona látszik.

A kórus alatt áll **Szent Antal** nagyméretű szobra. Barna szerzetesi ruhában, derekán fehér kordával és rózsafüzérrel, jobb kezében kenyérrel. Bal kezén ül csillagokkal díszített fehér ruhában a gyermek Jézus; kezében lilomot, illetve egy evangéliumos könyvet tart. A szobor alatti magas állványon ez olvasható: „Isten dicsőségére/ Racsko Bertalan/ és családja/ 1908“. A szobortól nem messzire van a kőbe vájtt **szenteltvíztartó**, illetve a csigalépcsős **kórusfeljáró**. A karzaton pedig egy felújításra váró, működőképes **Rieger-orgona** kapott helyet.

A **sekrestyében** függ a korpuszos **körmeneti fakereszt**, s van itt egy régi kisebb méretű, álló díszes **fakereszt** is.

A község szakrális kisemlékei

Terbegec ama falvak közé tartozik, melyek nem bővelkednek szabadtéri szakrális kisemlékekben. A **templomkerti kereszt** egy háromlépcsős talapzaton s egy téglalap alakú magasabb oszlopon áll. Az INRI-feliratos kereszt anyaga öntöttvas, szárvégei díszítettek. A korpusz ezüstözött. Jézus arccal előre néz, lábszárai térdben behajlítottak, lábfejei keresztbe téve. A kereszt felett félköríves, csipkézett szélű horganyfedél van. A feszület alatti, virágmintákkal szegélyezett gömbölyű fémablán az 1975-ös évszám látható, amely a felújításra utalhat, ugyanis ez a szakrális emlék régebbi alkotás. A keresztoszlop alsó részén egy ezüstözött fém **Mária-reliéf** áll. Az oszlop dedikáció nélküli.

A Gyürki felé vezető főút mentén, egy ház kiskertjében áll a **Petrezsél-féle kereszt**. Adatközlőm szerint ezt az 1960-es években emelték, de állíttatója már nem lakik a házban. A szürkés műkökereszt felső szára nemrégiben letörött, a korpusz így csak az oszlopnak támasztva látható. Krisztus jobbra fordított vörös fején barna töviskorona van, testét kék ágyéktakaró fedi. A dedikáció nehezen olvasható, ez áll rajta: „Isten dicsőségére/ állíttatta/ Petrezsél Sándor“ és családja“.

A **temető központi keresztje** ugyancsak szürke műkő. Az INRI feliratos, egyenes szárvégű kereszt egy kétlépcsős végző magas oszlopfőn áll, dedikációja nincs. Töviskoronás vaskorpusza az ég felé tekint, a testen kék ágyéktakaró van. Krisztus lábszárai egymás mellett vannak. A temetőben láthatunk néhány díszes **sírkövet** is. Ilyen az egyik nemesember

szomorúfüzes szürkés, gránit obeleszikje, rajta az alábbi szöveggel: „Itt nyugszik/ Istenben boldogult/ Dubravica/ DUBRAVICZKY/ IMRE/ élt 72 évet/ megh. 1921. jan. 27/ Béke legyen drága porai felett!“ (Neumann Šahy).

A pincéknél áll egy kis **káponka** is. A tulajdonképpeni **szoborfülkét** vörös téglából építették. Félköríves, üveges ajtóval ellátott bemélyedésében egy **Szent Antal-szobor** áll a szokásos ábrázolásban s a szokásos rekvizitumokkal. Antal jobb kezében liliom, balján a Kiszézus látszik.

Irodalom, forrásmunkák

BAKÁCS ISTVÁN

1943 Hont vármegye középkori egyházas helyei. Budapest

Hont vármegye Mohács előtt. Budapest

BOROVSKY SAMU, szerk.

é.n.(1906) Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecebánya sz. kir.város. Budapest

CSÁKY KÁROLY

2005 A Dunától a Szitnyáig. Komárom

FARNOS• Bratislavosko-trnavskej arcidiecezy. www.mariosoft.szm.sk

GYÖRFFY GYÖRGY

Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest.

HARMINC, IVAN a kol.

Súpis pamiatok na Slovensku I-III.

HEGEDŰS ANDRÁS – TÓTH KRISZTINA, összeáll.

2000 Esztergomi főegyházmegye I-II. Esztergom

MICHALOVÁ, JAROSLAVA – MICHAL, PAVEL

1980 Geográfia okresu Velký Krtíš. Martin

ŠÁŠKY, LADISLAV

Umenie Slovenska. Bratislava

SCHEMATIZMUS

Shcematizmus Bratislavsko-trnavskej arcidiecezy. Trnava.

A terbegeci templom (Csáky Károly felvétele)

A főoltár a szárnyas angyalokkal (Csáky Károly felvétele)

A szentély egyik freskója (Csáky Károly felvétele)

A Szent László kép (Csáky Károly felvétele)

A négy sarkalatos erény egyike (Igazság - Ustitia) a szentélyben Csáky Károly felvétele

A szószék (Csáky Károly felvétele)

Régi feszület a sekrestyében (Csáky Károly felvétele)

A Lourdes-i mellékoltár (Csáky Károly felvétele)

A Jézus- Szíve szobor (Csáky Károly felvétele)

Részlet a hajó freskóiból (Csáky Károly felvétele)

A hajó Krisztus-festménye (Csáky Károly felvétele)

A Madonna kép (Csáky Károly felvétele)

A templomkerti kereszt (Csáky Károly felvétele)

Petrezsél Sándor keresztje (Csáky Károly felvétele)

A központi temetőkereszt (Csáky Károly felvétele)

Régi sírjel a temetőben (Csáky Károly felvétele)

Szent Antal képoszlop a temetőben (Csáky Károly felvétele)

Mátyás

ELBERT ANITA

A kéményseprő

Fekete éjt öltött magára
Az ember, hol minden
Fekete volt, fekete szavak,
Fekete ingek, fekete csókok,
Fekete szemfödelek, seprűje
Is fekete volt, orvos ő, kis
És nagy kémények gyógyítója.
Fekete füstgomolyagok szállnak
Ki a házakból, mégis arcán ül
Görbület, s fekete arcának redőin
Egy évszázad lebeg. A kémények
Árnyékában megnyugszik a lelkem,
Mert tudom, a kéményseprő
Jószerecsét hív be nekem, s
Újévkor megfogom gombját, hadd
Nyugodjon, s rám, nagy bőséget
Árasszon, mert minden év csak
Jobb lehet, mint az előbbi, ebben
Van erőm, reménységem, s
Messziről újabb kéményseprőt
Látok, fogom gombomat,
Megnyalom, így hagyva nyomot
Szerencsémnek, hátha ezáltal előbb
Elér a mindenség, s egyszer egészként
Állok fegyelmezetten a feketeségben.
Ám majd a túlvilágon minden
Ellentétére vált, s mivel fekete
Fény nincs, fehérseprő lesz, ki
A szerencsét majd fehérségben
Osztogatja, s fehéren pöfékelnek
Majd a gyárok, és a házak, míg végre
Minden haláli csöndes és érdes lesz.

Tigris

AKI A SPANGÁR ANTOLÓGIÁBÓL KIMARADT

II. RÉSZ

FÜLÖP TAMÁS

Nézz fel, olvass, érts meg

Hogy ne unatkozz ha sétálsz,
felhők széleibe kenem
tintaszagú titkaimat.
Nézz fel, olvass, érts meg.

Órák telnek vánszorogva,
a Nap az üres délutánt
színarany sugaraival
nyájasan kínálja.

A fárasztó nappaloknak
romjain sétálok haza,
talpam alatt ropog minden
mit elfelejtettem.

Kipakolok a zsebemből:
aprópénz, papírok, egy toll,
fülemben egy ott felejtett
nevetés, ez minden.

A szokásos fáradtsággal
egyetértésben fekszem le
az ágyra, majd kedvenc sarkom
beszélni kezd hozzám.

Elmeséli, hogy ma megint
összeveszett a két kedvelt
könyvem, Keats nem érti Petrit,
Petri gúnyt űz Keats-ből.

Parázs viták helyszíne a
könyvespolcom, habár megfér
egymás mellett romantikus,
realista, mégis:

valaki valakit mindig
leszentalistázik.
Félek, egyszer laptépésbe
torkollik a dolog.

Egyre jobban álmosodom,
hiába egyensúlyozok
az alvás peremén, még egy
perc és lezuhanok.

Álmaim alá merülök,
hogy reggelre felhozhassem
neked a kagylóhéjba zárt
kedves, szép szavakat.

Egy sötét szobában állok
az ablaknál, észreveszlek,
leszegett fejjel, lassan mész
ahogy én is jöttem.

Mintha hozzám beszélnének
a mozdulataid, mintha
elvárnád, hogy lapozgassak
benned, értő szemmel.

Egyre jobban távolodsz és
én a szoba ablakából
finom, lassú lépteidből
kiolvasom: fázol.

Még látom, ahogy egy tollat
veszel elő, magasra nyúlsz
és összefirkálsz amit
neked írtam oda.

Zihálva ébredek...

Így marad örökre

Amióta szilánkokra tört
nincs aki összesöpörje,
összeszedegesse, össze-
ragassza újra egy darabra.

Így marad örökre.

Mindig is rendetlenség volt bent
és valami mindig tönkre-
megy a napi hajsza végén
de nincs aki rendet rakna itt.

Így marad örökre.

Ebben a nagy felfordulásban
nincs aki megbotlana és
arccal zuhanna bele a
szilánkokba. Nincs kinek fájjon.

Így marad örökre?

TÓTHÁRPÁD FERENC

Véresen komoly

Az ember azt gondolná, milyen furcsa, hogy képesek vagyunk úgy élni egymás mellett, hogy semmit sem tudunk a másikról. Aztán rájövünk, hogy nincs ebben semmi meglepő, inkább nagyon is szokványos. Felületesség, vagy önvédelem lappang a dolgok háttérében, ki tudja? Vannak megvilágosodott pillanataink, amikor azt hisszük, ismerjük szerelmünket, házastársunkat, gyermekünket, barátunkat, de a pillanatok elszállnak, s a felismerés, hogy ismét tévedtünk, beépül mindennapjainkba, lassan eggyé válik a feledéssel, csupán azért, mert egyszerűbb, elviselhetőbb így. Minek tovább bonyolítani amúgy is túlságosan összetett, gordiuszi világunkat?

A lány, ezzel a kétségtelenül kényelmes életfilozófiával áthatva üldögélt barátaival a belvárosi söröző hangulatos teraszán. Igazi, békebeli csillagos tavaszi este volt, még nem túl meleg, de már jólesett a hideg sör. Jó volt itthon lenni. Évek óta a fővárosban élt, mégsem tudta megszokni az állandó tülekedést, szmogot, a zombi-arcú járókelőket, akik nagyrészt ugyanazzal az üveges tekintettel maguk elé meredve rótták előre kirótt köreiket a mocskos aszfalton. Mintha itthon, ebben az álmos kisvárosban mindennek emberibb arca lenne, a házaknak, az utcáknak, és persze az embereknek is.

A langyos éjszaka, a sör és a találkozás öröme jókedvre hangolta a kis társaságot. Nagyokat kacagtak a legvérszegényebb vicceken is. A lányt elkapta valami furcsa, nosztalgikus érzélgősség, ahogy tekintete elidőzött a többiekén. Medvét, a tagbaszakadt, lángvörös újságíróat már vagy tíz éve ismerte. A göndör fürtjei miatt Csigának becézett, mozgékony arcú, izgága fiúval együtt járt főiskolára. A sportos, karcsú, fekete hajú lány, Moncsi távoli rokon volt, míg a jobb oldalán ülő, mindig vihogó, festett szőke, dundi Sziszit már egy világkorszak óta a legjobb barátnőként jegyezte. Balján Alma ült. A csendes, békés természetű fiú az arcáról soha el nem múló, kedves mosoly miatt kapta ezt a nevet. Vele gyakran találkozott napközben is, amikor a többiek nem értek rá a munkájuk miatt. Bármikor kísérőre volt szüksége, Alma készségesen állt rendelkezésére. Talán ezért is érezte úgy, hogy a szívéhez ő áll a legközelebb, kapcsolatuk már-már az intimitás határát súrolta. Igazi, mély barátság volt ez, olyan, amilyen férfi és nő között csak nagyon ritkán szövődik.

Szemével újra végigsimogatta mindegyiküket. Szerette ezeket az embereket, jó volt köztük lenni. Igazi felüdülésnek számított a társaságuk a képmutató környezethez képest, amiben élt és dolgozott. Ők őszinték voltak, és tudta, hogy itt neki sem kell megjátszania magát. A kis csapat legalább egy estére minden alkalommal összeverődött, amikor hazalátogatott. Egyszer-kétszer előfordult, hogy a lányok közül valamelyik nem jött el, de a fiúk sosem hiányoztak. Soha nem gondolkodott azon, valójában mi az összetartó erő közöttük. Részéről szóba sem jöhetett semmiféle gyengéd érzélem, a fiúk és közte mindig ott volt a láthatatlan sorompó, amely leeresztve szilárd barátságot képez. Tudta, hogy ha fölemelnék, ingoványos talajra nyitna utat. Meggyőződéssel hitte, hogy egyikük sem akar a másiktól többet mint barátságot, és ez így volt jól.

Pillantása újra Almán állapotott meg. Ismeretségük kezdetétől tudta, hogy a fiú gyermekkorától cukorbeteg, de ennek, azon kívül, hogy inzulinozta magát, sokáig semmiféle jelét nem látta. Nemrég észrevette, hogy a fiú furcsán hunyorog. Kiderült, hogy olvasni sem lát, és már nem segít a szemüveg. Alma kénytelen-kelletlen bevallotta, hogy cukorbaja miatt rohamosan gyengül a szeme. Hamarosan megvakulok, mondta röstelkedve. Ettől kezdve a lány még jobban odafigyelt rá, még több időt töltött vele. Ahogy múlt az idő, a fiú látása egyre romlott, barátait sem ismerte fel az utcán. Már csak homályos pacákat látok, ismerte be. Attól kezdve fordult a kocka, s amikor hazajött, most már ő kalauzolta Almát kézen fogva, amikor dolga akadt valahol. A fiú egyedül ki sem tette otthonról a lábát, időre volt szüksége, hogy elfogadja a megmásíthatatlant, és szembenézzen új állapotával. Szerencsére mindig akadt segítsége, de amikor a lány itthon volt, többnyire őt kérte meg, hogy elkísérje.

Ahogy most elnézte Alma derűt, nyugalmat sugárzó arcát, és széke mellett a fehér botot, összeszorult a szíve. Tényleg nagy a baj, ha már ezt is elhozta. Mi lesz vele, ha elfogynak mellőle a barátok? A munkája miatt ő sem tud olyan gyakran hazajönni, mint szeretné. Kellene neki valaki, aki szereti, aki gondoskodik róla. Egy igazi társra lenne szüksége. Azonnal megfogant benne az elhatározás: mielőbb keresni kell Almának egy barátnőt.

Asztalbontáskor mindenki számára természetesnek tűnt, hogy együtt mennek haza. Nem siettek, bőven volt beszédtemájuk. A lány ügyesen kiszedte a fiúból a szükséges információkat: hogy még nincs kapcsolata, és persze, nagyon rossz egyedül. Amikor viccesen megkérdezte Almát, hogy milyen lányt tudna maga mellett elképzelni, a fiú nevetve mondta, hogy éppen olyat, mint ő. A lány vette a lapot, és mókásan a fülébe súgta, hogy ha igazi kapcsolatra vágya, csakis hozzá

hasznos férfit keresne magának.

-Nem kell keresned, itt vagyok – nevetett zavartan a fiú.

-Te vagy a legjobb barátom – mondta a lány, és megpusztilta a homlokát.

Megérkeztek a házhoz. A lány bekísérte Almat a lépcsőházba, egészen az ajtóig. A folyosó erős fényénél feltűnt neki, hogy milyen szomorú a fiú arca. Bemegyek veled, jelentette ki az ajtó előtt, úgyis rég voltam már nálad. Alma próbált ugyan tiltakozni, de ő nem vett róla tudomást, követte a fiút a lakásba.

Azonnal megbánta, hogy nem hallgatott a fiúra, de már késő volt. Meglepett arccal állt meg a szoba közepén. A döbbenettől mozdulni sem bírt. Akármerre nézett, mindenütt saját magát látta. Fényképeket az asztalon, a polcokon, az éjjeliszekrényen, a vitrinben, mindenhol, az apró ajándékok társaságában, melyeket Alma tőle kapott az évek során születés- és névnapokra. Összeszorult a gyomra. Erre nem számított. Fogalma sem volt, mit kellene most tennie. Nézte a fiú kedves arcát, és befelé dühöngött. Alma felnyitotta azt a bizonyos sorompót. Mintha átszakított volna egy gátat, és ő úgy érezte, tehetetlen a rázúduló árral szemben. Miért kellett elrontania ezt a szép barátságot? Minek azon változtatni, ami jól működik? Egyszerre minden összekuszálódott. Valami meghibásodott a jól felépített rendszerben. Rosszul érezte magát, nem tudott mit kezdeni ezzel az új helyzettel.

Alma zavartan toporgott. Érezte a lányból áradó feszültséget. Tudta, hogy lelepleződött, de úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Ne nézz szét, kérte, túl nagy a rendetlenség. Délután épp a fotóalbumot rendezgettem, amikor felhívtál. Nem volt időm összekolcolni. Kár volt bejőnnöd, látod, le sem tudlak ültetni. Füle vöröslött a kikínlódott hazugságtól.

A lány egyik lábáról a másikra állt.

-Segítsek elpakolni?– kérdezte bizonytalanul.

-Nem kell, kösz. Most már menj, nyugodtan magamra hagyhatsz, megleszek.

A lány még nem mozdult.

-Holnap találkozunk, ugye?

-Persze.

A lány téován indult az ajtó felé.

-Biztos? – Valami rezdült a hangjában.

-Biztos – nézett a fiú a hang irányába. – Tudod, nem kell mindent véresen komolyan venni – mondta szelíd mosollyal, mielőtt bezárta a lány mögött az ajtót.

BEMUTATJUK:

Havasréti Pált és Nagy Gabit

Sorozatunkban igazi tisztelettel mutatjuk be a Tolmácson élő művész-házaspárt, akik tevékenységükkel csendesen, de példaadó módon járulnak hozzá a térség tárgyi-, és zenei kultúrájához. Nagy Gabitól egy önéletrajz és a tárgyairól készített rengeteg fotó került a lapba, (a fotók gondozásáért köszönet illeti Girasek Károlyt) Havasréti Pál pedig néhány általam emailban feltett kérdésre adott válaszaival mutatkozik be olvasóink előtt. (Már, ha egyáltalán be kell mutatkozniuk!)

Isten éltesse őket sokáig, s adjon hozzá erőt, és rengeteg dolgos napot. Ünneppont is és hétköznapot is.
A Szerk.

Nagy Gabi

keramikus és üvegműves

Édesapám által (Nagy Szilveszter festőművész), kisgyermek korom óta közvetlen kapcsolatban vagyok a képző-, és iparművészettel. Nyolc éves koromtól különböző szakkörökben és műhelyekben, neves mesterek kezei alatt tanulhattam. Mestereim voltak Bálványos Huba grafikus, Somogyi Győző festő, Hegyi György festő, Szabó György szobrász, Nagy Gabriella keramikus, Kornfeld György keramikus.

Szakmai végzettségem szerint keramikus vagyok, de érdeklődésem szerteágazó. Felkeltette az érdeklődésemet a tiffany üvegtechnika alkalmazott formája, pl. lámpák. Ebben a műfajban sikerült egy teljesen sajátos, keleti hangulatú technológiát kifejlesztenem.

Keramikusként az autentikus formavilág foglalkoztat. A régi kályhacsempék sokszor humoros, jelképrendszerekben gazdag, de igen nagy szakmai ismereteket feltételező világát érzem magamhoz közel.

Kiállítások:

Budapest Uvaterv (közös)

Ózd Művelődési Központ (közös)

Budapest XII. ker. Művelődési központ (közös)

Budapest Vizivárosi Pinceszobor (egyéni)

Budapest Marczibányi téri Művelődési Központ (egyéni)

Budapest Marczibányi téri Művelődési Központ (közös)

Érd Szepes Gyula Művelődési Központ (közös kiállítás)

Szepes Gyula köztéri szoborra kiírt terv I. helyezés

Érd Szepes Gyula Művelődési Központ (egyéni)

Rétság Városi Művelődési Központ (egyéni)

Rétság Városi Művelődési Központ "KÖR" (közös)

- "Isten, saját képására teremtette az embert." A teremtés örömét is nekünk ajándékozta, így az alkotás képességével születünk. Alkotni annyi, mint nyomot hagyni magunk után. Megműveljük a földet, gyermekeket hozunk a világra és tanítjuk, neveljük legjobb tudásunk szerint. Megépítjük a házunkat, ahol reményeink szerint, majd családot alapítanak. Képeket festünk, szobrokat mintázunk és szép szavakkal, csordultig telt szívvel írunk nekik hosszú leveleket. Tiszta zenét komponálunk, hogy muzsikánk megtalálja a nyitott szíveket. Megüzenjük, kik vagyunk-voltunk, honnan jöttünk, mit kaptunk az őseinktől és hova szeretnénk eljutni. Nem haszontalan, léha percek szürkéségében tengődni, hanem alkotni a folytonosság érdekében. Ez mindannyiunk hivatása.

Havasréti Pál
népzeneész, zenetanár

- *Kedves Pál! Nagy öröm volt számomra megtudni azt, hogy Tolmácson vertetek tanyát, itt éltek, közöttünk. Mesélnél a családonról, gyerekkorodról? No, és hogy érzitek magatokat Nógrádban, Tolmácson?*

-Számomra természetes választás volt, hogy itt élünk Tolmács községben feleségemmel, Nagy Gabival, Bence és Ádám fiaimmal. Gyermekkoromban nagymamámnál voltam egész nyáron és már akkor belém ivódott az a máshoz nem hasonlítható érzés, hogy ehhez a közösséghez tartozom, tetszett az a szabadság is, ahogyan csatangoltunk, rosszkodtunk az utcabéli fiúkkal, de akár az unokatestvéreimmel együtt is. Sokunknak izgalmas újra végigjárni a megkopott fényképek, a már majdnem elfeledett gyermekkori emlékek helyszíneit.

Havasréti Pál – Nagy Gabi

- *Kikerülhetetlen, hogy megkérjelek, mesélj a zenei pályádról, együttesedről, a zenei munkádról. Mikor, hogyan indultál, s hol tartasz épp most?*

-Édesanyám sokat mesélt azokról az időkről, amikor még a tolmácsi dudás Krausz Gábor bácsi muzsikájára táncoltak dudabálokban. Általános iskolás koromban jó hangú zeneszerető gyerekek közé tartoztam és hamar megszerettem a népdalokat, a népköltészetet is. Tizenkilenc éves koromban barátaimmal „paraszt bandát” alakítottunk, mely a Téka együttes nevet viseli 35 éve. Együttesemmel azóta is a magyar népzene értékeinek megőrzésén, ápolásán, valamint a kevésbé ismert népi hangszerek megismertetésén és népszerűsítésén dolgozom.

- 1976 óta a Téka klub és táncházak szervezője és muzsikusa.

- 1979 óta, mint zenetanár oktatom a tekerőlant, nagybőgő, citera és népi ütős hangszereket (ütőgardon, dob) zeneiskolai kereten belül (1979-2000 Óbudai Népzenei Iskola), jelenleg főállásom az ürömi József Nádor Művészeti Iskolában (2000-től) és a budafoki Nádasdy Kálmán Művészeti Iskolában (óraadó).
- 1981-82 Állami Népi Együttes muzsikusa.

- 1982 óta népzenei szaktáborok zenetanára (XIX. Téka tábor, XII. Tekerő és Duda tábor Kétfodonyban, az X. Szentesi Tekerős tábor, Magyar Vár tábor-Pomáz) szervezője, lebonyolítója, és azok szakmai anyagának lejegyzője kottás kiadványok formájában illetve internetes honlapokon is.
  - helyszíni népzene gyűjtése és annak digitalizálása a Zenetudományi Intézet számára.
  - Nemzeti Alaptanterv részére a népzenei tanterv írója, bőgő, cselló, tekerő, ütőgardon hangszerek tanítása céljából.
  - az NKA népművészeti szakkollégium kurátora 2002-2006.
  - 1994 óta az Új Élő Népzene I. - XVII. antológia CD lemez pályázatának kiírása, lebonyolítása, zsűri megszervezése, a kiadvány zenei rendezése, szerkesztése.
  - 1998-2006. a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola népzene tanára bőgő, tekerő és népi ütős hangszereken.
  - Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem népzene szakán népi-bőgő tanár (2008. tanévben)
  - a „Mestereink” CD sorozatának lebonyolítása (7 db CD), a kiadvány zenei rendezése és szerkesztése.
  - Téka együttes CD lemezeinek zenei rendezése (24 db / LP, MC.CD), szerkesztése, arculat kialakítása, és azoknak megjelenítése az interneten.
  - a Téka népzenei együttes (24 db album), a Magyar Tekerőzenekar (3 db CD), és a Bokros zenekar (2 db CD) alapítója, és tagja.
- Számtalan zenei album szólólistája, illetve közreműködő zenésze voltam, népzenei, klasszikus, kortárs és más egyéb zenei stílusokban is.
- Néhány példa:
 Leopold Mozart – Parasztlakodalom (Musica Curiosa-1987 Hungaroton)

Halmos Béla - Az a szép piros hajnal (1989 Hungaroton)

Dubrovay László - Concerto magyar népi hangszerekre és zenekarra (1999 Hungaroton) és a Dudaszó hallatszik (2001 Hungaroton)

Gryllus Dániel: Családi kör (2001)

Az örök Kalotaszeg - Varga Ferenc "Csipás" emlékének (2005)

Kiss Ferenc – Szerelemajtók - Bartók Béla tiszteletére (2006)

Közreműködője a Muzsikás, Tolcsvay László, Kispál és a borz - Bandi a hegyről, a VHK és Jozsko Broda lemezeinek is.

- Külföldi vendégtanítások: Jugoszlávia, Románia, Lengyelország, Szlovákia, Kanada,

USA, Ausztrália, Hollandia, Németország, Franciaország, Svájc, Ausztria (tekerő tanfolyamok a Bécsi Zeneakadémián 2008-tól).

- Tudom, hogy szereted a különféle hangszereket, gyűjtöd is őket. Te nem próbálkoztál hangszerkészítéssel is?

- Népi hangszerek készítésével nem foglalkozom, csakis az apró javításokat, karbantartásokat tudom elvégezni. Hangszergyűjteményem csakis az általam ismert, és jól kezelt darabokra terjed ki. Ezek a népi bőgők különböző fajtái (nagybőgő, kisbőgő, csellibőgő), tekerőlant, ütőgardon (a gyimesi csángók jellegzetes hangszere), koboz (moldvai csángók speciális lant típusú pengetős hangszere), tapan (jellegzetes balkáni dob), citera, és nem utolsósorban Pál István furulyás dudás énekes által faragott pásztorfurulya, mely hangszerből véleményem szerint minden Nógrád megyei család tulajdonában kellene lennie legalább egy darabnak. Pontosan úgy, mint ahogyan sok családnál még megtalálhatók a nyakba való berliner kendők, a hagyományos régi szoknyák, kötények, blúzok, mellények, kalapok. Bízom abban, hogy kezdik újra értékelni, büszkén viselni ünnepeinken a falvanként különböző jellegzetes népviseleteket.

Pál István furulyával

- Ha már Tolmács, és Nógrád megye: Pál Pista bácsi fontos számodra, ezt éreztem sokszor, mikor hallgattalak. Mesélj kérlek a kettőtök kapcsolatáról.

-Biztosan mindenki ismeri Pál Istvánt, aki Kétdodonyi születésű, ma Tereskén él. Pista bácsi nem csak a pásztor mesterség részleteit ismeri, ízesen mesél, gyönyörűen énekel, ő a zenélő palóc pásztorok egyik utolsó képviselője. Hangszerei (a bőrduda, a furulya, a flótarahántfurulya, a kanásztülök) az életében nemcsak a mulattató zeneszerszámok, hanem a pásztorok egyik fontos státusszimbólumának funkcióját is betöltik. Ő az egyik mestertanár, aki tanít ebben az évben is, immár a XII. Tekerő és Duda szaktáborban augusztus 21-25 között Kétdodonyban, melyet immár több éve a „Szilvafesztivál” programon való örömmzenélés zár. Nekem ő az egyik példaképem, aki pontosan tudja, ismeri a lassan elfeledett dalokat, szokásokat, hiszen Pista bácsi szülei mindketten pásztorcsaládból származtak.

Pál Pista bácsi dudál

- Sokan azt mondják, már nem az utolsó órát éljük a hagyományok felgyűjtésében, (ahogy az elhíresült mondás tartja) hanem épphogy a jövő első napjának első óráját. Azaz, a nagy öregek után mindig jönnek/jöttek a fiatalok, akik vitték/viszik tovább a zenehagyományt, a néptánchagyományt.

-Néprajzi szempontból is az utolsó órában járunk, valóban, hiszen pont a paraszti életformát és annak a közegét szüntették meg, amelynek fontos része a népzene, tánc, ének, népköltészet (mesék, balladák)... emlékezhetünk arra is, hogy megpróbálták jeles ünnepeinket átideologizálni melyek a hagyományok éléséhez elengedhetetlen a falusi közösségekben. Nem sorolnám a rossz példákat, mindenki által észrevehető példa, hogy még a nemzeti lobogónkat sem tűzik ki sok lakóházra, középületre ünnepnapjaink alkalmával. A tánc és a népzene archiválása, feldolgozása, tanítása tekintetében talán nem köztudott, hogy mi magyarok élen járunk, köszönhetően nagy kutatóinknak.

Egy-egy mondatban megemlíteném a fontosabb kutatóinkat:

– **Vikár Béla**, aki az 1870-es évek végétől népmesék és népdalok (7000 dallam) szövegeit jegyezte le gyorsírással. 1896 karácsonyán Borsod vármegyében kezdte el – Európában egyedülálló módon – fonográfra rögzíteni a népdalokat, amit Bartók Béla jegyezett le.

– **Bartók Béla** aki 1906-tól gyűjtötte, rendszerezte a népdalokat.

– **Kodály Zoltán** doktori disszertációját a magyar népdal strófászerkezetéről írta 1906- ban. Ugyanekkor ismerte meg Vikár Béla fonogramgyűjteményét, s ennek hatására döntötte el, hogy falura megy népdalokat gyűjteni.

– **Lajtha László** népzene gyűjtő tevékenységét az 1910-es évek elején kezdte meg, együttműködve Bartókkal és Kodálllyal, a Néprajzi Múzeumnak egy ideig igazgatója.

– **Bálint Sándor** vállalta az Alföld-kutatást, az Alföld vallási néprajzának kutatását. Munkássága két területen kiemelkedő:

egyrészt Szeged és környéke, másrészt a magyar katolikus népi vallásosság kutatásában. A néprajztudomány XX. Század közepére önállóul egyik ágának, a vallási néprajz hazai megalapozójának tekintik.

– **Martin György** a magyar és egyetemes folklorisztikai kutatás kiemelkedő egyénisége első megjelent írása 1954-ben a Somogyi táncok. A néptánc törvényszerűségeit feltáró szerkezeti vizsgálatai, formai elemzése nem az öncélú strukturalizmus szellemében születtek, hanem a hagyomány életére, történeti alakulására is fényt derítő szemlélet jegyében.

– **Kallós Zoltán** néprajzi gyűjtőtevékenysége mind az énekes és hangszeres zenére, mind a népszokásokra terjedt ki. 15 ezer mezősi és csángó népdalt őrzött meg az utókornak, de tucatnyi hanglemeze, és számos, alapműnek számító népbalkadkötete jelent meg.

-Te hogy látod, a felgyűjtött népzenei, táncos anyagokat tisztességesen használják-e a mai fiatal zenészek, illetve tudják-e használni, van-e baj a népzenevel, a bandákkal, a táncsoportokkal, kell-e tartanunk attól, hogy ez a szerintem nagyon is élő hagyomány megszakad, vagy visszafordíthatatlanul sérül?

-Az ifjabb nemzedék egyre több anyaghoz, eredeti néptánchoz, népzenehez jut hozzá viszonylag könnyen, köszönhetően az elődök hatalmas munkájának. Oktatók, tanárok áldozatos munkájának köszönhetően egyre magasabb szinten elsajátítva az alapokat. Hogy mire használják, az függ a kor példaképeinek tevékenységétől. A zenei nyelv, a tánc pontosan úgy működik, mint az anyanyelvünk. Öncélú birtokló bizony gyengécske mondatokat, dallamokat gyártanak ugyanazokból a részekből, szavakból, dallamokból, amelyből nagyjaink, újragondolt művészeti remekműveket, értéket alkotnak. Manapság divatos világzene, világtánc produkciók színpadi show szintjén teszik fogyaszthatóvá hagyományainkat, aránytalan, hadaró, kapkodó, látszólag virtuóz, ízléstelen, tartalmatlan közhelyeket puffogatva, amit a felelőtlen média közvetít, ezzel „táplálva”, etetve egyfajta igénytelenséghez szoktatva a nagyközönséget.

Hogy ne csak a véleményünk legyen a fércművekről, de követhető példát mutassunk, az érdeklődőknek, feleséggel, Nagy Gabival ezért indítottuk útjára a tolmácsi búcsúkor rendezendő Hagyományőrző Falunapot, mely az autentikus magyar népzene bemutatását, megismertetését tűzte ki célul. Ilyen rendhagyó program immár a tolmácsi kézműves művészeti gyermektábor, de akár az október 23. áldozatainak méltó megemlékezését is ide sorolhatjuk. Fáradozásunk eredményeként elkönnyelhetjük, hogy manapság már nem nekünk kell kezdeményezni az ilyen és hasonló programokat, a jó példa követőkre talált. Ide sorolnám a Tolmácsi Népdalkör tevékenységét is, hiszen előadásaink után egyre több általunk énekelt gyönyörű tolmácsi népdalt tanulják el más csoportok is, éneklük tovább Nógrád szerte.

Tolmácsi Népdalkör

- Együttesed a TÉKA már megtette a magáét! Szép életpálya van eddig is mögöttetek, de még egyáltalán nem számítottok öregeknek. Kérlek, beszélj a Tékáról, a jelenetekről, a terveitekről. Például, tervezitek-e, hogy Nógrádban is aktivizáljátok magatokat?

- Idén 35 éves a TÉKA együttes. Dolgozunk is az új CD albumon, terveink szerint mezőségi muzsika hallható majd a kiadványon, mely széki Soós János írásainak speciális hangzó helikonja lesz. Aki kíváncsi a részletekre, bővebbet olvashat honlapunkon a tekazenekar.hu oldalon. Idén több koncert meghívásainknak is igyekszünk eleget tenni Lengyelországba és Hollandiába. Nógrád megyében is szívesen koncerteznénk, bár eddig még érdeklődés, felkérés nem érkezett.

Tekerő tanítás a Dél-Alföldi népzenei táborban – Ópusztaszeren

- Hogy látod a megyénk programszervező készségét, mi a véleményed a manapság oly divatos fesztiválokról?

-Fontos és hasznos a fesztivál, ha a látogató olyan élményekkel feltöltődve távozik, melynek emléke színesíti a munkás esetleg szürkébb hétköznapokat. Tapasztalatom szerint a külföldi fesztiválok is akkor érdekesek, ha a helyi hagyományok különlegességeire és megismertetésére vállalkozik, kiemelve az értékeket, és esetleg rámutatva a hasonlóságokra. Nógrádi nagyobb fesztiválokról keveset tudok, öt dolog jut eszembe a Nógrádi Nemzetközi Folklór Fesztivál, a bánki Louis Armstrong Jazzfesztivál, a Csattogó-völgyi programok, a Palóc búcsú Balassagyarmaton és a Bánkító fesztivál.

Ütőgardonnal

- Tervezed-e, hogy a kétbodonyi duda és tekerő tábor, vagy a nagykállói Téka-tábor mintájára más tábort is indítasz, mondjuk épp Nógrád megyében?

-Két programot is szervezünk az idén. Feleségem, Nagy Gabi szervezésében és szakmai irányításával harmadik éve működik a „Tolmácsi Napközis Gyermekek Tábor”, melyet 2011. július 18- 22 között rendezünk meg. Idén, Dovák B. Józsefet kértük fel, hogy tudásával gazdagítsa a programot. Mára már ismerik és szeretik a tábort. Csapatostul jelentkeznek azok a gyerekek, akik az előző évben is részt vettek. Betekintést nyernek a zenei, kézműves és művészeti hagyományainkba (agyagozás, rajzolás, festés, tűzzománc, papírmerítés, nemezelés), de sok játékkal és kirándulásokkal tarkítva az ott töltött időt.

Július 25-től 30-ig első ízben rendezzük meg a tolmácsi alkotó tábort, családok, kollégák és műkedvelők részére. Ez a tábor részben rendhagyó lesz. Én a zenei részét viszem, tekerő, citera, furulya, ütőgardon hangszereken, de egyéb művészeti ágakat is felveszünk a programunkba. Nagy Gabi iparművész keramikus és üvegműves a saját szakterületével ismerteti meg az érdeklődőket. Csatlakozott hozzánk Dovák B. József, aki tűzzománc technikát fog oktatni. Az alkotó tábor jó lehetőséget nyújt arra, hogy kellemes környezetben, tartalmas nyári kikapcsolódást biztosítva, a térségben élő és hasonló érdeklődésű emberek egymásra találjanak. Mód van arra is, hogy a résztvevő a saját kifejezési eszközét válassza, így pl. a festés, rajzolás, vagy akár a fotó technika. A tábor specialitása a művészeti ágak közötti szabad átjárás. Az alkotó tábor nem titkolt célja az is, hogy bárki, érdeklődéstől függően gyakorolhassa az iparművészeti alkotó munkát, és elsajátíthassa a hangszeres népzene alapjait. Szeretettel látjuk azokat a művészet kedvelőket is, akik csak érdeklődők, de szeretnék egy-két művészi mesterfogást, és alapfokon megismerni a muzsikálás rejtjelmeit. Bízunk abban, hogy ez a kezdeményezésünk is felkelti az érdeklődést és hasonlóképpen a gyermek táborhoz, az elkövetkező években is megrendezhetjük az alkotó tábort.

Tolmácsi Napközis Gyermek Tábor

- Kérsz-e, vársz-e segítséget tőlünk, ismerőseidtól, vagy a környezetedtől? Mit szeretnél, mire lenne szükséged?

-Szívesen tanítanám a rétsági járás gyermekeit azokra a népi hangszerekre, melyeket 31 éve oktatok zeneiskolai kereteken belül. Valószínűleg ez az álmom megvalósulása várat még magára, mivel a pedagógus kollégáknak ki kell dolgozniuk az új pedagógiai programjukat, amelyet még a fenntartóknak is jóvá kell hagyniuk.

Tolmácsi Népdalkör

SZAKÁLI ANNA

Csíksomlyói éjszaka

Harmatot síró éj alatt
mindenek csendben alszanak.
Pihennek nyálba csordulón,
éjről nappalba fordulón.

Fenn a hegyen fehér a kő,
bújik a száraz hangató,
alvó odvas öreg tölgyek,
csángó népek erre jönnek.

Nyeregben a hármás oltár,
Szűz Mária is alszik már.
Fal tövében pihen a nép,
mosolyog rájuk egy szentkép.

Fenn az oltár fölött ragyog,
tizenketten a csillagok.
Virrasztók imája bókol,
menedékük templom-akol.

Ének zendül lankadatlan,
égre érő pirkadatban,
s ha az éjt űzi a hajnal,
Boldogasszony áll a Napban.

Kalász

POLGÁR VERONIKA

Udvari bolondok

-Abban a régi, pesti bérházban, ahol gyerekkoromban laktunk – kezdett bele anyám, és leült az ágyam szélére, miután kezembe adta a forró, mézes tejjel telt bögrét – élt egy öreg házaspár. Talán már ilyen öregben születtek erre a világra, mert én el sem tudtam képzelni azt, hogy a fogatlan, hajlott hátú, kócból font hajú Rózsi néni és a két bottal is nehezen járó, savós színű szeme körül ezer ráncot viselő, borgózós leheletű, mocskos szájú Pista bácsi valaha fiatal is lehetett. A hamvas bőrt, a daliás tartást és az érces hangot a Teremtő másoknak ajándékozta. A pince lejárata melletti, egykor talán faskamraként szolgáló, ablaktalan helyiséget lakták a hátsó udvarban. Fény csak annyi jutott be a nem több mint talán tizenöt négyzetméteres lyukba, mint amennyi az üvegajtón át beszűrődött, már amikor nem tette fel rá Rózsi néni a rózsaszín lepedőt függönyként. Pedig gyakran feltette, mert mi gyerekek állandóan ott játszottunk a hátsó udvarban, és ha éppen nem csimpaszkodtunk a vaslábakon álló poroló rozsdás rúdjaiba, vagy nem dobáltunk apró kavicsokat a szürke betonra karcolt ugróiskola csámpás négyzeteibe, mindenféle varázslatos képzelgéseinkből fakadó kíváncsiságunk sutyorgó tárgyát éppen ők, ez a két, az időtlenség homályából ittfeljtett különös lény képezte.

Rózsi nénit minden kétséget kizáróan boszorkánynak tartottuk, s minthogy viceházmesteri munkákat is ellátott – bár fogalmunk sem volt arról, hogy mit jelent ez a szó –, így nap mint nap láttuk, amint söprűvel a kezében, fogatlan száját mozgatva járta a lépcsőházat és belekotort minden sötét és rejtelmes sarokba. Még a padlásra is felmerészkedett, pedig azt a környéket sosem merte egyikünk sem megközelíteni, mert az a hír járta köztünk, hogy ott vérszívó denevérek élnek, óriáspókok ülnek a korhadt deszkavégeken és ragacsos nyálukból halálos méreggel átitatott hálót szőnek, amelyekbe még az egerek is beleragadnak, s addig vergődnek ott, míg el nem jön értük a halál. Néha láttuk az apró szürke szőrösömókat Rózsi néni vaslapátján, aztán eltűntek a semmibe. Ez mindjobban megerősített bennünket abban a hitben, hogy Rózsi néni varázsigéket mormolva éppen most szállt le a cirokból font paripájáról, és néhány percnyi söprögetés után majd lecsoszog az udvar végébe, és besurran a sötét lyukba, ahol várja őt Pista bácsi, aki nem más, mint maga a Szörnyeteg. A Szörnyeteget csak nagyon ritkán láttuk, de ha mégis kibotorkált a pállott szagú, dohos odúból, hogy szőrösödő harákolás után valami habos sárgaságot odaköpjön két bottal megtámasztott, kopott orrú, piszkos cipője elé, mi szanaszét futottunk. Mire előszivárogtunk, már újra befordult az átláthatatlan üvegajtó mögé, és csak Rózsi néni görnyedt hátát nézhettük, amint igyekszik eltakarítani azt a foltot, amelynek nyomait nagy ívben elkerültük. Ha véletlenül valamelyikünk mégis rálépett a még nedves betonra, sívítva rásütöttük a bélyeget, hogy „Holnapra meghalsz, mert rád köpött a botos Szörny!”

A nyár nemcsak a virágokat, hanem Rózsi néniék titokzatos otthonának ajtaját is kinyitotta. Sosem tárták szélesre a repedezett fakeretes üvegajtót, mintha attól féltek volna, hogy a napfény és a friss levegő kárt tesz a viaszosvászonnal letakart konyhaasztalban és a kétes tisztaságú, áporodott szagú dunyának helyt adó, nyikorgó vaságyban. Csak a macskákat engedték be. Tőlük meg nem tudhattunk meg semmit a benti világ titkaiból, mert azok néhány perc múlva kiosontak az ajtón a szájukból kilógó, véres csirkebél-darabokkal, és már csak körmeik sercegését hallhattuk, amint felkapaszkodnak az udvar egyetlen, csenevész ecetfájára, hogy onnan átugorhassanak a szomszédos házhoz tartozó telekre, amelyet magas kőkerítés választott el a mi udvarunktól. Csak Pista bácsi harákolását hallottuk erősebben és Rózsi néni lábainak koppanása jelezte, hogy a Boszorkány és a Szörnyeteg odabent tartózkodik.

Hanem a nyár végi, forró augusztusi napok azért egyszer-egyszer mégiscsak előcsalogatták a két öreget. Olyankor Rózsi néni kiültette Pista bácsit egy ütött-kopott faszékra az ecetfa alá, kezébe nyomott egy üveg rossz minőségű bort, ő pedig odakuporodott mellé egy sámlira, és szép komótosan elkezdte levagdosni a jó ég tudja, addig hol tartogatott száraz kenyérszeletek széleiről a megkeményedett héjat, és egy nagy zsákba tette. Időnként vékonyra aszalódott karját csaknem könyékig bedugta a zsákba és megforgatta a már benne lévő, csontkeménnyé száradt kenyérhéjdarabokat. Sosem tudtuk meg, hogy minek vagy kinek gyűjtögette a héjdarabkákat. Talán prézlit darált belőlük, de lehet, hogy csak pusztán időöltésből tette, vagy ez is a boszorkánysághoz tartozott.

Alig vártuk a percet, hogy sötétedéskor Rózsi néni abbahagyja a kenyérpucolgatást, és bevonszolja Pista bácsit a kamraszerű helyiségbe. Az öregember csaknem teljes testsúlyával ránehezedett vékonyka asszonyára, két kacska lábát élettelenül húzta maga után, a botokkal pedig inkább csak hadonászva tapogatta a betont, mintsem komoly támasztékul használta volna azokat. Néhány érthetetlen szó tört fel kásásan a torkából, és savanyú borszag kísérté, amíg el nem tűnt az ajtó mögött. Aztán már csak a rozoga vaságy megadó nyekkenését hallottuk, majd a két cipő koppanását a földön, és pár perc múlva mindent beterített a nyálkás-hörgős hortyogás.

Míg Rózsi néni odabent lecibálta Pista bácsiról a borpecsétes inget és az összevizezt, ócska nadrágot, mi kilopkodtunk néhány kiszáradt kenyérhéjdarabot, és mennyei mannaként rágtuk a végeit. Tartogattuk a szánkban a fogainkat próbára tevő, éles héj-szilánkokat, vártuk, hogy megpuhuljon és kioldódjon belőle a cukros-nyálás íz. A mai napig is hallok a kőkemény szárazkenyér-héj roppanását, érzem, amint vékonybőrű gyerekujjaim végén kiserked a vér, ahogy törögetem le az apró darabkákat a zsebembe tuszkolt zsákmányból.

Ősszel elkezdődött az iskola, így mi sem jártunk le játszani a hátsó udvarba, legfeljebb egy-egy unalmas vasárnap délután kerülgettük a tócsákat Rózsi néniék bezárt ajtaja előtt, és próbáltunk belesni a lepedő mögé, de csak a madzagon lógó, gyenge fényű villanykörtét láthattunk, és a fazékból felszálló gőz párája tekergett a sárgás-szürke mennyezet felé.

A novemberi ólmos eső elmosta Pista bácsit. A lakók mondogatták, hogy jobb lesz szegény Rózsának, hiszen az a nyomorék ördög csak nyűg és teher volt az utolsó években, bár azelőtt sem volt jobb sora annak az asszonynak, hiszen az ura napestig a kocsmákat járta, amíg bírta, aztán amikor hazaette a fene, csak az ordítás meg a verés jutott neki. Néhányan a ház jobbérzésű lakói közül kimentek a temetésre. De “ mint mondták “ csak a szegény Rózsi miatt.

A temetés után, este Rózsi néni feltette az ajtóra a rózsaszín lepedőt és bezárkózott. Csak három nap után kezdtek keresni, mert már ugyancsak ráfért a söprés a lépcsőház aljára. Mivel a kopogtatásra senki nem válaszolt, feltörték az ajtót. Nem kellett nagyon nekiveselkedni a két tagbaszakadt férfinak, hiszen a megvetemedett fa az első erőteljesebb nyomásra magától engedett.

Rózsi néni fehér blúzban és simára vasalt fekete szoknyában feküdt a vaságyon. Tiszta ágyneműt húzott, és az ágy mellé odatámasztotta Pista bácsi két botját. A kezéből alig tudták kiszedni a megsárgult esküvői képet. Ott álltak ők ketten, a falusi fényképész előtt, a hosszú fekete hajú, csillogó szemű, vékony derekú parasztlányka és mellette egy magas, jó svádájú, bajuszos legény, Pista bácsi.

Sohasem tudtam meg, mi történt valójában. A nagyobb gyerekek azt mondták, hogy bánatában megitta a patkánymérget. De hát a gyerekek sokmindent beszélnek... – tette hozzá anyám.

Aztán csak ült az ágyam szélén, ölbe tett kézzel, és nézett maga elé.

- Látod – mondta –, én most talán éppen annyi idős vagyok, mint amennyi akkor Rózsi néni lehetett. És apád már csaknem egy éve nem él. Én nem voltam olyan bátor, mint Rózsi néni. Vagy talán nem szerettem úgy?

Szólni akartam, de nem jött ki hang a torkomon. Meg akartam fogni a kezét, de nem mozdult a karom.

- Mennem kell! – sóhajtotta –, és lassan töpörödni kezdett.

- Még ne! Még maradj! Anya! – kiáltottam, de hangom idegenül és valahonnan a távolból, mint egy üvegharang alól szólt. Egyre kisebbé zsugorodott, míg végül eltűnt a virágmintás paplanom egyik szíromkelyhében.

Saját nyüsztítő hangomra riadtam fel. Fejemre húztam a paplant. Folytatni akartam az álmot, de anyám már nem jött vissza azon az éjjelen. Apámmal együtt tíz éve él a paplanom virágjai közt, a párnám ráncaiban, lepedőm gyűrődéseiben. Holdtöltekor mindig eljön hozzám, leül az ágyam szélére, átölel, és szavaival úgy ringat, mint egykoron, gyermekkorom hótiszta éveiben. Olyankor nagyon jó nekem.

Nem ivott patkánymérget, csak belealudta magát abba a világba, ahova Rózsi néni vérhabos szájjal elszárguldott Pista bácsi után egy ködös, november végi, csillagtalán éjszakán.

FELHÍVÁS

Tolmácsi képzőművészeti tábor gyerekeknek

A tolmácsi képzőművész napközis tábort, 2011. július 18-tól 22-ig rendezzük meg. A gyermekek szállítását Rétság nagyparkolóból, igény szerint biztosítjuk.

A részvételi díj az oktatás mellett tartalmazza az ebédet, az uzsonnát, és az anyagok költségeit.

Nálunk minden gyermek barátságos környezetben, játszva nyerhet betekintést a művészet világába -agyagozás, festés, rajzolás, tűzzománc és sok-sok játék.

Szeretettel várunk minden érdeklődő gyermeket, 5-től 14 éves korig.

Részvételi díj: 15 000/fő

Jelentkezés az alábbi címen és telefonszámon

nagygabi007@gmail.com
tel.: (06) 30 332 4482

Szervezők:
Nagy Gabi
Dovák B. József

Művészeti alkotó tábor 2011. július 25-től, július 30-ig!

A tábor specialitása a művészeti ágak közötti szabad átjárás.

Az alkotó tábor célja, hogy a résztvevők érdeklődéstől függően, gyakorolhassák az iparművészeti alkotó munkát és elsajátíthassák a hangszeres népzene alapjait. Várunk minden művész és kézműves kollégát, aki nyugodt, csendes, falusi környezetben, szeretne eltölteni 5 napot és azokat a művészet kedvelőket is, akik csak érdeklődőként szeretnék ellenni egy-két művészi mesterfogást.

Agyag szobrászat: Nagy Gabi iparművész

Tűzzománc technika: Dovák B. József iparművész

**Autentikus magyar népzene: Havasréti Pál népzene pedagógus,
(tekerő, citera, furulya, ütőgardon, dob)**

Tolmács község, Nógrád-megyében, közvetlenül Rétság mellett a Börzsöny lábánál helyezkedik el. Erdős terület veszi körül. A környéken számos tó és kirándulási lehetőség van.

A tábormak a falu iskolája nyújt otthont. Szálláshely elsősorban az iskola parkjában, sátrakban lehetséges, de igény szerint, vendégszobákban és magánháznál is megoldható.

A részvételi díj tartalmazza az anyag használatot és a napi háromszori étkezést.
(Táborzáró: július 29-én péntek. Táborbontás: július 30-án szombaton de.)

Részvételi díj: 20000 Ft, ami tartalmazza a napi háromszori étkezést, szálláshelyet, oktatást és az alkotásokhoz szükséges anyagot, eszközöket.

Jelentkezés az alábbi címen és telefonszámon

Nagy Gabi: +3630/332-4482,
nagygabi007@gmail.com

BESZÁMOLÓ

Poéta Piknik Püspökiben

Hetedszer is Szárnyat bontott a Pegazus május végén Szurdokpüspökiben. Az Alkotók, Művészek és Művészetpártolók Egyesülete, az AMME a Csepel-szigetről, Szigethalomról ide, a Mátra lábához szervezi minden évben három napos költőtalálkozóját, a Poéta Pikniket. Az idén az ország öt megyéjéből (Nógrád, Heves, Pest, Hajdú-Bihar és Csongrád) huszonnégy író, költő vett részt a rendezvényen. Többen visszatérő vendégeink, már ismerősként érkeznek hozzánk a Pikniknek otthont adó Anna – liget Ifjúsági Táborba.

Az idei tavaszi rendezvény különösen gazdagra sikeredett. A pásztói Athéné Alkotó Kör Athéné Almanach 2011. című kiadványának bemutatójával kezdődött a program. A könyvbemutató pénteken Szurdokpüspökiben a Faluházban, szombaton Jobbágyiban a Művelődési Házban zajlott a helyiek vendégszerető érdeklődése mellett. A Pikniket és az Almanach bemutatóját Csapó Lajos személye kapcsolta össze, hiszen ő a Piknik egyik szervezője és egyben az Almanach szerkesztője is. Mindkét könyvbemutatót az „athénések” kiállítása tette teljesebbé.

Tovább színesítette a napot Szurdokpüspökiben a könyvbemutató után a nem régen elkészült és megnyílt Múltunk Háza kiállításának megtekintése. Itt Géczi László Miklósné (Marika) polgármester asszony vezetésével ismerkedhettünk meg a falu múltjával. A Polgármester asszony látható büszkeséggel beszélt a nagy munkáról, mivel létrehozták ezt a fontos és gazdag helytörténeti gyűjteményt, aminek különlegessége az éppen most látható kendő-kiállítás. „Athénések és piknikesek” közös elismeréssel adóztak a gyűjteménynek. A hely szelleme hozta talán, hogy még dalra is fakadtunk a sokunk gyermekkorát idéző tárgyak között, így búcsúzva a Múltunk Házától, hogy azután visszatérjünk az Anna-ligetbe, folytatva saját rendezvényünket.

A Poéta Pikniken mindig megjelennek a társművészetek is. Nógrády Andor és Csapó Lajos festőművészek „szobátárlata” a festészet és a grafika világába kalauzolta el a tollforgatókat. Kotroczó Évi saját gitárjátékával kísért dalolása gyakran csábított bennünket is éneklésre. A Piknik elsődleges célja mindenkor azonban a kötetlen beszélgetések, felolvasások, eszmecserek, baráti találkozások biztosítása, ahol az alkotók bemutathatják legújabb írásaikat, köteteiket, megbeszélhetik problémáikat, örömeiket. Mindemellett azonban a gyönyörű környezet, a csend és a tiszta levegő a kikapcsolódást és feltöltődést is szolgálják, hogy majdan új írások, versek szülessenek az élményből. Nekem, mint a Piknik egyik szervezőjének jó látni, hallani, megtapasztalni, hogyan alakulnak ezeken a hosszú hétvégeken szakmai-baráti kapcsolatok. A nagy közös felolvasások mellett olykor éjszakába nyúló beszélgetésekkel telik az idő. Napközben itt is, ott is összehajló fejek, magyarázó kezek, gesztusok bizonyítják, hogy a Piknikre igénye van az alkotóknak, s a későbbi visszajelzések igazolják létjogosultságát.

Az idei tavaszi Poéta Piknik rendkívüli eseménye – a könyvbemutatók mellett – az a meglepetés-koncert, amit a gyöngyösi Empty Pubs zenekar hozott el nekünk. A „Terasz-koncerten” felhangzó blues-zenét a csillagokkal együtt élveztük a táborn körülölelő erdő hangjainak kíséretével. Örömmel volt ez a javából! Köszönet nekik érte!

Gazdag volt tehát most is a 7. Pegazus szárnyain elnevezésű Poéta Piknik. Igazi összművészeti találkozóvá kerekedett ez a hosszú hétvége, ahol a kortárs irodalom jeles képviselői mellett a zene és a képzőművészetek is megjelentek Szurdokpüspökiben a magunk és – remélhetőleg - a helyiek örömére.

PROGRAMAJÁNLÓ

Mosolytár Kávézó

2600 Vác, Eszterházy u. 10.

FEKETE ISTVÁN
fotóművész

SMOKE

című kiállítása

2011. június 2-től július 2-ig

TOLNAY KLÁRI EMLÉKHÁZ
(MOHORA, Kossuth u. 30. Tel.: 06/35-373-106)

MEGHÍVÓ

**KRASZNAI
JÁNOS**

**JUHÁSZ
M. MIKLÓS**

ÉREMPORTRÉK, PLASZTIKÁK

OLAJFESTMÉNYEK

KIÁLLÍTÁSÁRA

Megnyitó: 2011. június 11. (szombat) 16:00 órakor

Megnyitja: **TELEK ZOLTÁN**, festőművész

Köszöntőt mond: **FRIDRICH BÉLA**, Mohora polgármestere

Közreműködik: **KELEMEN ZOLTÁN**, ritmushangszerek

IFJ. EMBER PÉTER, trombita

IFJ. TELEK ZOLTÁN, konga

ID. TELEK ZOLTÁN, harmonika

A kiállítás megtekinthető

2011. június 30-ig, naponta 10-16 óráig (hétfő kivételével)

Tolnay Klári Emlékház médiatámogatója a **NÓGRÁD MEGYEI HÍRLAP**

A Ménes-patak Egyesület tisztelettel meghívja Önt

a VI. Ménes-patak Menti Nemzetközi Fotóművészeti Fesztivál

ünnepélyes megnyitójára

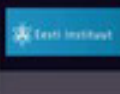
Megnyírók:

Stayer László

Szécsény város polgármestere

Pekár István,

DonaTe Gazdákör főzserkésztője

Kiállító művészek:

G.M.B. Akash (Bangladesh)

Bern Arnold (Németország)

Fabricsius Anna (Magyarország)

Gaál Zoltán (Magyarország)

Fred Jüssi (Észtország)

Kálló Péter (Magyarország)

Kleb Attila (Magyarország)

Opitz Tamás (Magyarország)

Stan Raucher (Amerikai Egyesült Államok)

Amado Villafaña, Danielo Villafaña,

Roberto Mojica, Gustav Bolinder

(Organización Indígena Gonawindua Tayrona, Kolumbia)

Schnelczer Zoltán (Szlovákia)

Wagner Margit (Magyarország)

Zaránd Gyula (Franciaország)

Zaránd Gyula: Párizs

2011. június 10., du. 15 óra
Szécsény, Ady Endre u. 10. (volt Járásbíróság)

A kiállítások megtekinthetők
2011. június 11-től 2011. július 30-ig,
minden nap, hétfő kivételével 10 órától 18 óráig

Ménes-patak Egyesület, H-3165 Endrefalva, Besztercebánya út 2/a, regiomagyar@gmail.com, tel: 06-20-400-1795

E havi számunk szerzői:

Barna Krisztina (Balassagyarmat, 1992) Rimóc, tanuló, meseíró
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Elbert Anita ( ) Veszprém, tanár, író, költő
Fülöp Tamás( ) Budapest, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kontra Marika Szvita (Pásztó, 1964) Pásztó, költő, művelődésszervező
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író
Polgár Veronika (Budapest, 1948) Budapest, egyetemi oktató, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
Szakáli Anna (Zamárdi, 1952) Zamárdi, író
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó
Tóthárpád Ferenc ( ) Kőszeg, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagye@gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagye.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

Nagy Gabi tiffany-lámpája (Fotó Girasek Károly)